

Verinen päivä Mogadishussa

Newsweekin antama kuva Somaliasta ja taistelusta Mogadishussa 3.10.1993

Ari Satomaa

Pro gradu -tutkielma

Yleinen historia

Historian ja etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

Maaliskuu 2005

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Historian ja etnologian
Tekijä – Author Ari Satomaa	
Työn nimi – Title Verinen päivä Mogadishussa, Newsweekin antama kuva Somaliasta ja taistelusta Mogadishussa 3.10.1993	
Oppiaine – Subject Yleinen historia	Työn laji – Level pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Maaliskuu 2005	Sivumäärä – Number of pages 118
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkielman tarkoitus oli selvittää Newsweekin tapaa uutisoida Mogadishussa 3.10.1993 tapahtunutta taistelua, joka käytiin Yhdysvaltojen ja somalikenraali Mohamed Farah Aididin joukkojen välillä. Samalla selvitettiin Newsweekin antamaa kuvaa koko Somaliasta. Kyseinen taistelu herätti suurta huomiota mediassa ja siihen on viitattu vielä vuonna 2003 käydyin Irakin sodan yhteydessä.</p> <p>Tarkastelussa oli kolme kysymystä, joiden avulla Newsweekin artikkeleihin päästiin eri näkökulmista sisään. Ensimmäinen kysymys koski Newsweekin asiantietoja ja sitä, antoiko Newsweek oikeaa tietoa aiheesta lukijoilleen. Toinen kysymys selvitti Newsweekin asenteellisuutta. Kysymyksen avulla haettiin vastausta siihen, kohteliko lehti taistelun eri osapuolia tasavertaisesti. Asenteellisuus liittyi myös koko Somaliasta annettuun kuvaan, jota täydensi kolmas, kuvamateriaaliin liittyvä tutkimuskysymys. Kuvien osuus oli Somaliaa koskevissa artikkeleissa merkittävä ja siksi sitä täytyi tarkastella kolmannen kysymyksen muodossa. Selvitettävänä oli se, miten kuvien sisällöllä ja kuvien sijoittelulla Newsweek käsitteli Somaliaa ja Mogadishun taistelua.</p> <p>Tutkielmassa saatiin selville, että Newsweek uutisoi aihetta Yhdysvaltojen näkökulmasta. Näkökulman rajallisuus johti siihen, että Yhdistyneiden kansakuntien ja somalien osuus palstatilassa jäi vähäiseksi. Mogadishussa 3.10.1993 käyty taistelu oli iso uutinen, jonka kaikkein tärkeimpänä sisältönä olivat kaatuneet amerikkalaiset sotilaat. Yhdysvallat ja sen sotilaat olivat pääosissa ja siksi lukijoille ei selvinnyt, mitä Somaliassa itse asiassa tapahtui ja miksi. Newsweek ei pohtinut somalien tai somalikenraali Mohamed Farah Aididin motiiveja vastustaa Yhdysvaltoja ja Yhdistyneitä kansakuntia. Lukijoille välittyi Somalian kulttuurista yksinkertaistettu kuva, kun 1990-luvun alun sisällissodan, Somalian valtion hajoamisen ja klaanikulttuurin yksityiskohtiin ei puututtu. Newsweekin artikkeleiden pääsisältönä olivat taistelun yksityiskohdat ja Yhdysvaltojen Somalian-politiikka. Newsweek puolusti amerikkalaisten sotilaiden toimintaa ja esitti, että taistelun tappioiden syylliset olivat presidentti Bill Clinton ja puolustusministeri Les Aspin.</p>	
Asiasanat – Keywords joukkoviestintä, Newsweek, Somalia	
Säilytyspaikka – Depository Historian ja etnologian laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 Johdanto	3
1.1 Somalian kulttuuri ja 1990-luvun alun tragedia	3
1.2 Tutkimustehtävä ja lähestymistapa	8
1.3 Yhdysvaltojen mediakenttä ja Afrikka	18
1.4 Alkuperäislähde ja kirjallisuuden esittely	25
2 Newsweekin Somalia asiatiетоjen tasolla	31
2.1 Newsweekin taistelukertomus 3.10.1993	31
2.2 Somalia vuonna 1993	44
3 Newsweekin uutisten asenteellinen puoli	60
3.1 Yhdysvaltain sankarit ja politiikka	60
3.2 Hyvä vai huono liittolainen?	73
3.3 Kiittämättömät somalit	84
4 Kuvien merkitys Somalian mielikuvien luomisessa	96
4.1 Kuvien painoarvo ja sisältö	96
4.2 Pintaa syvemmälle	106
5 Lopuksi	114

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

1.1 Somalian kulttuuri ja 1990-luvun alun tragedia

Somalia sijaitsee Afrikan sarvessa. Maassa on 9 miljoonaa asukasta (2001) ja pääkaupungissa, Mogadishussa 997 000 (1995).¹ Somaleista on sunnimuslimeja yli 99 %, sillä Somalian seuduilta on vilkkaasti oltu yhteydessä Arabian niemimaalle.² Arabian lainasanoja on paljon somalian kielessä ja arabia on monen somalin toinen kieli.³ Somaleja asuu paljon ympäröivissä valtioissa. Etiopian itäosissa on noin miljoona, Keniassa 250 000 ja Djiboutissa 200 000 somalia. Väestöstä 60 % elää karjatalouden ja paimentolaisuuden turvin. Sekä maanviljelys että kaupankäynti työllistävät 20 % väestöstä kumpikin. Viestintävälineistä radio on tärkein, sillä vain 30 % väestöstä osaa lukea.⁴

Kartta 1: Somalia

Lähde: CIA - The World Factbook.

¹ Lewis 2002, 1-4; Serkkola 1992, 8: Serkkolan mukaan Somaliassa on 5,5 miljoonaa asukasta. Kun lasketaan naapurivaltioissa olevat somalit mukaan, on luku 7 miljoonaa. Lewis sanoo Somaliassa asuvan vain 3 250 000 somalia ja 1 250 000 ympäröivissä valtioissa. Pääkaupungissa Mogadishussa on Lewisin mukaan enää noin 350 000 asukasta. Väestön lukumäärä vaihtelee rajusti riippuen siitä, mitä tutkimuksia lukee.

² Jabir 1997, 8: Mohamed Jabir kertoo, että uskonto on aina ollut elintärkeä osa Afrikan sarven asukkaiden elämää. Tämä seikka on valtaa pitävien ja valtaa tavoittelevien ihmisten pidettävä tarkasti mielessä.

³ WSOY WEB-facta 2004 (www); Lewis 2002, 5.

⁴ United Nations and Somalia 1992-1996, 375.

Somaliassa on kaksi laajaa klaaniperhettä, maanviljelystä harjoittava Sab ja paimentolaisuutta harjoittava Samaale. Sab-ryhmään kuuluvat klaanit Digil ja Rahanwein, joiden yhteisvahvuus on noin 500 000. Samaale-ryhmään kuuluvat klaanit Dir, Isaaq, Hawie ja Darood.⁵ Dir ja Isaaq ovat yhdessä kooltaan 750 000, Hawieen kuuluu hieman yli 500 000 ja suurimpaan eli Daroodiin kuuluu 1 500 000 ihmistä. Klaaniperheissä on useita klaaneja, joilla on puolestaan alaklaaneja.⁶ Klaanin jäsenyys on erottamaton osa jokaisen somalin elämää ja kaikki kuuluvat periaatteessa samaan sukupuuhun. Klaania johtaa perinnöllisellä oikeudella sulttaani, mutta käytännössä sulttaanilla ei ole minkäänlaista päästövaltaa.⁷ Klaanissa on jäseniä muutamasta tuhannesta aina kymmeneen tuhansiin asti. Klaani on jakautunut useisiin alaklaaneihin, sukuihin tai ryhmiin. Suvun miesmäärä kertoo symbolisen voiman ja poliittisissa päätöksissä suuri miesmäärä antaa aina enemmän painoarvoa suvun mielipiteille muita sukuja vastaan. Aikuiset miehet käyttävät poliittista valtaa ja iän kasvaessa myös vaikutusvalta kasvaa.⁸ Puhutaan siis heimovanhimmista, mutta kuitenkin kaikki aikuiset miehet ovat asioita päättämässä.

Perhe on tärkeä Somalian kulttuurissa ja perinteiset neuvonpitomekanismit toimivat yhä. Alhaalta ylöspäin nähtynä päätökset siirtyvät perheen johtajilta suvun johtajille ja sieltä alaklaanien johtajien kautta aina klaaninjohtajille. Somalin tärkein side on veriliitto eli *diya*, johon kuuluu 200-2000 perhettä. Veriliitto tarkoittaa sitä, että yhteisesti jaetaan vastukset ja vahingonkorvaukset, joita joudutaan toisille maksamaan. Luonnollisestikin saadut korvaukset jaetaan kaikille veriliittoon kuuluville. Miehen surmatyö on eräs korvattava asia, jota toinen veriliitto tulee toiselta perimään. Aina ei todellakaan ole kyseessä mikään veriteko, vaan esimerkiksi liikenneonnettomuus, jossa kuolee karjaa ja vahingot on korvattava. Veriliittoa voisikin luokitella pakolliseksi vakuutukseksi kaikenlaisia onnettomuuksia vastaan.⁹

⁵ Katso LIITE 2. Klaanien järjestäytymisen tulkinta vaihtelee tutkimuksittain.

⁶ Lewis 2002, 6-7 ja 11; Serkkola 1992, 14-17 ja 20; Somalia -tiedotuslehti 5/1991, 8: Lewis korostaa sitä, että klaanien vahvuudet ja maantieteelliset sijainnit ovat hyvin tärkeitä ymmärtääkseen 1990-luvun sitä aiempien aikojen tapahtumia. Serkkolan kirjassa Somalia-tiedotuslehdessä kerrotaan sijainneista: Dir on pääosin Lounais-Somaliassa ja Isaaq on aivan Koillis-Somaliassa. Darood on levittäytynyt puolestaan miltei koko eteläiseen Somaliaan pohjoisia osia lukuunottamatta. Rahanwein on Etiopian vastaisella rajalla ja Hawie pitää hallussaan Kenian rajaseutuja ja Mogadishun rannikkoseutuja. Digil on pääosiltaan Juban ja Shebellen välisellä alueella.

⁷ Lewis 2002, 9-10.

⁸ Somalia -tiedotuslehti 5/1991, 9: Ikä tuo kiistämätöntä valtaa ja kunnioitusta.

⁹ Lewis 2002, 6-7, 11: Lewis määrittelee paimentolaiset sotaiseksi kansaksi, jota köyhyys ja kilpailu vedestä ajaa eteenpäin. Lisäksi Lewisin mielestä oikeita ja vääriä oikaisemaan on somalille yhä "oma apu paras apu". Klaanin sisällä *diya* -ryhmät voivat olla toisiaan vastaan, mutta ulkoinen vihollinen tai

Somalian historia 1800-luvun lopulta 1990-luvun loppuun asti on ollut jatkuvaa taistelua sotien ja ankaran ilmaston parissa. Vuonna 1884 Pohjois-Somaliasta tuli Ison Britannian protektoraatti (*Brittiläinen Somalimaa*) ja vuonna 1889 Italia otti haltuunsa Etelä-Somalian alueet (*Italian Somalimaa*). Toisen maailmansodan aikana brittijoukot miehittivät Italian Somalimaan, mutta Italia sai vielä alueen haltuunsa vuonna 1950. Tuolloin Etelä-Somaliasta oli perustettu YK:n huoltohallintoalue. Molemmat osat itsenäistyivät vuonna 1960 ja yhdistyivät Somalian tasavallaksi. Kenraali Mohamed Siad Barren sotilasvallankaappaus vuonna 1969 ja sitä seurannut diktatuuri veivät Somalian 1980-luvulla sisällissotaan.¹⁰ Diktatuurin aikana Somaliassa harjoitettiin valtiota sisäisesti rikkovaa politiikkaa, mikä johti klaanien välisten ristiriitojen ja jännitteiden kasvuun.¹¹

Klaanien merkitys itse asiassa 1980-luvulla nousi merkittävästi suuremmaksi siitä, mitä se oli jo ennen ollut, ja klaanit järjestäytyivät poliittisesti ja sotilaallisesti kymmeneen järjestöihin.¹² Klaanismin on sanottu tuhonneen 1980-1990-luvuilla Somalian kansallisvaltion.¹³ Mohamed Siad Barren toiminta Pohjois-Somalian klaaneja, nimenomaan Isaaq-klaaniperhettä vastaan sai aikaan sen, että Somalian pohjoisosa julistautui itsenäiseksi Somalimaaksi toukokuussa 1991. Vakavimpana syynä oli Barren armeijan erittäin kovat otteet siviiliväestöä vastaan, mistä kuuluisimpana oli vuoden 1988 Hargeisan kaupungin pommittaminen maan tasalle.¹⁴ Somalimaan irroitautuminen muusta Somaliasta edesauttoi omalta osaltaan koko pohjoisten alueiden rauhoittumista, kun etelässä sodittiin. Sisällissota todellakin

uhka yhdistää ne tiukasti yhteen. Lewisin mielipiteiden rasistinen puoli on ärsyttänyt tutkijoita, ks. Ahmed Qassim Alin artikkeli vuodelta 1995 sivulta 76: "*The Predicament of the Somali Studies*"; Serkkola 1992, 14-17 ja 20; Somalia -tiedotuslehti 5/1991, 8: Somalin poliittinen sitoutuminen riippuu sukulaissuhteista eli sukupuusta. Sukulaisuus määrittää suoraan ystäviä ja vieraita ja samalla paikan yhteiskunnassa.

¹⁰ Jabir 1997, 6; Somalian brittiläiset ja italialaiset osat kartalla sivulla 7; WSOY WEB-facta 2004 (www).

¹¹ Hoyland 1999 (www): Hallinnon arvostelu oli lain nojalla kielletty ja johti usein kuolemantuomioon. Lukuisia kulttuurin ja uskonnon harrastajia tuomittiin kuolemaan tai pitkiin vankeusrangaistuksiin Barren hallintokaudella. Kun majerteen -klaaniin kuuluneet upseerit epäonnistuivat vuonna 1978 syöksemään Barren vallasta, joutui Koillis-Somalian majerteen -klaani kovien aikojen eteen. Vuosina 1979-1981 sai vainoissa surmansa satoja tuhansia klaanin jäseniä; Kivimäki 1997, 7: Barren hallinnon vastustajilta vietiin omaisuus; Kivimäki 1997, 25: ulkomailta Somaliaan tulleen rahan määrä oli 1980-luvulla niin suuri, että se voitiin luokitella Somalian luonnonvaraksi. Kivimäki esittää, että juuri ulkomainen raha, joka 1980-luvulla tuli pääasiassa Yhdysvalloista, loi Barrelle mahdollisuuden pysyä vallassa niinkin pitkään kuin pysyi.

¹² Hussein 1999, 171. Katso LIITE 1.

¹³ Ahmed 1995, 107.

¹⁴ Human Rights Watch (www): Pommitusten lisäksi väestöä ajettiin pakoon kaivojen myrkyttämisen ja sadon tuhoamisen myötä. 450 000 pakeni maasta ja 600 000 oli maan sisäisinä pakolaisina; Somaliland Official Website (www) ja Somaliland.org (www): 18.5.1991 itsenäiseksi julistautuneen Somalimaan rajat kulkevat vanhoja Brittiläisen Somalimaan rajoja pitkin ja Somalimaassa on noin 3,5 miljoonaa asukasta.

painottui etelään ja vuoden 1991 alussa Mohamed Siad Barre joutui lähtemään maanpakoon.¹⁵

Somalian johtajan lähteminen maanpakoon ei kuitenkaan rauhoittanut tilannetta, vaan maa jäi raivoisan sisällissodan pyörteisiin. Voittoisien klaanien ei onnistunut sopia Somalian tulevaisuudesta keskenään ja sisällissota tilapäisine tulitaukoineen jatkui. Sisällissota aiheutti maahan nälänhädän, joka oli pahimmillaan kesällä ja syksyllä 1992. Kansainvälisen yhteisön oli pakko toimia, sillä Somalian nälkäkatastrofi haki vertaistaan. On arvioitu, että noin 300 000 somalia kuoli nälkään ja nälän aiheuttamiin tauteihin 1991-1992.¹⁶ Kun avustusjärjestöjen ruokalähetyksiä ryöstettiin, päätti YK aloittaa suuren operaation Yhdysvaltain joukkojen tuella loppuvuodesta 1992. Operaatio Toivon palautus (*Operation Restore Hope*) alkoi näyttävällä tavalla Yhdysvaltain merijalkaväen maihinnousulla Mogadishun läheisyyteen. Somaliaan saapui 37 000 sotilaan monikansallinen sotilasjoukko, josta amerikkalaisia oli 24 000.¹⁷ He jakoivat YK:n nimissä Somaliassa ruokaa ja turvasivat avustuskuljetusten perille pääsyä.¹⁸

Somalian olot rauhoittuivat kansainvälisen asevoiman turvin, mutta amerikkalaisen pääjoukon poistuttua Somaliasta toukokuuhun 1993 mennessä tilanne pääsi kuitenkin karkaamaan YK:n ja Yhdysvaltojen käsistä. Kesäkuun 1993 alussa somalijohtaja Mohamed Farah Aididin joukkojen väitettiin surmanneen väijytyksessä 24 pakistanilaista YK-sotilasta Mogadishun keskustassa.¹⁹ Pakistanilaisten surmaaminen tuomittiin ja YK:n turvallisuusneuvoston päätöksellä syylliset piti saada vastuuseen. Alkoi sota YK:n ja Aididin välillä. Koko kesän ajan YK ja Yhdysvallat yrittivät saada Aididia kiinni erikoisjoukkojen avulla, mutta tuloksetta.

¹⁵ Jabir 1997, 6 ja WSOY WEB-facta 2004 (www): Kuoli maanpaossa vuonna 1995.

¹⁶ Lewis & Mayall 1996, 106-107: Mogadishun katutaisteluissa sai surmansa 14 000 ja 30 000 haavoittui vuonna 1991; UNOSOM I (www); WSOY WEB-facta 2004 (www).

¹⁷ Amerikkalaisilla tarkoitetaan Yhdysvaltain kansalaisia, sotilaita ja poliitikkoja. Myöhemmin esimerkiksi luvussa kolme käsitellään YK -joukkoja ja se käsite tarkoittaa kaikkia muita kuin amerikkalaisia sotilaita. Käytännössä Somaliassa asia ilmeni myös niin, että amerikkalaisilla oli omat asepukunsu ja muiden kansallisuuksien sotilaat olivat YK -joukoille tunnusomaisissa asepuvuissa. YK -joukot tunnisti helposti sinisistä kypäristään.

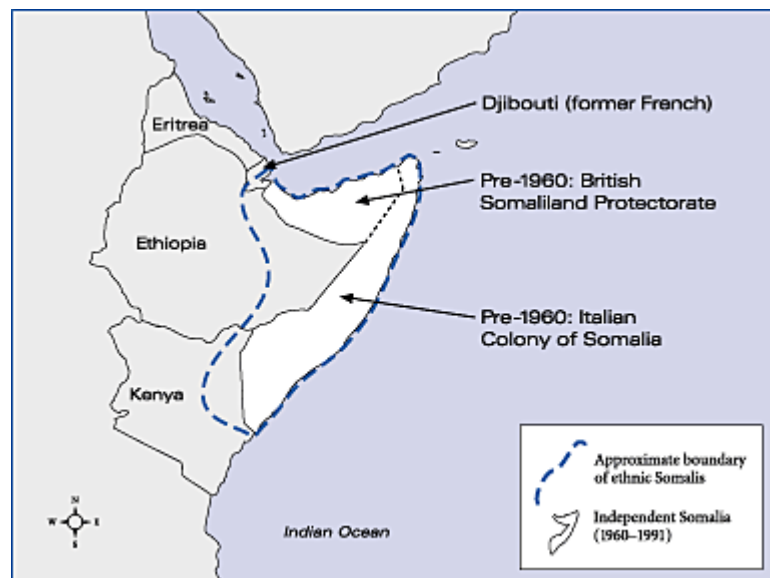
¹⁸ Baynham 1994 (www); Human Rights Watch (www); Miller & Moskos 1995 (www); Ohanwe 2000, 153.

¹⁹ Greenfield 1994 (www); Hirsch & Oakley 1995, 115-118; Miller & Moskos 1995 (www): Virallisesti Operaatio Toivon palautus loppui 4.5.1993, jolloin YK sai virallisesti täyden päätösvalan Somalian operaation jatkolle; Ohanwe 160-161; Security Council Resolutions -1993; WSOY WEB-facta 2004 (www): Mohamed Farah Aididin nimen oikeinkirjoituksesta on monta erilaista kieliasua. Aidid, Aideed ja Idid ovat yleisesti käytettyjä. WSOY WEB-facta käyttää sanaa Aidid ja olen johdonmukaisesti käyttänyt samaa muotoa tässä työssä.

Sodan huipentuma tapahtui 3.10.1993, kun Mogadishun keskustassa yhden ainoan taistelun seurauksena sai surmansa arviolta 500 somalia ja 18 amerikkalaista sotilasta. Erikoisjoukkojen tehtävänä oli saada kiinni Aidid ja hänen lähimpiä neuvonantajiaan, mutta operaatio epäonnistui, kun amerikkalaiset sotilaat jäivät saarroksiin kolmen heitää kuljettaneen helikopterin alasampumisen jälkeen. Melkein vuorokauden kestäneen kiivaan taistelun jälkeen amerikkalaiset pääsivät pois Mogadishun keskustasta.²⁰ Taistelun jälkeen syntynyt kiivas julkinen keskustelu oli alkusoitto amerikkalaisten ja myös YK:n lopulliselle poistumiselle Somaliasta. Viimeiset YK-joukot poistuivat maasta alkuvuodesta 1995 ja Somalia jäi epävarman tulevaisuuden eteen.²¹

1990-luvun lopulle tultaessa Somalia oli jakautunut kahteen osaan, joista eteläisin oli selvästi hajanaisin ja ongelmallisimman. Lisäksi on huomattava, ettei pohjoisessa sijaitsevaa Somalimaata ole kansainvälisesti tunnustettu. YK:n väitetään jopa pyrkineen 1990-luvulla vesittämään Somalimaan erillistietä. YK käyttää tiedotteissaan edelleen Somalimaan sijasta nimitystä ”Koillinen alue”, eikä Somalimaa ole saanut avustuksia miinanraivaukseen tai muihin sodanjälkeisiin toimenpiteisiin, kuten aseidenriisuntaan ja ruoka-apuun.²²

Kartta 2: Somalian aluejako ja somalien asuinalueet

Lähde: Hussein & Richard 1998.

²⁰ Taistelusta on tehty myös elokuva, *Isku Mogadishuun* (BlackHawk Down) vuonna 2001.

²¹ UNOSOM II (www) ja WSOY WEB-facta 2004 (www).

²² Bryden 1994 (www) ja Flint 1994 (www).

1.2 Tutkimustehtävä ja lähestymistapa

Tutkielman tarkoituksena on selvittää, mitä Newsweek kirjoitti Mogadishun keskustassa 3.10.1993 käydystä taistelusta ja Somaliasta 18.10.1993 ilmestyneessä numerossaan. Tarkemmin sanottuna 3.10.1993 käyty taistelu on pääroolissa ja siksi työssä käsiteltävistä numeroista 18.10.1993 ilmestynyt on artikkeleinen ylivoimaisesti eniten esillä. Tuolloin taistelua käsiteltiin ensimmäisen kerran Newsweekin sivuilla. Kyseisen numeron jälkeen ei aihe saanut lainkaan vastaavan suurta huomiota. Näin ollen tutkittavana oleva materiaali rajoittuu kokonaan yhteen ainoaan numeroon. Taistelun käsittelyn ohella Newsweek käytti paljon palstatilaa Somalian yleistilanteen selvittämiseen ja siihen, miksi amerikkalaiset ja YK ylipäätään Somaliaan lähtivät ja miksi tilanne kärjistyi niin, että 3.10.1993 taisteluun jouduttiin. Newsweek laatiikin kertauksen koko vuoden 1993 tapahtumista 18.10.1993 numeroon. Tästä syystä on paikallaan esittää kysymyksiä Newsweekille sekä taistelusta että Somalian kokonaistilanteesta.

Tarkastelussa on kolme kysymystä, joista jokainen käsittelee samaa teemaa eri näkökulmista. Näin saadaan kokonaiskuvaa siitä, mitä Newsweek kaiken kaikkiaan halusi sanoa Somaliasta lokakuussa 1993. Tutkimuskysymykset käsitellään kukin omassa luvussaan. Ensimmäiseksi käsitellään Newsweekin asiatietoja. Ovatko esitetyt asiatiedot kohdallaan? Mitä asioita eli faktoja mainitaan ja mitä jää sanomatta? Toisena kysymyksenä on Newsweekin asenne aiheitaan kohtaan. Minkälainen mielikuva eri osapuolista Somaliassa annetaan? Kuka saa huomiota? Minkälaista huomiota annetaan? Kolmantena kysymyksenä on kuvamateriaali Newsweekin sivuilla. Minkälaisessa roolissa kuvat ovat? Ohjataanko niillä lukijan mielikuvia?

Asiatietojen käsittely alkaa 3.10.1993 taistelusta, jonka jälkeen edetään Somalian kokonaistilanteen selvittämiseen. Tarkoitus on tutkia sitä, miten Newsweek rakentaa yhteyttä taistelun ja kuluneen vuoden välille. Pertti Alasuutari käsittelee faktanäkökulmaa kirjassaan *Laadullinen tutkimus*. Asiatietojen tarkistamisessa on nimenomaan kysymys laadullisesta tutkimuksesta. Alasuutarin mukaan: ”*Kyse on aivan erityisestä näkökulmasta sikäli, että siinä huomio kiinnitetään vain siihen, mitä lähdeaineistossa suoraan kerrotaan todellisuudesta. Ihmisten kieltä ja puhetta tarkastellaan todellisuuden kuvaamisen välineenä, pelkkänä linssinä.*” Toisten

asiatietojen tarkistaminen onnistuu muihin lähteisiin vertailemalla, mutta Alasuutarin mukaan useimpien asioiden tarkistaminen on mahdotonta. Silloin tulee siirtyä esittämään lähteelle aivan toisentyyppisiä kysymyksiä. ”*Pelkän fakthanäkökulman soveltaminen kvalitatiiviseen aineistoon on sen vajaan käyttöä.*”²³

Asiatietojen tarkistaminen etenee käytännössä vertailemalla Newsweekin antamia tietoja muihin lähteisiin. Newsweekin tarjoamasta materiaalista ovat käytössä 18.10.1993 ilmestyneen numeron artikkelit: ”*Fire Fight From Hell*”, ”*The Making of a Fiasco*”, ”*Can the United Nations Do the Job?*” ja ”*When the Bad Guy Has No Phone to Tap*”. Kuvat, niin pilapiirroksia kuin varsinaiset valokuvat jäävät tämän kysymyksen kohdalla käsittelemättä. Niiden antama informaatio on luonteeltaan asenteellisempaa ja niitä käsitellään laajemmassa mittakaavassa myöhemmissä luvuissa. Tarkoituksena on kysyä, löytyykö virheitä Newsweekin asiatiedoissa ja puutteita näkökulmissa ja aihevalinnoissa. Kysymykset kuuluvat: mitä Newsweek tietää? Mitä käsittelystä jää pois? Kysymysten tukena käytetään laajaa taustakirjallisuutta, josta enemmän luvussa 1.4.

Asiatietojen tarkistamisen jälkeen siirrytään Newsweekin mahdolliseen asenteellisuuteen uutisaihettaan kohtaan. Mitä asenteellisuudella oikein tarkoitetaan? Asenteellisuus näkyy siinä, *miten paljon* huomiota joku aihe saa. Samalla tulee kiinnittää huomiota siihen, *minkälaisista* huomiota annetaan. Luvussa kolme käsitellään asenteellisuutta kolmessa osiossa, joista jokaisessa esitetään Newsweekin käsitys Somalian tapahtumien eri osapuolista. Jako on tehty amerikkalaisiin, Yhdistyneisiin Kansakuntiin ja somaleihin. Jako noudattelee niitä osapuolia, joita Newsweek artikkeleissaan esittelee. Tehtävä ei ole ollut helppo ja joitain ryhmittelyjä on syytä perustella sitä mukaa, kun niitä mainitaan. Tiettyjä osapuoliin liittyviä ominaisuuksia voisi liittää myös toisiin osapuoliin, mutta ne silti käsitellään vain yhden alaluvun kohdalla. Jokaista osapuolta tarkastellaan samojen kysymysten avulla: miten Newsweek puhuttelee osapuolia? Nostetaanko esille hyviä vai huonoja seikkoja? Mitä osapuolesta itse asiassa kerrotaan ja vaikuttaako se osapuolesta saatavaan mielikuvaan? Onko havaittavissa jopa propagandistista viholliskuvan luomista? Asenteellisuuteen liittyvä tarkastelu pyrkiikin selvittämään sitä mielikuvaa, jonka Newsweek luo eri osapuolista. Kysymyksiin vastaamiseen saadaan paljon apua faktojen tarkistamisen jälkeen. Mikäli Newsweek ei kerro koko totuutta,

²³ Alasuutari 1993, 72, 80 ja 83.

vaan jättää joitain asioita kertomatta, on paikallaan pohtia Newsweekin asennetta kyseistä asiaa kohtaan. Onko asiatietojen puutteellisuus tahallista? Tämän osoittaminen varmaksi on luonnollisestikin hyvin vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Mahdollinen puutteellisuus kuitenkin ilmentäisi Newsweekin linjaa ja käsitystä asioista. Mainitut asiat ovat tärkeitä joka tapauksessa. Pimennossa olevat asiat voivat olla joko turhia Newsweekille tai sitten ne ovat liian arkoja, jotta niitä voitaisiin käsitellä.

Asenteellisuuden tarkastelussa voidaan käyttää apuna Michael Cornfieldin lähestymistapaa. Artikkelissaan *The Watergate Audience, Parsing the Powers of the Press*, voidaan Cornfieldin mukaan kertovan eli narratiivisen uutisointityylin analysoinnissa ensimmäiseksi käydä käsiksi henkilöihin ja toimijoihin. Stereotyyppiolla saadaan henkilöihin eloisuutta ja luokittelu luonnistuu paljon helpommin. Luonteenpiirteiden mainitseminen tuottaa saman tuloksen. Toimijat tulevat lähemmäksi lukijaa.²⁴ Thomas Meyerin ja Lew Hinchmanin tutkimuksessa *Media Democracy, How the Media Colonize Politics*, tuodaan stereotyyppien käsittelyyn lisää materiaalia. Heidän mukaansa stereotyyppien myötä paljastuu uutisten teatraalisuuden luonne. Uutiset ovat kuin teatterinäytös. Henkilöihin pääsee paremmin käsiksi, kun niille annetaan luonteenpiirteitä kuvaavia liikanimiä. Toimijoihin voi myös ruumiillistua tiettyjä ominaisuuksia, jotka tekevät hänestä hyvän tai pahan, viisaan tai tyhmän.²⁵

Cornfieldin artikkelissa jatketaan analysointia. Hän toteaa toiseksi, että toimittajien on nähtävä paljon vaivaa sen eteen, että lukijat ylipäätään pääsevät sisään aiheeseen. Uutisaiheen esittelyssä saatetaankin käyttää runsaasti kielikuvia, joilla lukija viedään asian ytimeen. Kielikuvien avulla luodaan samalla tunnelmaa, joka on juuri kyseiselle uutiselle ominaista. Tämä tietenkin vaihtelee uutisesta riippuen.²⁶ Kielikuvien merkitystä Somalian tapahtumien yhteydessä pohditaankin luvussa kolme. Asenteellisuuteen liittyy kolmantena ja erittäin tärkeänä osana myös näkökulma, josta asioita tarkastellaan. Cornfieldin mukaan kaikkein mielenkiintoisin ja kenties yleisin näkökulma on hyvien ja pahojen maailma. Asiat tulevat selkeämmäksi, kun on vain kaksi osapuolta tai toimijaa, jotka ovat toisiaan vastaan. Tällainen mustavalkoinen näkökulma muokkaa automaattisesti sitä, kuka toimii

²⁴ Cornfield 1988, 183-190.

²⁵ Meyer & Hinchman 2002, 32.

²⁶ Cornfield 1988, 183-190.

oikein ja kuka väärin. Samalla mustavalkoisuuden näkökulma määrittää sitä, kenen tekoja puolustellaan ja kenen tekoja kyseenalaistetaan.²⁷ Meyerin ja Hinchmanin esille tuoman teatraalisuuden voi yhdistää myös näkökulman analysointiin. Heidän mukaansa uutisista tulee draamaa, kun osapuolten näkemuserot kärjistetään äärimmilleen. Uutisissa esiintyy näin kaksintaisteluja eri toimijoiden välillä.²⁸ Somalian tapauksessa tarkastelu hyvän ja pahan näkökulmasta tulee entistäkin mielenkiintoisemmaksi, kun osapuolia onkin kolme. Asenteellisuuden selvittäminen voi muodostua hyvin monimutkaiseksi verkostoksi, sillä Newsweekin asenne eri osapuolia kohtaan saattaa vaihdella tilanteen mukaan. Luvussa kolme on otettava selvää tästä kolmiodraamasta eri tilanteissa. Pysyvätkö asetelmat samoina, vai onko havaittavissa vaihtelua? Ovatko toiset aina pahoja ja toiset aina hyviä? Miten amerikkalaiset, somalit ja YK näyttävät hyvän ja pahan asetelmassa?

Wilhelm Kempfin artikkelissa *Conflict Coverage and Conflict Escalation* mennään hieman syvemmälle asenteellisen näkökulman analysoinnissa. Kempf liittyy tarkasteluunsa artikkeleita laativien toimittajien kulttuuriset taustat. Uutistoimittajat ja muut lehtimiehet ovat ihmisiä ja kuuluvat johonkin yhteiskuntaan ja yhteisöön. Näin tapahtuu vääjäämättä selvää puolueellisuutta jotakin osapuolta kohtaan. Toimittajien maailmankuva on usein hyvin yhtenevä sotaikäyvä valtion harjoittaman propagandan kanssa. Samanlainen maailmankuva tukee propagandistisia pyrkimyksiä. Toimittajiin kohdistuu myös samaa sosiaalista painetta, kuin muuhunkin väestöön. Tämä tarkoittaa sitä, että eri mieltä oleminen on vaikeaa ja saattaa johtaa siihen, ettei kriittisiä mielipiteitä julkaista lainkaan. Artikkeleiden näkökulmiin vaikuttavat tietenkin toimittajien käyttämät lähteet. Usein lähteinä ovat erilaiset eliitit ja johtoportaat. Niiden myötä virallinen propaganda suodatetaan artikkeleiden sisältöön. Oman valtionsa virallisen propagandan lisäksi toimittajat ovat herkästi kuvaamassa tarkemmin omia kansalaisiaan ja sotilaitaan, samalla demonisoiden toisella puolella toimivia ihmisiä.²⁹

Heikki Luostarinen on käsitellyt kirjassaan *Mielen kersantit, julkisuuden hallinta ja journalistiset vastastrategiat sotilaallisissa konflikteissa* Kempfin tavoin toimittajien ongelmallista asemaa näkökulmien suhteen. Luostarisen pohdinta liittyy suoraan Somaliaan, sillä hän käsittelee juuri sotajournalismia. Sotajournalismin ongelmana

²⁷ Cornfield 1988, 183-190.

²⁸ Meyer & Hinchman 2002, 32.

²⁹ Kempf 2002, 69-70.

on yksipuolisuuden paine. Mikäli yleisö on samaistunut toiseen osapuoleen, on konfliktia uutisoivan median vaikea antaa molemmille osapuolille tasapuolista käsittelyä. Näin ollen toisesta osapuolesta eli vihollisesta ei voi kirjoittaa mitä tahansa. Luostarinen esittää esimerkkinään vuoden 1991 Persianlahden sodan, jolloin toimittajat saivat kritiikkiä siitä, että olivat esittäneet vihollisen, eli Irakin johdon näkemyksiä liian paljon.³⁰ Kun otetaan huomioon se, että Newsweek on amerikkalainen lehti, niin Kempfin ja Luostarisen avulla voidaan Newsweekin valitseviin näkökulmiin perehtyä entistäkin paremmin. Luostarinen painottaa sitä, että näkökulmien valinnoilla tehdään tietoisia päätöksiä siitä, mitä aiheesta halutaan sanoa. On tärkeää havaita, kuvataanko tapahtumia muurahaisperspektiivistä, vai liikutaanko enemmän yleisellä tasolla ja pohditaan konfliktin pitkäkestoisia vaikutuksia. Tunteiden mukaanottaminen luo myös omaa näkökulmaa asiaan ja tunteilla pyritään varmasti vaikuttamaan yleisön kantaan siitä, onko kaikki kunnossa, vai pitäisikö asioille tehdä jotain. Tärkeää on havaita, vedotaanko uutisissa pelkästään sotilasjohdon tai siviilien kantoihin asioista.³¹

Yhdysvaltain sotilaalliset operaatiot 1980-1990-luvuilla olivat hyvin propagandistisia Luostarisen mukaan. Operaatiot ovat alusta pitäen suunniteltu niin, että niistä jäävä mielikuva olisi mahdollisimman myönteinen. Grenadan vuoden 1983 intervention nimeksi oli annettu "*Urgent Fury*", Panaman vuoden 1989 intervention nimenä oli "*Just Cause*" ja Somaliassa vuonna 1992 operaation nimeksi oli annettu "*Restore Hope*". Miksi operaatioille annettiin kyseisiä nimiä? Koska niiden avulla pyritään ohjaamaan yleisön mielipiteitä ja mielikuvia koko operaatiosta. Samalla pyritään vaikuttamaan mediaan niin, että nimistä tulee luonnollinen osa mediakeskustelua. Kyse on siis yleisen mielipiteen hallinnasta.³² Newsweekin artikkeleiden kielestä voidaan siis hyvällä syyllä hakea jälkiä Operaatio Toivon palautukseen liitetyistä mielikuvista.

Heikki Luostarinen on kirjoittanut myös viholliskuvan luomisesta. Artikkelissaan *Propaganda Analysis* Luostarinen käsittelee asetelmaa "*Me*" vastaan "*Ne*". Kun kyseistä asetelmaa liitetään uutisointiin, on se vääjäämättä propagandaa ja asenteellista. Silloin asetutaan toisen osapuolen kannalle. Luostarinen toteaa, ettei ole helppoa käsitellä osapuoliin liittyviä myyttejä ja tulkintoja ilman, että niitä esitetään

³⁰ Luostarinen 1994, 103.

³¹ Luostarinen 1994, 103.

³² Luostarinen 2002, 35.

puolueettomasti. Kunnan uutisten tulisikin pysyä erossa osapuolien toisistaan ja itsestään antamista tulkinnoista ja muista väittämistä. Niitä ei saisi siis käsitellä annettuina, vaan tulisi aina huomauttaa yleisöä siitä, mistä tulkinta on tullut.³³ Vihollisesta annettavan kuvan on oltava mahdollisimman epämiellyttävä, sillä sotaa ei voida käydä tavallisia ihmisiä vastaan, joilla voisi olla jopa järkeviäkin päämääriä. Näin ollen vihollinen toimii jollain tavalla itsekkäästi, alistavasti ja raakuudella. Vihollisesta tehdään paha ja omista joukoista hyvä. Vihollisesta annettava informaatio on ohutta, kun samalla omista joukoista voi saada hyvin yksityiskohtaista tietoa aina sotilaiden perhesuhteita myöten. Vihollisesta saatava tieto jää pinnalliseksi ja keskittyy usein vain vihollisen johtoportaan ja ideologiaan, mitä se puolustaa. Omista sotilaista ja muista toimijoista annetaan ihanteellisiakin kuvauksia siitä, mihin jokaisen kunnan kansalaisen tulisi pyrkiä. Sotatoimissa on siis oikeita sankareita, joista tulisi ottaa mallia ja oppia. Usein asiat viritetään sellaisiksi, että sotaoperaation tarkoituksena onkin pelastaa vihollismaan väestö sen omilta johtajiltaan. Luostarinen esittää, että mikäli tekstien analysointi paljastaa selvän jaon kahteen eri leiriin, joista toista selvästi tuetaan, on syytä epäillä propagandan läsnäoloa.³⁴

Kolmantena tutkimuskysymyksenä tarkastellaan neljännessä luvussa kuvien merkitystä Newsweekin artikkeleissa. Kuvilla tarkoitetaan tässä työssä kaikkea kuvallista materiaalia kuvateksteineen, eli valokuvia, karttoja ja pilapiirroksia. Pilapiirroksien jättäminen pois vähentäisi suuresti kuva-analyysin tasoa, sillä niiden avulla voidaan tehokkaasti tuoda esille arkoja asioita, joita ei muuten kenties uskallettaisi edes esittää. Kuvien merkitys Newsweekin numeroissa on suuri ja ne kattavat jokaisesta sivusta vähintään kolmanneksen, ellei enemmänkin. On siis todella paikallaan syventyä kuvien maailmaan ja niiden luomiin mielikuviin. Kuvien analysointi liittyy läheisesti luvun kolme asenteiden tarkasteluun, mutta näin tarpeelliseksi tarkastella kuvia aivan omassa osuudessaan, jotta niiden merkitys pääsisi paremmin esille. Kuvamateriaalin tarkastelu jakaantuu kahteen osaan. Ensimmäisessä osuudessa keskitytään kuvien rakenteelliseen puoleen. Miten paljon kuvia artikkeleissa on ja millä tavalla ne on artikkeleihin sijoitettu? Näin saadaan tietoa kuvien osuudesta ja painoarvosta. McCombs ja Shaw esittävät analyysiä liittyen juuri kuvien näkyvyyteen. Paljon merkitystä on esimerkiksi sillä, että missä

³³ Luostarinen 2002, 34.

³⁴ Luostarinen 2002, 38.

osiossa ja missä paikassa artikkelia kuvat sijaitsevat. Artikkelin, uutisen koko ja mahdolliset kuvat on liitettävä näkyvyyden ja näyttävyyden analysointiin. Suuret otsikot ja värikkäät kuvat ovat toimituksen mielestä sellaisia, että niihin tulee lukijan kiinnittää huomionsa. Näyttävyydellä myydään uutisia ja herätetään huomiota.³⁵

Näyttävyyden lisäksi tarkastelu liittyy kuvien pintaan keskittyen kuvien ensivaikutelmiin ja siihen, mitä kuvissa ylipäätään on. Mistä tilanteista kuvat on otettu ja ketä tai mitä kuvataan? Mitä kuvissa on tekeillä? Näiden kysymysten lisäksi on syytä miettiä samalla, mitä kuvista on jätetty pois. Onko kuvia muokattu jollain tavalla? Mitä jää kuvien ulkopuolelle? Janne Seppäsen tutkimuksen *Katseen voima, kohti visuaalista lukutaitoa* avulla kuvien maailmaan ja merkityksiin päästään paremmin sisään. Seppänen puhuu kuvien visuaalisista järjestyksistä. Visuaalinen järjestys tarkoittaa sitä, että tiettyssä ympäristössä kuuluu olla tietynlaista tunnelmaa ja tiettyjä elementtejä. Sotakuvissa tuleekin olla ahdistusta, ahdinkoa ja raakuutta. Se kuuluu sotaan ja vaikka väkivaltaa ei kukaan erityisemmin halua nähdä, olisi väkivallan puute poikkeus visuaalisesta järjestyksestä.³⁶ Valokuvasta ja muista kuvista on huomattava se, että kuva sitoo katsojan katsomaan asioita vain kuvaajan näkökulmasta. Katsoja ei voi olla itse paikan päällä ja liikkua vapaasti kuvatussa ympäristössä. Luonnolliseen kuvakulmaan ei voida päästä. Tällöin ei voi tietää, mitä valokuvasta on kenties jäänyt pois tai jopa teknisesti jälkeinpäin rajattu pois. Lisäksi kuvasta ei voi päätellä, edustaako se vain jotain erityistä asiaa vai jotain yleistä. Katsoja on siis kuvan armoilla, eikä hän voi suoraan kyseenalaistaa kuvaajan esittämää näkökulmaa. Siihen tarvittaisiin kunnan perehtymistä asiaan.³⁷

Heikki Luostarinen mainitsee viisi keinoa, joilla lehden toimitus voi vaikuttaa kuvien sisältöön. Valokuvia voidaan manipuloida yhdistelemällä niihin toisia kuvia tai muuntelemalla vain yhtä kuvaa.³⁸ Toisaalta Newsweek-lehden valokuvien tarkoitus on olla mahdollisimman totuudenmukaisia eli dokumentaarikuvan lajityypin mukaisia. Siksi lähtökohtana voisi pitää sitä, että kuvat ovat mahdollisimman alkuperäisessä muodossaan. Toinen keino on rajausta ja sen avulla voidaan poistaa kuvista sellaista materiaalia, jota ei haluta näyttää juuri siinä asiayhteydessä, tai saattaisi olla jollain muotoa haitallista tai esimerkiksi siveetöntä. Rajausta mahdollistaa

³⁵ McCombs & Shaw 1984, 69.

³⁶ Seppänen 2002, 33-34.

³⁷ Seppänen 2002, 38-39 ja 48.

³⁸ Luostarinen 1994, 199-200.

sen, että voidaan noudattaa jotain tiettyä lehden linjaa myös kuvamateriaalin osalta.³⁹ Eli voidaan näyttää räväköitäkin kuvia ilman, että mennään liian pitkälle. Kaikkia ikäviä yksityiskohtia ei siis näytetä. Kuvat voivat olla hätkähdyttäviä rajattuinkin. Rajaus tuottaa kuitenkin ongelmia sen suhteen, että kuka voi määrätä mikä voidaan jättää kuvasta pois ilman että konteksti kärsii. Vääristääkö rajaus kuvien merkityksiä, vai ei?

Kolmantena keinona on rinnastaa kuvia keskenään. Silloin voidaan luoda uusia merkityssuhteita eri toimijoiden välille. Samasta tapahtumasta voidaan ottaa osuvia kuvia eri osapuolien näkökulmasta ja yrittää näin auttaa lukijoiden ajatustyötä ja samalla ohjata sitä tiettyyn suuntaan. Neljäntenä keinona on kuvien taitto. Kuvien koolla ja sijainnilla on merkitystä niiden painoarvon lisäämisessä tai vähentämisessä. Kuva voidaan asettaa taiton avulla määräävään tai vain tekstiä tukevaan asemaan.⁴⁰ Kokoa ja taittoa on käsiteltävä neljännen luvun ensimmäisessä osiossa. Viidentenä keinona on kuvateksti ja kuvan otsikko. Kuvatekstillä voidaan antaa kuvasta paljon lisätietoa, kuten sellaista, jota ei kuvassa näy lainkaan. Kuvatekstillä voidaan ohjata kuvasta kumpuavaa tunnelmaa, jonka mahdollisesti valokuvan ottaja on kuvan ottohetkellä tuntenut, mutta joka ei suoraan kuvasta itsestään välity katsojalle.⁴¹ Seppänen toteaa, että lehtien sivuilla olevat valokuvat tarvitsevat aina kuvatekstin, joka selittää kuvaa ja ankkuroi kuvan merkitykset paikoilleen. Välttämättä selittävä kuvateksti ei aina vie lukijaa kuvan maailmaan, vaan myös kuva voi viedä tekstiä ja muokata merkityksiä.⁴² Sama kuva erilaisella ankkuroivalla tekstillä voi muuttaa lukijan tulkintaa merkittävästi. Siksi kuvatekstien osuutta ei saa vähätellä. Ne kuuluvat yhteen kuvien kanssa.

Kuva-analyysin toisessa osuudessa siirrytään kuvien luomiin mielikuviin ja miellelyhtymiin. Käytännössä kysymys kuuluu: mitä pinnan alla on? Lisäksi voidaan hyvällä syyllä miettiä sitä, mitä kuvilla on haluttu sanoa ja tuoda esiin. Miksi valokuvien sisällön pohdinta on paikallaan? Vastaukseksi voi sanoa, että valokuvien todistusarvo sanomalehdissä on todella korkea. Valokuvia harvoin kyseenalaistetaan ja niiden sisältöä pidetään totuutena. Kuitenkin valokuva on pohjimmiltaan vain valokuvan ottajan näkemys asioista. Toisaalta valokuvaajan ja kameran läsnäolo

³⁹ Luostarinen 1994, 199-200.

⁴⁰ Luostarinen 1994, 200.

⁴¹ Luostarinen 1994, 200.

⁴² Seppänen 2002, 38-39 ja 48.

vaikuttaa kuvattaviin. Jo ihmisen puheen nauhoitus muuttaa nauhuriin tottuneenkin ihmisen käytöstä ja sama asia pätee kameraankin. Kamera voi korostaa tietynlaista käytöstä tai sitten se voi hillitä tiettyjä eleitä.⁴³ Kameran läsnäolo suurien tunteenpurkauksien lähellä voi aiheuttaa siis jopa ylikorostuneita eleitä ja tekoja. Mielenosoituksia kuvaavat valokuvat sisältävät suoria katseita ja huutoja kameran linssiin. Kuva voi olla käsittelemätön, mutta kuvissa olevat ihmiset saattavat teeskennellä.

Newsweekin tarjoamasta kuvamateriaalista voidaan lähteä etsimään esimerkiksi viholliskuvan luomista ja Yhdysvaltain virallista propagandaa. Luostarisen propagandakäsityksistä on kuvien analysoinnissakin paljon hyötyä. Propagandalla pyritään esittämään kaikki oma toiminta mahdollisimman puhtaaksi ja siistiksi. ”Me” siis toimimme sääntöjen mukaan ja olemme sivistyneitä, mutta viholliset eli ”Ne” ovat aina kaikkea vastakohtaista. Omat arvot korostuvat merkittävästi ja silloin vedotaan omiin johtajiin ja auktoriteetteihin, kun pyritään todistelemaan omaa paremmuutta. Auktoriteettien lisäksi oman kulttuurin erilaiset yhdistävät symbolit nostetaan sopivissa paikoissa esille. Valtion lippu ja kansallishymni kuuluvat luonnollisesti tärkeimpien symbolien joukkoon.⁴⁴ Kuvista saatetaan siis löytää runsaastikin kulttuurisidonnaisesti väritynyttä materiaalia. Löytyykö Newsweekin artikkeleista amerikkalaista kulttuuria ilmentävää kuvamateriaalia?

Seppäsen mukaan valokuvien tulkinta vaatii kulttuuristen merkityksien ymmärtämistä. Valokuvaajan kulttuurinen tausta vaikuttaa valokuvan sisältöön ja itse kuvan rajaukseen. On ymmärrettävä valokuvissa mahdollisesti toistuvat stereotyyppit. Samoista aiheista otetut valokuvat voivat sisältää samankaltaisia elementtejä, jotka toistuvat samoissa yhteyksissä. Olisi paikallaan pohtia, miten asian voisi kuvata toisin. Olisiko ollut mahdollista kuvata jotain muuta, joka olisi kenties kertonut asiasta paljon enemmän tai toisesta näkökulmasta? Katsojassa valokuva herättää erilaisia ajatuksia riippuen kulttuuritaustasta. Toiselle sama kuva herättää myönteisiä ja toiselle kielteisiä tunteita.⁴⁵ Mikäli valokuvassa esiintyy kaatunut sotilas, on sen katsominen sotilaan tunteville ihmisille tai saman asian puolesta taisteleville ihmisille vaikeaa. Sama kuollut sotilas on myönteistä tai joissain tapauksissa jopa mukavaa katsottavaa vastapuolen sotilaiden silmissä. Joka tapauksessa kuoleman

⁴³ Seppänen 2002, 150 ja 165.

⁴⁴ Luostarinen 2002, 37.

⁴⁵ Seppänen 2002, 148.

näkeminen ei tietenkään ole koskaan loppujen lopuksi miellyttävää.

1.3 Yhdysvaltain mediakenttä ja Afrikka

Mitä käsite massamedia pitää sisällään? Millaiseksi sitä voidaan luonnehtia? Massamedialla tarkoitetaan tiedonvälitystä, joka tapahtuu radion, television ja sanomalehtien kautta. Nykyään myös internet on ottanut paikkansa massamedioiden joukossa. Koska kyseessä on suurille joukoille suunnatusta tiedonvälityksestä, on syytä tarkastella asiaa kuluttajan näkökulmasta. T. Petersonin, Jay W. Jensenin ja William L. Riversin mukaan massamedia toimii kunnolla vain yhteen suuntaan. Kuluttajan on vaikeampi vastata, kuin mitä hänelle on puhua. Massamedia toimii suurien valintojen kautta. Kuluttaja ei saa henkilökohtaisia kokemuksia, mutta sen sijaan hän voi kokea kollektiivisia tunteita.⁴⁶

David L. Altheiden ja Robert P. Snown mukaan massamedioista uusimman, eli television ilmestyminen jokaiseen kotiin tarkoitti aikoinaan Yhdysvalloissa optimistisimmille ihmisille sitä, että lopultakin kulttuurirajat häviäisivät ja ihmiset alkaisivat ymmärtää toisiaan paremmin. 1960-luvun ajatukset ovat kuitenkin kärsineet tappion. Uutisia tuotetaan aina tietyssä kulttuuripiirissä ja niitä tuotetaan tiettyä yleisöä varten. Televisio, radio ja sanomalehdet ovat massamedioita länsimaissa ja etenkin Yhdysvalloissa. Niiden onkin sopeutettava tarjontansa suuren yleisön tarpeisiin. Yleisöluvut ja myyntiluvut ovat hyvin tärkeitä ja niiden mukaan mediayhtiöt saavat mainosrahaa.⁴⁷

Altheide ja Snow muistuttavat, että sanomalehtien toimittajien on myytävä uutisaiheensa päätoimittajille. Ääripäässä uutisista on tehtävä niin repäiseviä, että ne myyvät pelkällä sensaatioarvolla. Uutinen joko myy tai sitten sitä ei edes julkaista. Etenkin hiljaisen uutisajankohdan jälkeen tapahtuva kriisi saatetaan helposti raportoida kentältä liioitellussa ja värityneessä muodossa. Ylireagointi on Altheiden ja Snown mukaan aivan tavallista. Pohjimmiltaan kyseessä on *“joukko ihmisiä, jotka yrittävät saada juttua aikaan”*. Hiljaisempana uutisajankohtana tehdäänkin vuorostaan *“isoja juttuja”*, joilla yritetään vakuuttaa yleisöä ja toimittajien esimiehiä siitä, että he tekevät hyvää työtä. Hiljaisempana uutisajankohtana kun on enemmän aikaa syventyä asioihin. Uutisten luonne on itseään ruokkiva siinä mielessä, että jo aiemmin painettu teksti otetaan totuutena ja uudet asiaan liittyvät uutiset toistavat

⁴⁶ Peterson, Jensen & Rivers 1966, 7.

⁴⁷ Altheide & Snow 1979, 61-62, 74-75 ja 78-79.

edelliset todetut *“faktat”* ja liittävät niihin uusia asioita. Näin useimmin toistetusta kannasta tulee julkinen totuus, vaikka alkuperäinen tieto voisi olla vääristynyt.⁴⁸

Altheide ja Snow perustelevat väitteitään yhdessä Michael Cornfieldin kanssa useisiin tutkimuksiin vedoten, joiden mukaan ajan ja ammattitaidon puute yhdessä viihdyttävyyden vaatimuksen kanssa vähentävät uutisten asiatietojen luotettavuutta. Samalla uutiset tehdään yksinkertaisiksi sekä teemoiltaan että lähestymiskulmiltaan. Hallitseva teema kunkin uutisotsikon kohdalla määrää jatkuvasti lähestymiskulmaa asiaan. Näin ollen ei yllätä, että tietyistä tapahtumista uutisoidaan aina vain samantyyppisiä asioita.⁴⁹ Teemat alkavat elää omaa elämäänsä. Yleisön on helppo seurata uutisia, joiden tuttu teema vie tarinaa eteenpäin. Teeman vaihtaminen olisi vaikeaa sen vuoksi, ettei palstatilaa ole asioiden esittelyyn uusista näkökulmista. Sen sijaan vanhalla teemalla edetään niin kauan, kuin on vain mahdollista ja vaikka väkisin liitetään se uusiin uutisiin.⁵⁰

Thomas Meyer ja Lew Hinchman käsittelevät Altheiden ja Snown tapaan uutisten ominaisuuksia. Heidän mukaansa uutisjutun arvo nousee, kun tapahtuu jotain täysin odottamatonta tai jostain tutusta aiheesta nousee esiin aivan uusi piirre. Tapahtuman tulee liittyä myöskin läheisesti lukijakunnan omaan kulttuuriin, tai uutinen tarvitsee aivan erityisiä ominaisuuksia tullakseen julkaistuksi. Jutun julkaisemista helpottaa myös se, että siihen liittyy jokin tunnettu henkilö. Edellä mainitut kaksi asiaa ovat hyvin tärkeitä. Jutusta saadaan iskevä ja huomiota herättävä, kun siihen liittyy tuttu henkilö ja tapahtuma koskettaa jollain tavalla lukijoita. Sen on siis oltava kulttuurisesti samalla aaltopituudella.⁵¹

Sanomalehden ihanne olisi toimia peilinä, joka tiedottaa tapahtumista niin kuin ne ovat tapahtuneet. Samalla sanomalehden tulisi toimia *“kansan äänenä”* tai *“yleisenä mielipiteenä”*. Sanomalehden tulisi myös nostaa sellaisia asioita esille, mitä muutoin saattaisivat jäädä pimentoon.⁵² Journalistitutkimuksen eräs uranuurtajista, Walter

⁴⁸ Altheide & Snow 1979, 166-168.

⁴⁹ Altheide 1984, 300: Hyvänä esimerkkinä uutisoinnin rajallisuudesta ja valinnoista toimituksessa on Yhdysvaltain panttivankikriisi Teheranin suurlähetystössä Iranissa vuonna 1979. Kriisi oli pitkäikäinen mutta uutisissa pyöri sama teema ja tarina yhä uudestaan ja uudestaan. Uutisissa käsiteltiin ainoastaan mielenosoituksia, panttivankien kohtaloita ja panttivankien omaisten surua. Kuitenkin olisi ollut useita muitakin vaihtoehtoja, kuten kertoa kriisin synnyn syytä ja taustoja.

⁵⁰ Altheide & Snow 1979, 172-173 ja Cornfield 1988, 182.

⁵¹ Meyer & Hinchman 2002, 30.

⁵² Altheide & Snow 1979, 104.

Lippmann, toteaa, ettei lehdistö kykene, eikä tule kykenemään esittämään kaikkia maailman asioita kaikille ihmisille tyydyttävällä tavalla. Mikäli uskomme, että lehdistö tuottaa laadukasta analyysiä ja tietoa maailmasta, olemme suuresti erehtyneet. Lehdistö on hyvin rajallisessa asemassa ja sen käsittäminen on hyvin tärkeää. Walter Lippmannin mukaan uutiset eivät kerro meille tapahtumista peilin lailla. Ne on aina jonkin tai jonkun näkökulman ja mielipiteen kautta muokattu esitettävään muotoon.⁵³

Uutisten ominaisuuksiin siis kuuluu, että niiden laatimisen eri vaiheissa on jouduttu valikoimaan suuresta määrästä uutisia. Otsikoihin päätyvät kaikkein tärkeimmät asiat toimituskunnan mielestä, pitäen silmällä sitä, että se kiinnostaa lukijaa.⁵⁴ Uutisten valinta tapahtuu myös mediayhtiön arvojen ja julkisuuskuvan mukaan. Sanomalehdet ja muut massamediat kohdistavat suuren ihmisjoukon ajatuksia rajattuihin ja rajalliseen määrään teemoja. Samaan aikaan ei voi olla kovin montaa eri aihetta käsittelyssä. Tilaa ei yksinkertaisesti ole. Suodatin on siis kovassa käytössä kaikissa mediayhtiöissä.⁵⁵ Uutisen on oltava hyvin tärkeä ja merkittävä, ennen kuin siinä pohditaan asioita perusteellisemmin ja syvällisemmin. Näin stereotypiat pääsevät helpommin artikkeleihin mukaan. Pienempi merkittävyys tarkoittaa suurpiirteisempää otetta ja yksityiskohtien puute korvataan yläkäsitteillä ja stereotyyppioilla. Uutisesta on tehtävä sellainen, että lukija pääsee uutisen maailmaan sisään. Yleisön on otettava osaa uutiseen, muuten uutinen ei tavoita ihmisiä. Helppo tapa saada yleisö kiinnostumaan ja sisäistämään asiat on käyttämällä tuttuja kaavoja, ennakkoluuloja ja ennakkokäsityksiä. Kuitenkin on huomattava, ettei lehti kykene niin vain irroitautumaan lanseeraamistaan tai lainaamistaan stereotyyppioista.⁵⁶

Meyerin ja Hinchmanin mukaan isoilla yhtiöillä on hallussaan koko Yhdysvaltojen mediakenttä. Ne hallitsevat koko tuotantoketjua alusta loppuun. Eräänä esimerkkinä on amerikkalainen Time Warner Inc., jolla on omistamiensa sanomalehtien ja televisiokanavien koko tuotantoketju hallussaan. Isot yhtiöt tuottavat televisio-ohjelmia, elokuvia ja hoitavat niiden levityksen ja rahoituksen. Samalla niiden hallussa on musiikkiala ja tietoliikenne. Muualle maailmaan ulottuva liiketoiminta johtaa ylikansallisuuteen ja se puolestaan johtaa silkan voiton tavoitteluun.

⁵³ Lippmann 1984, 73 ja 75-79.

⁵⁴ Lippmann 1984, 75-77.

⁵⁵ Meyer & Hinchman 2002, 27-29.

⁵⁶ Lippmann 1984, 75-77.

Journalismista tulee sitä myöten vain hyödyke muiden hyödykkeiden joukossa.⁵⁷

Maxwell E. McCombsin ja, Donald L. Shawn mukaan massamedialla on suuri poliittinen rooli nyky maailmassa ja etenkin Yhdysvalloissa.⁵⁸ Meyer ja Hinchman ovat myös samoilla linjoilla todetessaan, että massamedialla on vaikutusta syvälle amerikkalaiseen politiikkaan.⁵⁹ Walter Lippmann on kuitenkin esittänyt toisenlaisia mielipiteitä koskien nimenomaan sanomalehtiä. Yhdysvalloissa ihmiset lukevat sanomalehtiä keskimäärin puoli tuntia päivässä ja siksi on hyvin vaarallista todeta, että juuri lehdistö muokkaa merkittävästi julkista mielipidettä ja poliittista päätöksentekoa.⁶⁰

Median välittämä kuvamateriaali on kuitenkin Altheiden ja Snown mukaan suuressa roolissa yleisön mielipiteiden muokkaamisessa. Esimerkiksi voidaan ottaa Yhdysvaltain presidenttien vaalikamppailut ja niistä välitettävä kuvamateriaali sekä televisiossa että sanomalehdissä. Kuvien vaikutukset ovat kiistattomia. On huomattava, että julkisuuteen varta vasten rakennetaan julkisuuskuvaa presidenttiehdokkaista vaaleja ajatellen, mutta sama julkisuuskuvan luonti pätee myös ulkopoliittikkaan. Yleisölle esitetään selkeästi mitä tullaan tekemään, missä ja millä tavoin. Menestyminen politiikassa vaatii menestymistä julkisuudessa.⁶¹

Minkälaisen kuvan amerikkalaiset tiedotusvälineet antavat erityisesti Afrikan tapahtumista? Beverly G. Hawk asettuu vakaasti sellaisen väitteen taakse, että amerikkalaisten tiedotusvälineiden uutisoinnilla Afrikasta on merkitystä, sillä uutiset vaikuttavat Yhdysvaltain politiikkaan. Miksi uutisilla on vaikutusta? Hawk vastaa kysymykseen, että monilla Yhdysvaltain poliitikoilla ei ole entuudestaan käsityksiä Afrikan valtioista ja uutiset antavat heille lähestulkoon ainoan tietolähteen koko maanosan tilanteesta. Hawkin pääteesi on se, että Afrikasta kertovat uutiset vahvistavat amerikkalaisten poliitikkojen ja amerikkalaisen yleisön ennakkokäsityksiä. Uutiset sisältävät odotettavissa olevaa materiaalia odotetuista näkökulmista. Suuret amerikkalaiset lehdet, kuten Newsweek ja Time ovat myös luettuja Afrikassa. Niiden uutiset herättävätkin Hawkin mukaan vihastusta, sillä kyseisten lehtien uutiset vain kasvattavat ennakkoluuloja Afrikkaa kohtaan ja ovat

⁵⁷ Meyer & Hinchman 2002, 36-37.

⁵⁸ McCombs & Shaw 1984, 63-65.

⁵⁹ Meyer & Hinchman 2002, xi.

⁶⁰ Lippmann 1984, 78-79.

⁶¹ Altheide & Snow 1979, 128-129, 131-133 ja 136.

sisällöltään niukkoja.⁶²

Ullamaija Kivikuru on tutkinut Saharan eteläpuolisen Afrikan ja Itä-Afrikan tiedotusvälineiden tilannetta ja toteaa, että myöskään afrikkalaisia tiedotusvälineitä seuraamalla ei voi saada kunnon kuvaa Afrikan tapahtumista. Syynä on monesti se, että ainoastaan hallituksilla on varaa tuottaa kelvollista materiaalia levitykseen. Tiedotusvälineistä tulee näin helposti ylhäältä alaspäin suunnattuja ja isoissa otsikoissa ovat erilaiset sensaatiot, puoluepolitiikka ja onnettomuudet. Kivikurun mukaan Afrikan valtioiden kustantamat uutiset eivät täytä kaikkia uskottavuuden vaatimuksia.⁶³

Hawk toteaa, että mikäli amerikkalainen haluaa saada tietoa Afrikasta, hän turvautuu pääasiassa uutisten tarjoamaan informaatioon. Siksi uutisten olisi kannettava vastuuta esittämistään lausunnoistaan ja tulkinnoistaan. Kuitenkin uutisointityyli on pääasiassa sellaista, että tapahtumat ovat joko hyviä tai pahoja. Uutisten yksinkertaistaminen ei ole sinänsä mitään uutta, mutta Afrikasta puhuttaessa amerikkalaisissa tiedotusvälineissä käytetään ahkerasti vanhoja stereotyyppioita. Uutisten yhteydessä esiintyvät termit kertovat jo itsessään enemmän kuin mitä asioista kerrotaan. Samoja käsitteitä pyöritetään otsikoissa ja teksteissä yhä uudestaan ja uudestaan ja niistä tulee jopa poliittisia aseita. Käsitteet ovat värittyneitä ja asenteellisia ja samat käsitteet kulkevat vahvasti myös poliittisissa keskusteluissa mukana. Mitkä käsitteet sitten liitetään Afrikkaan? Käsitteet voidaan jakaa kahteen ääripäähän, vanhaan ja uuteen Afrikkaan. Toisessa ääripäässä on ”*vanha Afrikka*”, jossa ruumiillistuu kaikenlainen väkivalta ja jälkeenjääneisyys. Tätä kuvataan sellaisilla käsitteillä, kuten ”*heimollinen*” (tribal), ”*heimo*” (tribe), ”*paholainen*” (devil) ja ”*alkukantainen*” (primitive). Toisessa ääripäässä on puolestaan ”*uusi Afrikka*”, jossa ollaan matkalla valoisampaan tulevaisuuteen demokratiakehityksen johdolla. Uuden Afrikan käsitteistöön kuuluvat sanat ”*kansallinen*” (national), ”*pelastaja*” (savior), ”*nykyaikainen*” (modern).

Kun Afrikasta uutisoidaan vain näitä kahta stereotyyppiä, tulee Afrikasta koskevista uutisista joko väkivaltauutisia tai demokratian voittokulun uutisia. Aika ja paikka vaihtuvat, mutta stereotyypit pysyvät. Samalla tulee huomata uutisten moralistinen

⁶² Hawk 2000, 157.

⁶³ Kivikuru 2002, 11.

sävy. Ei ole vaikea arvata, että väkivalta liitetään alkukantaiseen ja raakalaismaiseen käytökseen ja demokratian voittokulku on kaikissa muodoissaan myönteistä kerrottavaa. Hawkin mielestä amerikkalainen yleisö ei saa riittävästi taustatietoja uutisoitavista aiheista. Uutisaiheiden kelvolliseen tulkintaan pelkästään uutisten pohjalta ei voi ryhtyä. Vakavana puutteena Hawk näkee historiallisten asiayhteyksien puuttumisen. Onkin paikallaan kysyä, miten yleisö voi tulkita itsenäisesti tapahtumia ilman historiaa. Ihmiset joutuvat tiedotusvälineiden armoille ja toisaalta ovat hämillään tapahtumien edessä. Hawk toteaa, että historiattomuus vain vahvistaa stereotypioita.⁶⁴

Oli kyseessä painettu tai televisioitu uutinen, on Yhdysvaltain medioiden kilpailtava yleisöstään. Se vie Hawkin mukaan siihen, että uutisiin pääsee vain kaikkein räikeimpiä tapahtumia. Afrikka on useimmille amerikkalaisille yhdentekevä ja se johtaa räikeään yksinkertaistamiseen ja oikomiseen, jotta jutuista saataisiin jollain tavalla huomiota herättäviä. Räväkkyys, persoonallisuus ja dramaattisuus ovat kelpo välineitä siihen. Silloin alunperin hyvästä reportaasista tulee laadultaan huono. Lehden sivuilla nähtävät uutiset Afrikasta ovatkin sitten jotain erikoista ja erilaista kuin mitä Yhdysvalloissa näkee tai kuulee. Näin erikoisuuksista tulee amerikkaiselle yleisölle tavallista ja ihmisten mielikuva Afrikasta on varsin erilainen, kuin mitä todellisuus voi olla. Kun amerikkalainen kuulee omassa maassaan tapahtuvan jotain traagista, se nähdään poikkeuksena tavallisesta elämästä, mutta traaginen uutinen Afrikasta näyttäytyy puutteellisen taustatiedon vuoksi olevan tavallista Afrikan arkea.⁶⁵

Hawkin esimerkkinä toimii vuonna 1994 Ruandassa tapahtunut kansanmurha. Siihen liittyviin uutisiin oli helppo liittää sana "*heimokulttuuri*" (tribalism). Se yksinkertaisti tapahtumat ja sen avulla oli helppo kertoa yleisölle tapahtumista siten, että kyseessä oli vain kahden eri väestönosan välinen taistelu. Käsitteellä saatiin mukaan kaikki tarvittavat stereotypiat, jotka auttoivat lukijaa ymmärtämään tapahtumat amerikkalaisesta näkökulmasta. Kun amerikkalaisessa mediassa puhutaan käsitteellä "*heimo-ongelma*" (tribal problem), puhutaan silloin pelkästään Afrikan sisäisistä ongelmista. Ongelmiin eivät ole ulkopuoliset tahot vaikuttaneet. Kun kuitenkin edellä mainituilla käsitteillä uutisia julkaistaan, tulee heimoista ja Somalian

⁶⁴ Hawk 2000, 160.

⁶⁵ Hawk 2000, 161-162.

tapauksessa klaaneista ongelma. Heimot ja klaanit ovat afrikkalaisten kulttuurien määrääviä osia ja niiden hyvistä puolista vaietaan. Kaikki huonot uutiset menevät heimojen ja klaanien piikkiin ja niitä syytetään luokkataisteluista ja alueellisista kiistoista. Hawk vaatii, ettei afrikkalaisuutta saisi syyttää Afrikan ongelmista. Kulttuuri ei voi olla yksin syypää ongelmiin.⁶⁶

Hawk jatkaa käsitteiden pohjalta, että saman linjan jatkaminen uutisissa johtaa siihen, ettei havaita koko Afrikan riippuvuutta ulkopuolisista tekijöistä, eli esimerkiksi taloudellisesta avusta ja muusta maailmasta. Kun Afrikan levottomuudet selitetään Afrikan sisältä kumpuaviksi ongelmiksi, on yhä vaikeampaa perustella syitä siihen, miksi afrikkalaisia tulisi auttaa. Jos uutisissa kerrottaisiin muun maailman osasyllisyydestä joihinkin yhteenottoihin ja sotiin, olisi interventioiden perustelu aivan toisenlaisella pohjalla. Hawkin mukaan samalla voitaisiin luopua naiivista ja tekopyhästä humanitaarisesta avusta Afrikan valtioille, sillä ei voitaisi enää auttaa afrikkalaisia hyvää hyvyttämme, koska he eivät pärjää itse.⁶⁷

⁶⁶ Hawk 2000, 165-168.

⁶⁷ Hawk 2000, 169.

1.4 Newsweek ja tutkimuskirjallisuuden esittely

Newsweek on amerikkalainen kerran viikossa ilmestyvä kansainvälinen aikakauslehti. Lehti aloitti toimintansa New Yorkissa vuonna 1933. Newsweek on arvostettu uutislehti, mutta arvostus ohjautuu paljon lehden kuvamateriaaliin. Juuri kuvistaan Newsweek on saanut lukuisia palkintoja. Newsweekin omilla internet -sivuilla mainitaan, että lehdellä on hallussaan eniten aikakauslehdille annettuja amerikkalaisia lehdistöpalkintoja, joita *American Society of Magazine Editors* (ASME) myöntää. *The Washington Post Company* on omistanut Newsweekin vuodesta 1961 lähtien. Toisaalta Newsweek tekee yhteistyötä suuren amerikkalaisen mediayhtiön, MSNBC:n kanssa internet -sivujen ylläpidon osalta.⁶⁸ Omien sanojensa mukaan Newsweek uutisoi kattavasti koko maailman tapahtumia 60 ympäri maailmaa sijoitetun kirjeenvaihtajansa avulla. Vuonna 1993 Newsweekillä oli 25 toimistoa, joista kymmenen oli Yhdysvalloissa. Somaliaa lähinnä olevat toimistot olivat Kenian pääkaupungissa Nairobissa ja Etelä-Afrikan Johannesburgissa. Newsweekin Somaliaa lähimmän oman valokuvaajan toimipiste oli vuonna 1993 Johannesburgissa.⁶⁹ Newsweekin internet -sivuilla mainitaan, että lehdestä on 60 % tekstiä ja 40 % kuvaa. Lehti on jaettu kuuteen isoon uutisryhmään: Yhdysvallat, kansainväliset asiat, talous, tiede ja teknologia, yhteiskunta ja viimeisenä taide ja viihde. Oman toimituskunnan lisäksi lehdessä julkaistaan myös mielipiteitä lukijoilta. Kirjeitä toimitus saa kuukausittain noin neljä tuhatta.⁷⁰ Opinnäytetyössä käytettävä Newsweekin painos on kansainvälinen, joka on painettu Sveitsissä.⁷¹

Kuten edellä mainittiin, on Newsweek hyvin kuvapainotteinen uutislehti. Sen vuoksi kuvien tarkastelu on eräänä tutkimuskysymyksenä. Kuvien ja artikkeleiden tekstien tarkastelussa tulee pitää mielessä se, että 3.10.1993 taistelun tapahtumahetkellä ei Somaliassa ollut Newsweekin omia eikä muita amerikkalaisia toimittajia. Näin ollen Newsweekin artikkeleiden kuvamateriaalissa ei ole taistelusta otettuja valokuvia. Kaikkien uutistoimistojen valokuvaajien ottamat kuvat sijoittuvat joko aikaan ennen tai jälkeen taistelun. Taistelun jälkeen taistelupaikoilta otettuja valokuvia ei tarjoa

⁶⁸ MSNBC (www) ja Newsweek (www): internet -sivujen osalta yhteistyötä on ollut ainakin vuosina 2000-2004. MSNBC on myös saavuttanut lukuisia palkintoja uutistensa puolesta; Newsweek 18.10.1993: *The Washington Post* omisti Newsweekin vuonna 1993 ja yhä vuonna 2004.

⁶⁹ Newsweek 18.10.1993.

⁷⁰ Newsweek (www).

⁷¹ Painajana *Druckerei Winterthur AG*, Winterthur, Sveitsi. Eroa Yhdysvalloissa ilmestyneeseen painokseen ei ollut havaittavissa Somaliaa koskeissa artikkeleissa.

kuin AFP.⁷² Kuvia Somaliasta tarjoaa AFP:n lisäksi myös amerikkalainen Black Star, mutta kuvat on otettu joko ennen tai paljon jälkeen taistelun. Sellaiset uutistoimistot kuin Associated Press (AP), Yemen News Agency (Saba) ja Sipa ja niiden valokuvaajien ottamat valokuvat näkyvät myös Newsweekin artikkeleissa.⁷³ *New York Timesin* mukaan Somaliassa oli muutamia brittiläisiä, kanadalaisia, ranskalaisia ja australialaisia toimittajia, mutta ei amerikkalaisia. Yhdysvaltain kansalaiset ja näin ollen myös toimittajat oli siirretty pois Somaliasta jo syyskuun puolella. Juuri toimittajien vähäinen lukumäärä aiheutti taistelun jälkeen tavallista pidemmän informaatiokatkoksen. Toisaalta Mogadishun vaarallinen ympäristö teki mahdolliseksi toisinaan edes liikkua kaupungissa. *New York Times* kertoo myös, että tietoa oli todella vaikea saada edes niiltä henkilöiltä, joiden piti olla tiedottamassa YK:n tai amerikkalaisten puolelta taistelusta.⁷⁴ *New York Timesin* huomio on tärkeä, sillä kyseistä lehteä pidetään yhtenä maailman arvostetuimmista sanomalehdistä. Tiedonvälittämiseen tapahtumapaikalta liittyi siis suuria ongelmia. Näin ollen ei ollut lainkaan ihmeellistä, että *Newsweek* kirjoitti taistelusta ensimmäisen kerran vasta 18.10.1993 ilmestyneessä numerossaan. *New York Timesin* numeroiden sivulla ehdittiin toki tuohon päivämäärään mennessä käsitellä Somalian tilannetta useaan otteeseen, mutta on huomattava se, että yksityiskohdista ei ollut suurta selvyyttä kovin nopeasti. Itse asiassa *New York Times* kirjoitti taistelun tapahtumista yksityiskohtaisemmin vasta 9.10.1993 tienoilla, kun lehden toimittajat haastattelivat erästä taistelussa ollutta amerikkalaista sotilasta Saksassa, Landstuhlin sotilassairaalassa.⁷⁵

Mistä *Newsweek* haki tietoa ja mihin se vetoaa artikkeleissaan? Tämä on tärkeä kysymys etenkin, kun Somalian tilanne tiedottamisen kannalta oli hyvin mutkikas. On vaikea selvittää, kävivätkö *Newsweekin* toimittajat Somaliassa hakemassa lisätietoa tapahtumista. 18.10.1993 ilmestyneen numeron artikkelit on merkitty

⁷² Agence France-Presse (www): AFP on ranskalainen, Pariisissa päämajaansa pitävä ja se on perustettu vuonna 1835 ollen samalla maailman vanhin uutistoimisto.

⁷³ Associated Press (www): AP on vuonna 1848 perustettu uutistoimisto ja se on vuoteen 2004 mennessä voittanut 48 Pulitzer-palkintoa valokuviansa ansiosta; Black Star (www): Black Star on amerikkalainen valokuvaustoimisto, joka on perustettu 1940-luvulla; Yemen News Agency (www): Saba on jemeniläinen uutistoimisto, jonka internet -sivut tosin olivat kovin vähäsanaiset; Sipa (www): Vuonna 1973 perustettu Sipa on yksi maailman suurimmista valokuvia toimittavista uutistoimistoista ja sillä on neljä tuhatta valokuvaajaa (2004).

⁷⁴ CNN Interactive 7.12.1997 (www) ja *New York Times* 7.10.1993, *Safety Concerns Limit the Ability Of Reporters to Work in Somalia*: Heinäkuussa 1993 neljä toimittajaa kivitettiin kuoliaaksi ja syyskuussa viisi CNN:n palkkaamaa somalitoimittajaa surmattiin. Syinä olivat kosto YK:n ja amerikkalaisten iskuista somaleja kohtaan.

⁷⁵ *New York Times* 9.10.1993, *2 Wounded Rangers Tell Of an Ordeal Under Fire*.

tehdyiksi sekä Washingtonissa Yhdysvalloissa että Landstuhlin sotilassairaалassa Saksassa. Tämä tieto voisi tarkoittaa todellakin sitä, ettei Somaliassa käyty lainkaan hakemassa tietoja asiasta. Tiedon painoarvoa nostaa se, että juuri tuohon numeroon Newsweek näyttää panostaneen Somalian suhteen. Somaliasta tehtiin iso, useiden artikkeleiden reportaasi ja ilmeisesti Somalian ulkopuolelta käsin. Toimittajien nimet ja toimipisteet kertovat omaa kieltään asiasta. 18.10.1993 ilmestyneen numeron artikkeleita olivat laatimassa ihmiset, joiden toimipisteet sijaitsivat Washingtonissa ja Lontoossa.⁷⁶ Nairobien toimiston toimittajaa käytettiin yhden ainoan kerran Somaliaan liittyvissä artikkeleissa ja sekin tapahtui vasta 25.10.1993 ilmestyneessä numerossa.⁷⁷

Taistelua 3.10.1993 käsittelevässä kolmen sivun mittaisessa artikkelissaan ”*Fire Fight From Hell*” Newsweek haastattelee heti aluksi erästä taisteluun osallistunutta amerikkalaista sotilasta. Itse asiassa kyseessä on sama Richard Lamb (Sgt. 1/C), jota myös New York Times haastatteli 9.10.1993.⁷⁸ Sotilaan näkökulma on taistelun yksityiskohdissa erittäin suuressa roolissa, mikä tekee koko artikkelista varsin dramatisoidun ja henkilökohtaisen. Artikkelissa on mukana myös toinen amerikkalainen sotilas, 10. Vuoristodivisioonan sotamies Xiong Ly. Sotilaiden näkökulma on tietenkin varsin hedelmällinen tapahtumien hahmottamisessa, mutta siinä on myös ongelmansa. Taistelun luonteen vuoksi voidaan kyseenalaistaa, oliko kyseisillä sotilailta riittävää käsitystä siitä, mitä Mogadishussa kokonaisuudessaan tapahtui. Haastatellut sotilaat kuuluivat siihen osastoon, jonka tehtäväksi annettiin pelastaa kaupungin keskelle piiritetyiksi jääneet sotilaat. Voiko Newsweek pelkästään haastatteluiden perusteella kertoa mahdollisimman tarkasti siitä, mitä ydinkeskustassa tapahtui?

Sotilaiden lisäksi Newsweek vetoaa tietolähteisiin, joista se ei kerro mitään. Poikkeuksena on lainaus eräältä Yhdysvaltain Puolustusministeriön neuvonantajalta.

⁷⁶ Newsweek 18.10.1993: Toimittaja Douglas Waller osallistui jopa kolmeen eri Somaliaa käsittelevään artikkeliin samassa numerossa Washingtonin toimistostaan. John Barry osallistui kahteen samasta toimipisteestä. 18.10.1993 ilmestynyt numero nojaa vahvasti juuri Wallerin ja Barryn ammattitaitoon. Daniel Pedersen kävi ilmeisesti Landstuhliissa Lontoon toimistostaan yhdessä general editorin, Tom Postin kanssa.

⁷⁷ Newsweek 25.10.1993, At least someone was doing something right: Joshua Hammer kirjoitti Douglas Wallerin kanssa pienen artikkelin amerikkalaisen vangin palauttamisesta. Jälleen kerran Waller oli mukana.

⁷⁸ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell: sotilasarvo Sgt. 1/C vastaa Suomen armeijan ylikersanttia.

Hänen nimensä jää mainitsematta. Newsweek toteaa vain, että se ”on saanut tietää”⁷⁹ asioista. Arvauksen varaan jää, mitä lähteitä on käytetty sillä ehdolla, että tiedonantaja on saanut jäädä pimentoon. Newsweek viittaa nimittäin CIA:n vakoojien antamiin tiedotteisiin ja huippusalaisen NSA:n tiedustelutietoihin.⁸⁰ Epäilemättä tietoa on jotain kautta saatu ja salamyhkäisyys lisää artikkelin tunnelmaa. Ehkäpä se on tarkoituskin. Toisaalta lähteiden nimeämättä jättäminen voi viitata myös paljon vakavampaan puutteeseen. Pahimmillaan Newsweek saattaa esittää totuutena jotain paikalla olleen henkilön kertomusta, joka sekin voi olla toisen käden tietoa. Ongelma kasvaa sen myötä, ettei Newsweek esitä itse kritiikkiä lähteitään kohtaan. Tällä tarkoitetaan sitä, ettei Newsweek esitä väittämille vaihtoehtoja tai perustelee väittämiä lainkaan.

Newsweek pureutui Somalian koko vuoden tapahtumiin artikkelissa ”*The Making of a Fiasco*”. Artikkelin on panostettu, sillä pääkirjoittajana oli yksi Newsweekin kokeneimmista toimittajista, joka oli samalla ainoa varsinainen diplomaattisten asioiden toimittaja.⁸¹ Kahden sivuaukeaman mittaisessa koosteessa kuvamateriaali oli hyvin tärkeässä roolissa, kun yhteenlaskettuna kuvien osuus neljästä sivusta on puolitoista sivua. Taistelua käsittelevässä artikkelissa kuvien osuus oli saman verran. Lähteiden puolesta molemmat artikkelit ovat yhdenmukaiset. Newsweek on kerännyt tietoaan nimettöminä pysyvistä tiedustelulähteistä ja sotilaslähteistä, joiden avulla lehti saattaa kertoa, että taistelussa oli osallisena myös erittäin huippusalainen sotilasyksikkö. Näin salaperäisyys ja sen luoma verho kasvaa. Artikkelissa on mukana lainauksia myös YK:n raporteista, joilla tuetaan Newsweekin YK-joukkoihin liittyviä lausuntoja. Kaikki artikkelin lähteet ja viittaukset niihin kertovat ainakin sen, mikä määrää Newsweekin kirjoittelua. Kaikki lähteet ovat enemmän tai vähemmän virallisuontoisia eli YK:n ja Yhdysvaltain virallisten tiedotteiden osuus on suuri. Samalla julkisuuteen nousevat vain ja ainoastaan erilaiset neuvonantajat ja sotilasviranomaiset Yhdysvaltain puolustusministeriöstä, Pentagonista.⁸² Lähteiden yksipuolisuus aiheuttaa Newsweekin artikkeleiden näkökulmalle selvän rajoitteen. Artikkelissa kantaa ottavat vain amerikkalaiset tai YK:n palkkalistoilla olevat ihmiset. Aiheesta käytävä keskustelu onkin täysin länsimaisten ihmisten välistä. Somalialainen mielipide jää kokonaan pois. Lisäksi Somaliassa toimivien

⁷⁹ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell: “Newsweek has learned that...”

⁸⁰ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell: NSA eli Yhdysvaltain *National Security Agency*.

⁸¹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: Michael Elliott oli tuolloin Newsweekin diplomaattisten asioiden vastaava toimittaja.

⁸² Newsweek 18.10.1993, *The Making of a Fiasco*.

avustusjärjestöjen kannanottoja ei kuunnella lainkaan.

Newsweekille uutisoinnille tyypillistä on lähteiden etäisyys. Tietolähteet ovat lukijan saavuttamattomissa ja lukijan on tehtävä valinta, uskoako vai ei. Lukijat ovat täysin Newsweekin tulkintojen varassa. Tiedot tulevat annettuina ja niistä on jo vedetty johtopäätökset. Virallislähteiden osuus on suuri. Poikkeuksena olivat kahden sotilaan haastattelu taisteluun liittyvässä artikkelissa ja vangiksi jääneen amerikkalaisotilaan haastattelusta otetut osuudet artikkelissa ”*The Making of a Fiasco*”. Näkökulma on hyvin länsimainen ja tarkemmin katsottuna hyvin amerikkalaispainotteinen. YK:n osuus jää paljon pienemmäksi viittauksissa, mutta kaikkein vähiten huomiota annetaan somaleille ja avustusjärjestöille.

Newsweekin artikkeleiden asiatietojen tarkistamiseen olen käyttänyt runsasta ja monipuolista kirjallisuutta ja artikkeleita. Somalian menneisyyden ja kulttuurin selvittämisessä on suurena apuna ollut I.M. Lewisin teos *A Modern History of the Somali, Nation and State in the Horn of Africa*.⁸³ Brittiläisenä kulttuuriantropologina Lewis on tutkinut Somalian kulttuuria ja historiaa jo usein vuosikymmenien ajan. Silti hänen lausunnoistaan saattaa löytää rasismiin viittaavaa, mistä hän on myöskin saanut arvostelua osakseen.⁸⁴ Lewisin ohella on Somalian kulttuuriin ja menneisyyteen voinut tutustua myös Suomessa ilmestyvän *Somalia –tiedotuslehden* avulla. Ihmisoikeusjärjestöt Amnesty International ja Human Rights Watch yhdessä Africa Watchin kanssa ovat myös olleet suureksi avuksi pohjatyön luomisessa. Samoilla järjestöillä on myös lukuisia artikkeleita koskien 1990-luvun alun tapahtumia ennen 3.10.1993 taistelua.⁸⁵

John L. Hirschin ja Robert B. Oakleyn kirjassa *Somalia and Operation Restore Hope, Reflections on Peacemaking and Peacekeeping*⁸⁶ on paljon arvokkaita yksityiskohtia koko vuoden 1993 tapahtumien selvittämiseen. Kirjan tekijöistä Robert Oakley oli aikoinaan itse Somaliassa useaan otteeseen Yhdysvaltojen toimeksiannosta. Hänellä oli siis käytössään runsaasti kenttäkokemusta ja kirjassaan hän niitä esittelee yhdessä John Hirschin kanssa. Yksityiskohtia koko vuoden 1993 tapahtumista on saatavissa myös YK:n raporteista ja selonteista. YK:n internet -

⁸³ Lewis 2002.

⁸⁴ Ks. Ahmed 1995.

⁸⁵ Hoyland 1999 (www); Human Rights Watch (www).

⁸⁶ Hirsch & Oakley 1995.

sivuilla on saatavana yhteenvetoja sekä UNOSOM I että UNOSOM II – operaatioista.⁸⁷ Erittäin kattava selonteko on kirjassa *United Nations and Somalia 1992-1996*. Kyseessä on YK:n oma julkaisu.⁸⁸ Vaikka kirjasta ja internet -sivuista on paljon apua tapahtumien selittämisessä ja asiatietojen varmistamisessa, ovat ne silti yhteisönsä luomuksia. Niistä on nähtävissä rajoittunut näkökulma. Itse asiassa YK – lähteiden ja Newsweekin välillä on tietty yhteys. Molemmat kertovat asioista hyvin amerikkalaisesta näkökulmasta. Somaliensa kohtalona on jäädä taka-alalle, vaikka Somaliasta ja somaleista on hyvin suuressa määrin kyse. Amerikkalainen näkökulma käytetyissä lähteissä korostuu edelleen, kun otetaan huomioon se, että olen käyttänyt PBS:n laajahkoa sivustoa *Ambush in Mogadishu* hyväkseni saadakseni käyttöön amerikkalaisia joukkoja komentaneiden upseerien haastatteluja.⁸⁹

Julkaisusta Africa Report löytyi useampi arvokas artikkeli käsittelemään tapahtumahistoriaa ja pohtimaan Somalian tapahtumia tarkemmin, jotta Newsweekin artikkeleiden sanoma avautui paremmin. Lehteä ei tosin enää julkaista, vaan se lopetti toimintansa vuonna 1995. Lehteä julkaisi amerikkalainen African-American Institute vuosina 1956-1995.⁹⁰ Africa Reportin julkaisemista Mark Doylen artikkelista *A Dangerous Place* ja Richard Greenfieldin artikkelista *Somalis on their own terms*⁹¹ oli paljon apua taustatyön tekemisessä. Niissä pohdittiin juuri niitä syitä, miksi YK ja Yhdysvallat kävivät sotaa Mohamed Farah Aididia vastaan kesällä 1993.

Sotilassanastoa ja aseisiin liittyvää tietoa olen kerännyt Yhdysvaltain armeijan virallisilta internet -sivuilta ja joukko-osastojen omilta internet -sivuilta. *The United States Army Home Page*, *Special Operations.com* ja *Ranger History* –sivustot ovat antaneet merkittävää tukea juuri aseiden mallien ja joukko-osastojen yksityiskohtaisten tietojen (osastojen tarkat nimet) hankkimiseen. Osa näistä sivuista ovat kuitenkin epävirallisia ja niiden ylläpitäjistä ei saa kunnon käsitystä. Siksi joidenkin internet -sivujen kohdalla on täytynyt noudattaa äärimmäisen suurta varovaisuutta, käyttäen vain kunkin sivuston erikoisalaa hyväkseen.⁹²

⁸⁷ UNOSOM I (www) ja UNOSOM II (www): United Nations Operation Somalia I ja II. Ks. LIITE 3.

⁸⁸ United Nations and Somalia 1992-1996, 1996

⁸⁹ Frontline: Ambush in Mogadishu (www): Sivusto on osa PBS:n (Public Broadcasting Service) Frontline –sivustojen, joilla käsitellään myös muita ajankohtaisia tai tärkeitä aikaisemmin tapahtuneita yhteenottoja.

⁹⁰ African-American Institute (www).

⁹¹ Doyle 1993 (www) ja Greenfield 1994 (www).

⁹² Ranger History (www): sivusto kertoo 75. rykmentin vaiheista; Special Operations.com (www):

2 Newsweekin Somalia asiatiетоjen tasolla

2.1 Newsweekin taistelukertomus 3.10.1993

Somalian operaation suurin taistelu oli alkanut iltapäivällä kello kolmen aikoihin lokakuun kolmantena ja loppui 16 tuntia myöhemmin lokakuun neljännen päivän aamuna kello seitsemän tienoilla.⁹³ Yhdysvaltain armeijan erikoisjoukot eivät saaneet Mohamed Farah Aididia kiinni, mutta Mogadishussa koettiin hyvin verinen tapahtuma. Mitä Newsweekin mukaan tapahtui? Mitä välittömiä seurauksia taistelulla oli? Käsittelyyn otetaan siis itse taistelukertomus, taistelun tappiot ja taisteluun osallistuneet osapuolet.

Newsweekin taistelukertomus lähti siitä, että kolmella Aididin tärkeimmällä miehellä⁹⁴ oli CIA:n tiedustelun mukaan tapaaminen Mogadishun keskustassa sijaitsevassa hotelli Olympiassa.⁹⁵ CIA:n tiedustelusta esitettiin Newsweekin artikkelissa, että se oli palkannut paikallisia palkkalistoilleen.⁹⁶ On varsin luonnollista, ettei tiedustelu voinut käyttää valkoihoisia tai sellaisia henkilöitä, joista näkisi suoraan heidän olevan jotain muuta kuin esittävät olevansa. Itse asiassa Newsweek mainitsee asiasta samassa numerossa artikkelissa ”*When the Bad Guy Has No Phone to Tap*”. Sen mukaan Aididin luokse pääseminen oli vaikeaa, sillä muista klaaneista palkatut vakoojat havaittiin helposti ja CIA:n omat varsinaiset agentit olivat yhtä haavoittuvaisia kuin tavalliset sotilaatkin.⁹⁷ Palataksemme Aididiin, niin erikoista oli se, että Newsweekillä oli saman numeron toisessa artikkelissa tieto, että Mohamed Farah Aidid olikin ollut itse paikalla hotelli Olympiassa, mutta oli poistunut paikalta kuultuaan lähestyvien helikopterien äänet.⁹⁸

erikoisryhmä Deltaan ja muihin Yhdysvaltain armeijan erikoisosastoihin liittyvää tietoa. Paljon materiaalia aseista ja operaatioista etenkin 1980-1990-luvuilta; The United States Army Home Page (www): virallinen Yhdysvaltain armeijan internet -sivusto, josta löytyy informaatiota ajoneuvoista, aseista ja muista armeijan käyttämistä teknisistä laitteista. Sisältää laajan linkkivalikoiman kaikkiin Yhdysvaltain armeijan tukikohtien kotisivuille.

⁹³ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

⁹⁴ Ulkoministeri (foreign minister), poliittinen neuvonantaja (political adviser) ja tiedotuspäällikkö (propaganda chief).

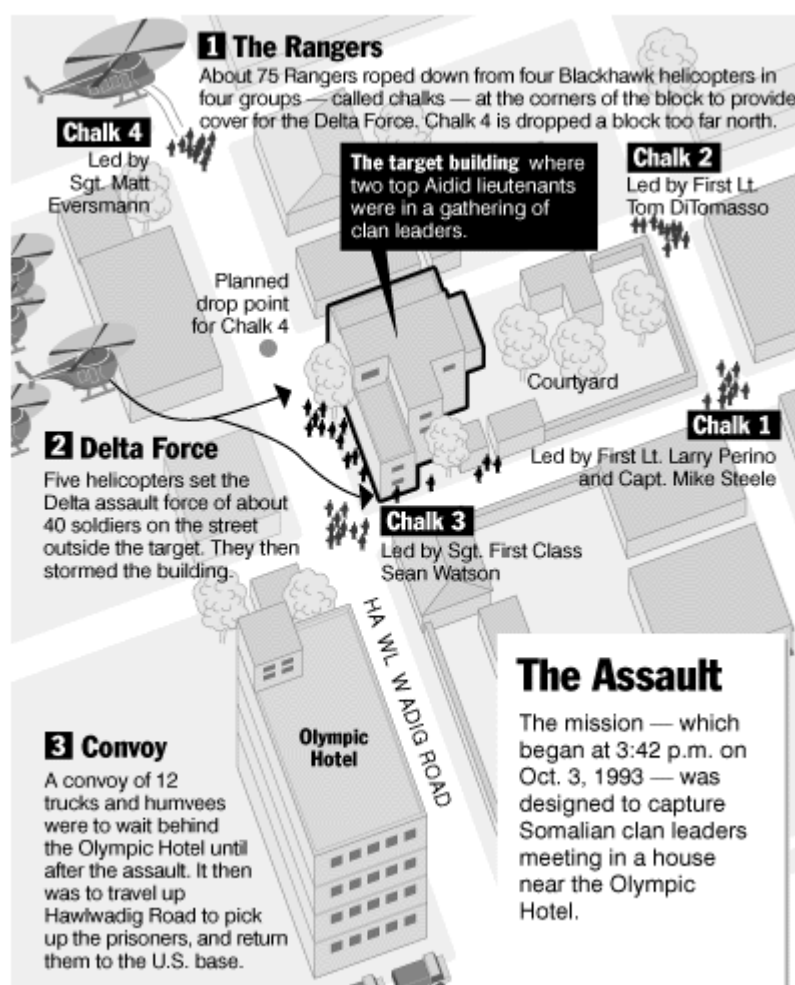
⁹⁵ Clifford 1997 (www), 12; Sivun 32 kuva kertoo, että kohteena oli hotelli Olympian viereinen rakennus. Samalla todetaan, että kolmen tärkeän henkilön sijasta kiinni saatiin vain kaksi; United Nations and Somalia 1992-1996, 409.

⁹⁶ Clifford 1997 (www), 7; Clifford vahvistaa CIA:n tiedustelun osuuden; Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

⁹⁷ Newsweek 18.10.1993, When the Bad Guy Has No Phone to Tap: artikkelissa kerrotaan, että muutama CIA:n agentti olisi kuluneena kesänä 1993 haavoittunut tehtäviään suorittaessaan Mogadishussa.

⁹⁸ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

Kartta 3: Erikoisjoukkojen hyökkäys

Lähde: The Philadelphia Inquirer: Matthew Ericson.⁹⁹

Amerikkalaiset joukot lennätettiin helikoptereilla aivan kohteen, eli hotelli Olympian, välittömään läheisyyteen. Operaation suorittaminen päivänvalossa - iltapäivällä kello kolmen aikoihin - oli Newsweekin mukaan vaarallista ja vaarallisuutta lisäsi helikoptereiden matala lentokorkeus. Näin joukot olivat haavoittuvaisia vihollisen tulelle.¹⁰⁰ On paikallaan kysyä Newsweekiltä, mitä muita mahdollisuuksia olisi ollut olemassa joukkojen kuljettamiseksi taistelualueelle, kuin lentää matalalla. Täytyyhän sotilaat kuitenkin voida laskea maahan kohtalaisen matalalta, mikäli he laskeutuvat köysien varassa kadulle. Matala lentokorkeus toi liikkeeseen myös nopeutta, kun ajatellaan, että näin helikoptereiden ei tarvinnut kuin lentää suoraan kohteen ylle ja laskea sotilaat saman tien alas. Vaaralliseksi

⁹⁹ Philadelphia Online, Blackhawk Down (www): Kuvasta selviää, että joukot laskettiin helikopterein neljään eri paikkaan kohderakennuksen ympärille. Vankien ottamisen jälkeen kahdentoista ajoneuvon saattue tulisi hakemaan sekä otetut vangit että sotilaat.

¹⁰⁰ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

operaation teki kenraali Thomas Montgomeryn mukaan se, että operaatio suoritettiin Aididin Habargidir –klaanin (Habar Gedir) sydänalueilla ja aseet olivat helposti saatavilla.¹⁰¹

Joukkojen saavuttua paikalle ilmasta käsin, he joutuivat välittömästi tulituksen kohteeksi. Somalit ampuivat AK-47 -rynnäkkökivääreillään ja kevyillä singoillaan sankkaa tulta amerikkalaisia kohti. Tulituksesta huolimatta operaatio sujui suunnitelmien mukaan ja amerikkalaiset ottivat 24 vankia kohderakennuksesta. Vankien joukossa olivat juuri ne kolme tärkeää Aididin neuvonantajaa, joista aiemmin mainittiin.¹⁰² Newsweek jatkaa yksityiskohtaista selostustaan siitä, miten amerikkalaiset joukot jäivät saarroksiin, kun kolme amerikkalaista helikopteria ammuttiin alas ja Aididin miehet ajoivat kaksi maateitse tullutta pelastusosastoa takaisin lähtöpaikkaansa. Vankeja ja amerikkalaisia sotilaita maateitse hakemaan tullut kolonna joutui väijytykseen ja siksi sen saapuminen myöhästyi.

Taistelun vaiheisiin ole syytä mennä syvemmälle, mutta merkittävää on havaita se, etteivät väijytykset ja erilaiset tiesulut olleet mitään erikoisuuksia Mogadishun kaduilla. Newsweekiä lukemalla voi saada käsityksen, että väijytykset olisivat koituneet juuri amerikkalaisten hartioille:

“Yhtäkkiä kaikki alkoi mennä todella pieleen. Humweet joutuivat väijytykseen K-4 -liikenneympyrän kohdalla, mailin päässä lentokentältä.”¹⁰³

Asian laita oli kuitenkin tietyssä mielessä vallon toinen: Mark Doyle valaisee Mogadishun arkipäivää kertomalla, että erilaisten tiesulkujen purkaminen oli koko kesän 1993 ajan ollut pakistanilaisten tehtävänä ja purkamisten yhteydessä tapahtui runsaasti yhteenottoja somalien kanssa.¹⁰⁴ Väijytyksen esitetään olevan olennaista juuri tälle taistelulle, eikä viittauksia pakistanilaisten rutiineihin ole lainkaan. Majuri E. Day Clifford esittää, että tällä kertaa Aididin joukot olivat vain reagoineet

¹⁰¹ Frontline: Ambush in Mogadishu (www), kenraali Thomas Montgomeryn haastattelu. Montgomery johti tuolloin nopean toiminnan joukkoja (QRF), joista lisää myöhemmin tekstissä ja myös liitteessä 3.

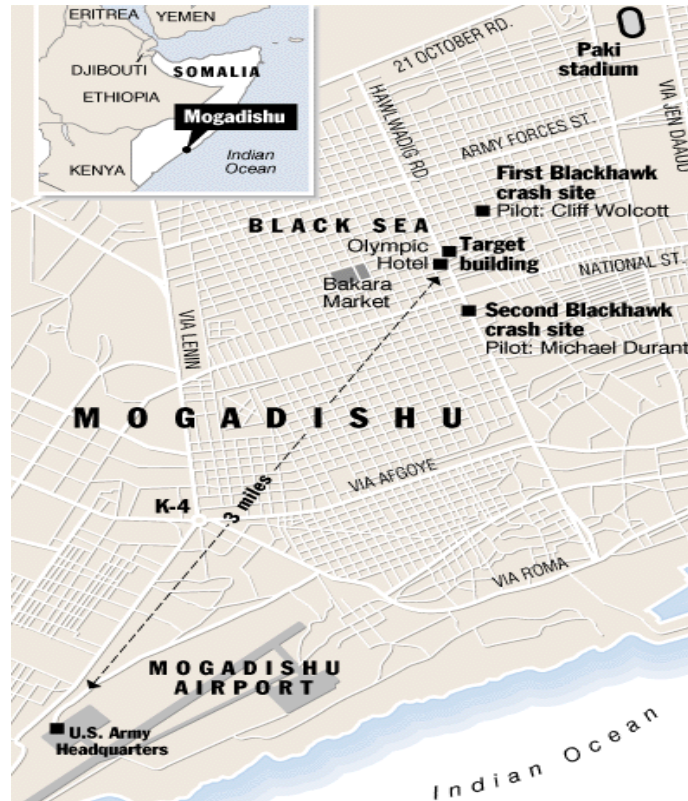
¹⁰² Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

¹⁰³ Army Fact File (www): ”Humwee” on High-Mobility Multipurpose Wheeled Vehicle (HMMWV) eli panssaroitu, vuodesta 1985 asti valmistettu nykyaikainen jeeppi; Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell: “Suddenly everything started to go terribly wrong. The Humwees ran into an ambush at the K-4 traffic circle, a mile from the airport.”

¹⁰⁴ Doyle 1993 (www).

tavallista nopeammin amerikkalaisten toimintaan. Siksi tulitus alkoi aiemmin ja siksi tiesulkuja oli myös amerikkalaisten edessä. Hirsch ja Oakley toteavat myös, että Aididin johtama SNA oli yksinkertaisesti niin hyvin järjestäytynyt, että se kykeni mittavaan vastarintaan.¹⁰⁵

Kartta 4: Taistelu Mogadishun keskustassa

Lähde: The Philadelphia Inquirer: Matthew Ericson.¹⁰⁶

Ihmettelyn aiheena Newsweekillä on kunnollisen ilmatuen puute:

“Heillä ei ollut merkittävää ilmatukea, mikä on normaali asiantila vastaavissa operaatioissa.”¹⁰⁷

Newsweekillä on oma arvionsa siitä, mikä olisi voinut olla joukkojen kannalta pelastava tekijä: AC-130-lentokoneet, joiden varustuksena ovat tehokkaat ja

¹⁰⁵ Clifford 1997 (www), 7; Hirsch & Oakley 1995, 127. SNA:sta ks. LIITE 1.

¹⁰⁶ Philadelphia Online, Blackhawk Down (www): Kartassa näkyvä merkittävä liikenneympyrä on merkitty “K-4”. Samalla kahden alasammutun helikopterin putoamispaikat ovat näkyvillä.

¹⁰⁷ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell: “They had no significant air cover, a standard procedure in such an engagement.”

suurikaliiberiset aseet.¹⁰⁸ Itse asiassa Newsweek esittää, ettei amerikkalaisilla ollut ilmatukea lainkaan paikan päällä. Ilmatuella tarkoitetaan aseistuksella varustettuja helikoptereita tai lentokoneita. Joukkoja kuljettaneet Black Hawk -helikopterit eivät kuuluneet niihin.¹⁰⁹ Tässä kohdassa voidaan esittää perustellusti Newsweekin väitteitä kyseenalaisiksi. Mogadishussa oli Black Hawk -helikoptereiden lisäksi varsinaisia taisteluhelikoptereita ja pienempiä miehistönkuljetushelikoptereita, jotka suorittivat taistelulentoja taistelun ajan amerikkalaisten joukkojen suureksi avuksi. Taisteluhelikoptereiden ansioksi luettiin esimerkiksi se, että niiden tulituen avulla piiritettyjen amerikkalaisjoukkojen luokse ylipäätään päästiin.¹¹⁰ On varsin merkillistä, ettei Newsweek tiedä tai kerro näin merkittävistä asianhaaroista. Joukoilla oli ilmatukea ja merkittävää sellaista. Newsweekin mukaan ainoa kunnon ilmatukea on siis kaikkein järeimmällä aseistuksella varustetut lentokoneet tai sitten paljastuu kenties järkevämpi selitys: Newsweekillä ei ollut riittävää tietoa ja siksi se otti esille AC-130 -lentokoneet ja niiden huipputeknologian.

Lisäksi Newsweek toteaa, ettei pelastustoimiin ollut muutenkaan varauduttu. Artikkelissa ei silti ihmetellä miksi amerikkalaisilla oli ensimmäiseen pelastusosastoon laittaa vain sekava huolto-osastosta koottu 40-miehininen osasto, jossa oli sekä ruoka-alan että elektroniikka-alan ammattilaisia.¹¹¹ Majuri E. Day Clifford ei esitä asiaa aivan noin huonossa valossa, vaan kertoo, että ensimmäiseen pelastusosastoon kuului rangerien esikunnan sotilaita ja erään kevyen jalkaväkikomppanian jäseniä. Epäilemättä joukko koottiin hätäisesti ja samaan tyyliin annettiin myös perehdytys tilanteeseen.¹¹² Yhdysvaltain joukkojen komentajille tuli epätoivoinen tilanne vahvemman pelastusjoukon saamiseksi paikalle.¹¹³ Kenraali Montgomeryn mukaan Task Force Rangerin –rangerit ja erikoisryhmä Delta- johtajalla kenraali Garrisonilla oli varmasti varasuunnitelma, sillä hän ei asettanut kaikkia miehiään taisteluun välittömästi. Garrisonilla oli omissa

¹⁰⁸ Frontline: Ambush in Mogadishu, ranger Mike Kurthin haastattelu (www) ja Profile: AC-130 Gunship 2001 (www): AC-130 on erikoisjoukkojen tärkeä ilmatuki varustettuna tietokoneohjatulla asejärjestelmällä. Se lentää matalalla ja suhteellisen hitaasti, ollen näin haavoittuvainen itsekin. Aseina suuritehoiset sarjatuliaseet, mukana jopa yksi 105mm tykki. Taisteluun osallistuneen Mike Kurthin mukaan tehokkaan ilmatuen (AC-130) olemassaolo olisi auttanut.

¹⁰⁹ Army Fact File (www): MH-60 Black Hawk kykenee kuljettamaan miehistön lisäksi yhden 11-henkisen jalkaväkiryhmän taisteluvarustuksessa; Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

¹¹⁰ Clifford 1997 (www), 6-7; Frontline: Ambush in Mogadishu (www); US Army Ranger Association (www): kyseessä olevat helikopterit olivat mallia AH-6J (attack helicopter), joka on hyökkäyksiin tarkoitettu ja mallia MH-6 (military helicopter), joka on tarkoitettu myös muutaman sotilaan kuljettamista varten.

¹¹¹ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

¹¹² Clifford 1997 (www), 9. Ks. rangereista viite 114.

¹¹³ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

joukoissaan reservit hätätilanteita varten. Tällä kertaa nuo reservit vain eivät riittäneet.¹¹⁴ Epäilemättä Garrisonilla oli reserviä, sillä neljänsadan miehen osastosta vain noin sata oli taistelukentällä. Ratkaisua haettiin YK-joukkojen puolelta, joilla oli Mogadishussa ja sen lähetyvillä panssaroiduilla ajoneuvoilla vahvistettuja yksiköitä. Pakistanilaisilla ja italialaisilla oli panssarivaunuja, joista italialaisilla ehdottomasti oli uudempia malleja. Italialaiset olivat muutaman tunnin ajomatkan päässä Mogadishusta ja menossa juuri kohti Baidoan kaupunkia eli länteen päin juuri taistelun raivotessa Mogadishussa. Ainoaksi vaihtoehdoksi jäivät pakistanilaisten panssarivaunut, jotka olivat hyvin vanhoja amerikkalaisia ja joista kaikki eivät edes toimineet kunnolla. Siksi niitä saatiinkin vain neljä amerikkalaisten avuksi. Myös malesialaisten panssaroidut miehistönkuljetusajoneuvot olivat vanhoja, mutta olivat parempia kuin ei mitään.¹¹⁵

Ongelmat eivät kuitenkaan olleet niin vain ohitse. Newsweek toteaa, että operaation salassa pitäminen viimeiseen asti YK-joukoilta oli kohtalokas virhe. Syynä salailuun oli väite, että YK-joukoissa oli soluttautuneena Aididin vakoojia.¹¹⁶ Vakoojaväitteen taustalla on totuuden siementä, sillä YK palkkasi Somaliassa ja etenkin Mogadishussa tehtäviinsä Aididin Habargidir -klanin jäseniä.¹¹⁷ Kyseinen järjestely vaikuttaa järjettömältä, kun ymmärtää Aididin olleen saman klanin yksi merkittävimmistä johtajista, jota juuri YK ja amerikkalaiset yrittivät saada vangituksi. Sinänsä on outoa, ettei Newsweek tästä mainitse mitään. YK-joukkojen ja amerikkalaisten välillä oli Newsweekin mukaan niin rajuja erimielisyyksiä, että amerikkalainen upseeri joutui jopa aseella uhaten pakottamaan erästä pakistanilaista panssarivaunun komentajaa osallistumaan pelastusoperaatioon.¹¹⁸ YK-joukkojen

¹¹⁴ Frontline: Ambush in Mogadishu, kenraali Thomas Montgomeryn haastattelu (www); Ranger History, The 75th Ranger Regiment (www); Special Operations.com 1998 (www); US Army Ranger Association (www): Somaliassa oli kenraali Garrisonin johtama 400 miehen vahvuinen ammattisotilaiden osasto, Task Force Ranger (TFR), joka oli koottu rangereista ja erikoisryhmä Deltasta. Rangerit ovat Yhdysvaltain armeijan parhaiten koulutettuja sotilaita. Erikoisryhmä Delta (Delta Force) puolestaan on huippusalainen terrorisminvastainen yksikkö. Kenraali Montgomery johti Somaliassa nopean toiminnan joukkoja, Quick Reaction Force (QRF), katso LIITE 3.

¹¹⁵ Frontline: Ambush in Mogadishu, kenraali Thomas Montgomeryn haastattelu (www); United Nations and Somalia 1992-1996, 410-411: pakistanilaiset eivät päässeet heti liikkeelle, sillä heillä ei ollut ennakkotietoja operaatiosta ja lisäksi kalusto oli vanhaa, huonokuntoista ja polttoaine loppui.

¹¹⁶ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

¹¹⁷ Lewis & Mayall 1996, 121: Aididin klanin jäseniä oli palkattu YK:n Mogadishun päämajaan töihin. Palkkarahat itse asiassa kiersivät Aididin hyväksi ja samalla myös arvokkaita tietoja siirtyi hänelle.

¹¹⁸ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell: ” Newsweek has learned that at one point, a U.S. Officer held a gun to the head of a Pakistani tank commander to force him to move out with the rescue party.”

toimintaa ei Newsweek nähnyt kovin hyvässä valossa: “YK-joukot tekivät vähäistä vastarintaa.” Samalla pakistanilaisia ja malesialaisia väitettiin pelkureiksi.¹¹⁹ Newsweekin mukaan neuvotteluja ja valmisteluja YK-joukkojen ja amerikkalaisten välillä käytiin jopa neljä ja puoli tuntia.¹²⁰ Tunteiden kuumeminen ei siis välttämättä ollut yllätys, kun asiat esitettiin näin.

Newsweekin väitteiden tueksi YK-joukkojen käyttäytymisestä en ole löytänyt ainuttakaan sanaa. Pakistanilaisia ja malesialaisia ei tarvinnut pakottaa toimintaan mukaan. Etenkään aseella uhkaamisesta ei ole ollut mitään mainintaa. Oikeastaan asia vaikuttaa olevan aivan päinvastoin, kuin Newsweek väittää. E. Day Cliffordin mukaan YK-joukot vastasivat avunpyyntöön myönteisesti, eikä vastalauseita esitetty. Suurimmaksi hidasteeksi muodostuivat organisointi ja kielimuuri, minkä vuoksi toiminta ei päässyt niin nopeasti käyntiin.¹²¹ Nopean toiminnan joukkojen komentajan, kenraali Thomas Montgomeryn, mukaan pakistanilaisilla ei ollut mitään amerikkalaisten auttamista vastaan. Hän nostaa esille sen, että amerikkalaisten lisäksi muilla osastoilla oli muita tehtäviä ja siksi esimerkiksi pakistanilaisten panssarivaunut eivät päässeet heti matkaan. Montgomeryn mukaan sekä pakistanilaisilla että malesialaisilla ei ollut mitään pelastusoperaatiota vastaan. Ongelmana oli vain saada operaatio toimimaan mahdollisimman nopeasti huolimatta joukkojen hajanaisista sijoittumisista ja kielivaikeuksista.¹²²

Taistelun välittöminä seurauksina olivat suuret tappiot puolin ja toisin. Amerikkalaisten ja YK-joukkojen tappioista ei ole ollut eri lähteissä suurempia epäselvyyksiä, joskin niitä kuitenkin on ollut. Newsweekin Artikkelissa “*Fire Fight from Hell*” ilmoitetaan omassa osuudessaan erikseen amerikkalaisten ja somalien tappiot. YK-joukkojen kärsimät tappiot jäävät tästä osuudesta kokonaan pois, mutta ne kuitenkin mainitaan itse artikkelin tekstiosuudessa. 18.10.1993 mennessä oli todettu yhteensä 17 amerikkalaisen kuolleen, 77 haavoittuneen, yhden ilmoitettiin olevan kadoksissa ja yhden jääneen vangiksi. Newsweek ei erotellut amerikkalaisten miehistötappioita, mutta mainitsi, että huippusalainen armeijan erikoisjoukkoihin kuulunut erikoisryhmä Delta kärsi kolmen kaatuneen tappiot. Tästä Newsweekillä oli

¹¹⁹ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell: “*But foreign U.N. Troops put up some resistance.*”

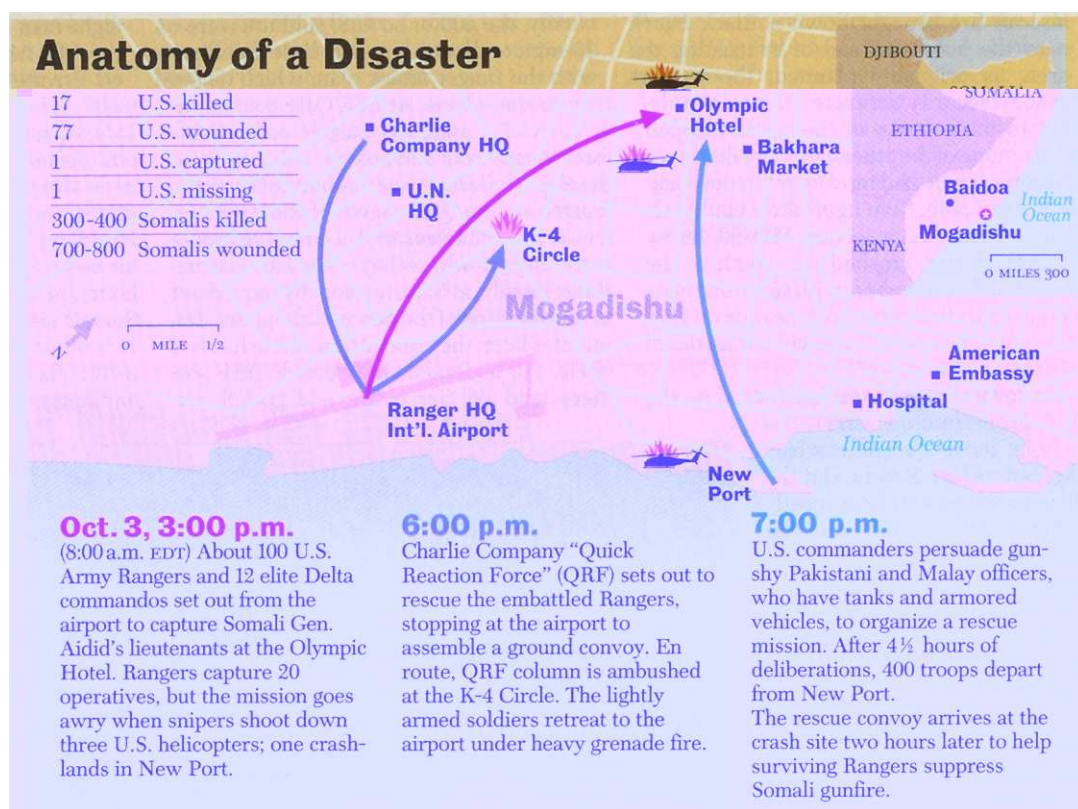
¹²⁰ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

¹²¹ Clifford 1997 (www), 10.

¹²² Frontline: Ambush in Mogadishu, kenraali Thomas Montgomeryn ja amiraali Jonathan Howen haastattelut (www). Amiraali Jonathan Howe oli YK:n pääsihteerin erikoisedustaja Somaliassa. Ks. LIITE 3.

maininta jo 18.10.1993 artikkelissa “*Fire Fight From Hell*”, mutta aiheeseen palattiin pikaisesti vielä marraskuussa 1.11.1993 artikkelissa “*Delta Disaster*”, jossa varmistettiin kolmen osastoon kuuluneen sotilaan kohtalot. Amerikkalaisilta ammuttiin lisäksi alas kolme miehistönkuljetushelikopteria (mallia MH-60 Black Hawk). Somaliensa tappioiksi luettiin 300-400 kuollutta ja 700-800 haavoittunutta. YK-joukoille aiheutuneet tappiot tuli etsiä ja tulkita tekstistä. Malesialaiset menettivät yhden kaatuneen ja yhden haavoittuneen sotilaan lisäksi yhden miehistönkuljetusajoneuvon.¹²³

Kartta 5: Taistelun yksityiskohdat

Lähde: Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

Mitä muita arvioita on esitetty taistelun tuottamista menetyksistä? Augustine C. Ohanwen mukaan taistelussa sai surmansa 400 somalia ja 800 haavoittui, eli hän on aivan samoilla linjoilla Newsweekin kanssa. Ohanwe huomioi myös Aididin ilmoittamat tappioluvut somalien puolelta, jotka olivat 215 kaatunutta ja 812 haavoittunutta. Punainen Risti hyväksyi luvut tuolloin “*vakuuttavina*”. Human Rights Watchin ja Mark Doyleen artikkeleissa on päädytty myös samansuuruisiin

¹²³ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell; 1.11.1993, Delta Disaster.

lukuihin.¹²⁴ Uusimpien arvioiden mukaan taistelussa saattoi saada surmansa jopa tuhat somalia. Tällä todennäköisesti tarkoitetaan sitä, että suuri osa haavoittuneista somaleista menehtyi myöhemmin vammoihinsa, mutta myös alunperinkin surmansa sai suurempi määrä ihmisiä.¹²⁵ YK:n omia raportteja on erikoista lukea. Kaikissa ei somalien tappioita mainita lainkaan. Esillä ovat vain amerikkalaisten ja YK-joukkojen tappiot.¹²⁶

Newsweekin ilmoittamista tappioluvuista voi olla montaa mieltä. Eräs eriävä mielipide löytyy U.S Army Rangers Associationin internet -sivuilta, joissa mainitaan malesialaisten kärsineen yhden kaatuneen ja seitsemän haavoittuneen tappiot. Newsweekin lukuja suuremmat malesialaisten tappiot selittyvät helposti sillä, että samoilla sivuilla ilmoitetaan malesialaisten menettäneen taistelussa kaksi panssaroitua miehistönkuljetusajoneuvoaan. The New York Times kirjoittaa 8.10.1993, että haavoittuneiden joukossa oli malesialaisten lisäksi myös pakistanilaisia. Tähän on E. Day Cliffordin tutkimuksella lisättävää. Cliffordin lähteiden mukaan pakistanilaisia haavoittui kaksi. Kolmen helikopterin menettämisen lisäksi U.S Army Rangers Associationin internet -sivuilta ilmenee tietoja siitä, että amerikkalaiset menettivät taistelussa kaksi panssaroitua maastoautoa mallia HMMWV ja kaksi kuorma-autoa, joilla kuljetettiin sekä sotilaita että somalivankeja. Cliffordin mukaan menetettyjen helikoptereiden lisäksi neljä helikopteria ja useita ajoneuvoja vaurioitui vakavasti.¹²⁷ Surmansa saaneista tai haavoittuneista somalivangeista toisaalta ei mainita missään.

Kuten edellä mainittiin, Newsweek ei erotellut amerikkalaistappioita kuin erikoisryhmä Deltan osalta, mutta rangerien avuksi tulleen kymmenennen

¹²⁴ Doyle 1993 (www): surmansa sai 300 ja 700 haavoittui. Mark Doyle vetoaa myös Punaisen Ristin arvioihin, kuten Ohanwe; Human Rights Watch (www); Ohanwe 2000, 161 ja 164-165; The New York Times kirjoitti 8.10.1993 artikkelissa "*U.S. Troops Continue Hunt For Missing Army Rangers*", että somalien kuolonuhrien laskeminen oli hyvin vaikeaa, sillä hautaaminen tapahtui varsin nopeasti. Artikkelissa ei asiaa enemmän pohdita, mutta on varsin selvää, että suurien ihmismäärien hautaamisen viivyttäminen vain lukumäärän laskemisen vuoksi ei olisi ollut vaivan arvoista tai kunnioittavaa, jos pelkona olisi tautien leviämisen vaara.

¹²⁵ Time 12.2.2002, "*What the Army Can Learn from 'Black Hawk Down'*", *Danger lurks when the locals don't share the U.S. view of its own actions*."

¹²⁶ UNOSOM II 2003 (www): ei mainitse somalien kaatuneita tai muita tappioita; United Nations and Somalia 1992-1996, s.410: somaleita sai surmansa 300-500 ja 700 haavoittui.

¹²⁷ Clifford 1997 (www), 11; The New York Times 8.10.1993, U.S. Troops Continue Hunt For Missing Army Rangers; US Army Ranger Association (www); United Nations and Somalia 1992-1996, s. 410: malesialaisista yksi kaatui ja 10 haavoittui. Marokkolaisista yksi kaatui ja 10 haavoittui. Pakistanilaisia haavoittui kolme. Italialaisia haavoittui yksi. Tämä on merkittävä tieto, sillä italialaisista ei muualla mainita. Amerikkalaisia kaatui 18 ja 93 haavoittui.

vuoristodivisioonan (10. VuorDiv.) omat internet -sivut väittävät omiksi tappioikseen 29 haavoittunutta ja yhden kaatuneen. Samoilla sivuilla myös todetaan, että rangerit olisivat menettäneet jopa 19 miestä. Taisteluun osallistuneen erikoisryhmä Deltan osuudesta ei puhuta mitään. Kuitenkin yhteenlaskettuna amerikkalaiset olisivat menettäneet 20 miestä.¹²⁸ Erot eri lähteiden välillä eivät loppujen lopuksi ole kovin suuria, mutta eroja silti on niin paljon, ettei oikeastaan voi sanoa, mitä tapahtui. Newsweekin kertomus joutuu joka tapauksessa kyseenalaiseksi, sillä sen mukaan vain erikoisjoukot kantoivat taistelun raskaimman kuorman kaatuneiden osalta.

Newsweek ei ota kantaa siihen, keitä kuolleiden somalien joukossa oli. Kuolleet ovat vain nimetty somaleiksi. New York Times antaa hieman valoa tähän pimeyteen toteamalla muutamaa päivää myöhemmin, että siviilejä oli varmasti paljon kuolleiden joukossa. Taistelut oli käyty keskellä asuttua kaupunkia kapeilla kauppakujilla ja etenkin viikonloppuna alueella oli vilkasta kaupankäyntiä.¹²⁹ New York Timesin arvailun kanssa on helppo olla samaa mieltä pelkästään sen perusteella, että kaupunki todella oli taisteluista huolimatta tiheään asuttu. Käyttämäni kirjallisuudesta ei löydy minkäänlaista vastausta siihen, miten paljon viattomia uhreja taistelu vaati. Human Rights Watchin käyttämä arvio perustuu Kansainvälisen Punaisen Ristin arvioon, jonka mukaan kuolleita ei loppujen lopuksi kyetty laskemaan. Arvion mukaan 700 somalia haavoittui, joista kolmasosa oli naisia ja lapsia.¹³⁰ On mahdollista, ettei asiaan kyetty kiinnittämään huomiota uhrien suuren määrän vuoksi, kun kaikki Punaisen Ristin ja muiden avustusjärjestöjen voimavarat kuluivat eloonjääneiden hoitamiseen. Käyttämäni lähteistö on kuitenkin laadittu muiden kuin somalien toimesta ja ehkä selitys piileekin juuri siinä. Paikan päällä olleiden ihmisten kertomuksien avulla asiantilaan voisi saada paremmin otetta.

Amerikkalaisten kärsimien tappioiden suuruus alkaa hahmottua siinä vaiheessa, kun selviää taisteluun osallistuneiden lukumäärä. Newsweekin artikkelissa "*Fire fight from Hell*" on kuitenkin epä johdonmukaisuuksia, sillä artikkelin eri osissa todetaan rangereita olleen 80, 90 tai sata ja heidän lisäksi reilun tusinan verran erikoisryhmä Deltan sotilaita.¹³¹ Mikäli operaatioon olisi ottanut osaa sadan sotilaan verran, olisivat tappioluvut kaiken kaikkiaan lähennelleet sataa prosenttia. On kuitenkin

¹²⁸ Fort Drum and the 10th Mountain Division Home Page (www).

¹²⁹ New York Times 5.10.1993, Clinton Sending Reinforcements After Heavy Losses in Somalia.

¹³⁰ Human Rights Watch 1995 (www).

¹³¹ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell.

huomattava, että Mogadishun keskustaan loukkuun jääneiden pelastamisoperaatioon osallistui sekä YK:n että amerikkalaisten puolelta noin 400 sotilasta ja myös heidän joukossaan kärsittiin tappioita.¹³² Joka tapauksessa suurin osa tappioista koitui juuri sadan rangerin ja erikoisryhmä Deltan hartioille. Pelkästään Newsweekin artikkelin avulla ei voi kunnolla päästä selville taisteluun osallistuneiden amerikkalaisten lukumäärästä tai osastoista. Suurena puutteena voisi pitää sitä, ettei Newsweek tiedä rangereiden ja erikoisryhmä Deltan yhteistä nimeä: Task Force Ranger (TFR). Nopean toiminnan joukoista (QRF) Newsweekillä oli tietoa, mutta samantyyppistä lyhennettä tai viittausta edes TFR:n olemassaoloon ei löydy. Rangereiden ja erikoisryhmä Deltan mainitsemisen jälkeen muita yksityiskohtia ei heistä sitten mainitakaan. Heitä auttamaan saapuneet joukot mainitaan kuuluneen kymmenenteen vuoristodivisioonan, josta eri osastoja lähti matkaan.¹³³

Newsweekiä ei siis kiinnosta perehtyä tarkemmin taisteluun ottaneiden amerikkalaisotilaiden osastoihin tai lukumääriin. Esiin tulevat puutteelliset yksityiskohdat. Näin ollen voisi luulla, että Newsweek pikemminkin kertoisi, miten paljon taisteluun otti kaiken kaikkiaan osaa ja miettisi näin taistelun suuruutta. Näin ei kuormitettaisi lukijaa erilaisilla vähemmän merkittävillä yksityiskohtilla, kuten jonkin sotilaan ryhmän yksityiskohtaiset tiedot lyhenteineen. Artikkelissa *“Fire Fight From Hell”* keskitytään kaiken lisäksi vain amerikkalaiseen osapuoleen ja se näkyy YK-joukkojen ja somalien saaman huomion laadussa ja määrässä.

Mitä Newsweek sitten kertoo YK-joukoista ja vastapuolella olleista somaleista? On todella tyrmistyttävää lukea, että YK-joukoista mainitaan vain se, että niissä oli sekä pakistanilaisia että malesialaisia sotilaita. Lisäksi YK-joukkojen kerrotaan lähettäneen matkaan kolmenkymmenen panssarivaunun ja panssaroidun miehistönkuljetusajoneuvon kolonnan piiritettyjen sotilaiden avuksi.¹³⁴ Somalien kohdalla Newsweek oli hyvin yksioikoinen. YK:n ja amerikkalaisten vastataistelijoina olivat yksinkertaisesti somalit. Somalien johdosta ei myöskään ollut käsitystä ja ainoana johtajana mainitaan Mohamed Farah Aidid.¹³⁵

¹³² Doyle 1993 (www) ja Clifford 1997 (www), 10: matkaan lähti kaksi kevyttä jalkaväkikomppania, joiden lisäksi 50 rangeria ja 70 ajoneuvoa, joista 4 panssarivaunua (pakistanilaisten) ja 24 miehistönkuljetusajoneuvoa (malesialaisten); Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

¹³³ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: 10. Vuoristodivisioonan 2. pataljoona, 14. rykmentti, C komppania ja 10. Vuoristodivisioonan 41. Pioneerit (41st Engineers) mainitaan.

¹³⁴ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell. Tyrmistyminen johtuu yksityiskohtien puutteesta.

¹³⁵ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell; Hirsch ja Oakley 1995, s.127: Aididin SNA:sta oli tullut siinä mielessä suosittu, että se sai apua vapaaehtoisilta taisteluun.

Newsweekiltä jää kokonaan pois se, miten suurta voimaa vastaan amerikkalaiset ja YK-joukot tarkkaan ottaen taistelivat. On varmasti äärimmäisen vaikeaa yrittää selvittää sellaisia yksityiskohtia muualta kuin itse paikan päältä. Muistettava on, ettei Newsweekillä tai muilla amerikkalaisilla uutistoimistoilla ollut toimittajia Somaliassa tuolloin. Kelvollisten yksityiskohtien puutteessa olisi ollut paikallaan korostaa sellaisia yleisluontoisempia asioita, joihin pääsee käsiksi. Miksi Newsweek ei käytä tilannetta hyväkseen ja esitä tulkintaansa tarmokkaammin siitä, kuinka suuri voimankaitos taistelu oli? Kun laskee kaikki taisteluun ottaneet mukaan, voidaan arvioida somalien puolella taistelleen 1000-2000 henkilöä ja heitä vastassa olleen 500 amerikkalaista, pakistaniasta ja malesialaista. Voimankaitos oli Somalian operaation kohdalla ehdottomasti ennennäkemätön. Newsweek ei siihen kuitenkaan kiinnitä huomiota.¹³⁶

Mihin yksityiskohtien puute johtaa? Newsweek kertoo taistelun eri osapuolista todella kaiken, minkä tietää ja siinä lehti osoittaa puutteensa. Kun kertoo kaiken minkä tietää, kertoo samalla sen, mitä ei tiedä. Newsweek väittää rangereiden komentajan olevan everstiluutnantti McKnightin, mutta hän johti todellakin vain joukkoja itse taisteluentällä. Hänen komentajansa oli kuitenkin kenraali Garrison, joka johti sekä erikoisryhmä Deltaa että rangereita täysin omatoimisesti, eikä ottanut käskyjä vastaan edes Somalian QRF:n komentajalta, kenraali Thomas Montgomeryltä.¹³⁷ YK-joukkojen ja somalien käsittely lehden artikkeleissa yksityiskohtien osalta on hyvin puutteellista verrattuna amerikkalaisiin. Amerikkalaisten käyttämät helikopterit, käsiaseet ja muut erilaiset sotilastekniset laitteet mainitaan mallimerkintää myöten. Sille tielle lähteminen jää kuitenkin puolitiehen, sillä toisesta aseesta kerrotaan jokseenkin paljon ja toisesta taas ei.¹³⁸ Somalien puolelta kerrotaan, että heidän aseinaan olivat AK-47 -rynnäkkökiväärit ja RPG:t eli kevyet olalta laukaistavat singot.¹³⁹ Yksityiskohtana nämä ovat varmasti jollekin hyvin mielenkiintoisia, mutta amerikkalaisten vihollisista se ei kerro yhtään mitään. Aseistakaan Newsweek ei kerro sen enempää. Niiden maininnalla

¹³⁶ Kun 400 kuoli ja 800 haavoittui taistelun jatkuessa yhä kiivaana, oli taistelukykyisiä oli edelleen paljon; Clifford 1997 (www), 8: Clifford puhuu vain sadoista somalitaistelijoista, eikä lähde arvailemaan lukuja.

¹³⁷ Frontline: Ambush in Mogadishu, kenraali Thomas Montgomeryn haastattelu (www).

¹³⁸ AC-130 –lentokone ja MH-60 Black Hawk selitetään lukijoille ja samoin mainitaan amerikkalaisten sotilaiden käyttämät amerikkalaisvalmisteiset M-16 -rynnäkkökiväärit ja M-60 – konekiväärit.

¹³⁹ Frontline: Ambush in Mogadishu (www) ja Philadelphia Online, Black Hawk Down (1997): RPG eli Rocket propelled grenade on kuin kivääri, mutta hyvin tehokas etenkin ajoneuvoja vastaan. AK-47 on venäläisvalmisteinen rynnäkkökivääri.

luodaankin vain tunnelmaa.¹⁴⁰

AK-47-rynnäkkökivääriin on puututtava kuitenkin lähemmin siitä syystä, että kyseisen aseisen lisäksi Somaliaan oli myyty Mohamed Siad Barren hallintokaudella paljon amerikkalaisia aseita. Ei ollut siis itsestään selvää, että somalin kädessä olisi aina juuri venäläinen ase. Väite amerikkalaisten aseiden myynnistä Somaliaan ei ole mikään salaisuus ja itse asiassa Newsweek näyttää 8.11.1993 ilmestyneessä numerossaan kuvaa somalitaistelijasta, jolla on amerikkalainen M-16 –rynnäkkökivääri kädessään.¹⁴¹ Yhdysvallat tuki pitkän ajan kylmän sodan aikana Somaliaa ja sen hallintoa. Vuoden 1980 sopimuksen avulla Somalian kanssa Yhdysvallat sai silloin tärkeän tukikohdan pohjoisesta Berberan rannikkokaupungista. Vastineeksi Somalia sai 1980-luvulla 750 miljoonaa dollaria taloudellista ja sotilaallista tukea.¹⁴² Somalian saama rahoitus oli niin suurta, että vuonna 1980 Yhdysvalloista ja muualta saatu raha kattoi jopa 59 % BKT:sta.¹⁴³

Yhdysvaltoja ennen Somaliaa tuki merkittäväällä tavalla Neuvostoliitto, joka 1960-1970-luvuilla koulutti Somalian upseereja ja myi paljon sotakalustoa Somaliaan. Joka tapauksessa Yhdysvallat antoi enemmän talousapua kuin suoraan sotilaallista tukea. Yhdysvaltojen antaessa enemmän talousapua, toimitti Italia 1980-luvulla kaikkein eniten sotilaallista materiaalia Somaliaan.¹⁴⁴ Mohamed Siad Barren lähdettyä maanpakoon, siirtyivät Somalian armeijan kaikki aseet katukauppaan ja etenkin Mogadishun klaaneille. Aidid ja Ali Mahdi hyötyivät eniten.¹⁴⁵

¹⁴⁰ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell.

¹⁴¹ Newsweek 8.11.1993, The Renewal of Hostilities.

¹⁴² Schraeder 1998, 331-332.

¹⁴³ Hussein 1999, 176: 1980-luvulla Yhdysvallat tuki Somaliaa sadalla miljoonalla dollarilla joka vuosi; Schraeder 1994, 155: vuonna 1981 Somalia sai 20,4 miljoonaa, vuonna 1983 puolestaan 51,6 miljoonaa Yhdysvalloilta. Luvut siis vaihtelevat paljon; Jabir 1997, 4-5: virallisesti kyseessä oli "virallinen kehitysapu" eli Official Development Assistance (ODA). Alimmillaan 1980-luvulla ODA oli 32 % BKT:sta. Vielä vuonna 1991 Somalia sai 16 % BKT:sta ODA:n muodossa.

¹⁴⁴ Bathily & Hutchful 1998, 116 ja 372-374: Neuvostoliitto koulutti myös Mohamed Farah Aididin. Neuvostoliiton ansiosta Somaliaan luotiin 1970-luvulla koko Afrikan suurin panssariarmeija. Somalian ja Neuvostoliiton yhteistyö päättyi 1977. Heti vuonna 1978 alkoi Somalia tehdä sopimuksia länsimaiden kanssa. Italia myi Fiat-konsernin panssarivaunuja Somaliaan 1980-luvulla. Ranskan on sanottu myyneen sotatarvikkeita käsirahaa vastaan. Yhdysvallat toimitti liian uudenaikaisia panssarivaunuja yhteen otteeseen Somaliaan. Niitä ei osattu käyttää.

¹⁴⁵ Hussein 1999, 181: yli 15 000 käsiasetta siirtyi katukauppaan, raskaiden aseiden siirtyessä klaanien armeijoille.

2.2 Somalia vuonna 1993

Newsweek laati 18.10.1993 numeroonsa toisen, laajan artikkelin käsittelemään taistelua suurempia ja pitkällä aikavälillä vaikuttavia asioita. Artikkelin "*The Making of a Fiasco*" avulla Newsweek pyrki tutustuttamaan lukijakuntansa Somalian lähimenneisyyteen ja etenkin amerikkalaisten rooleihin siinä. Oliko Newsweekin kirjoituksessa unohdettu tai jätetty mainitsematta tapahtumille olennaisesti merkittäviä asioita? Mitä siis kerrottiin? Siitä on seuraavassa kysymys. Tarkastelu etenee kronologisesti alkaen amerikkalaisten saapumisesta Somaliaan joulukuussa 1992 ja loppuen lokakuun 1993 alkuun. Newsweek esitti myös mielipiteitä siitä, mitä tulee jatkossa tapahtumaan. Somalian tulevaisuudesta käytyä keskustelua käsitellään kuitenkin erikseen myöhemmin. Nyt on lähimenneisyyden vuoro. Toisaalta voi herätä kysymys siitä, miksi tämä on edes tärkeää. Se on tärkeää siksi, että artikkelin ilmestyessä oli jo kulunut paljon aikaa siitä, kun amerikkalaiset olivat ensimmäistä kertaa astuneet Somalian maaperälle joulukuussa 1992. On paikallaan kysyä Newsweekiltä, oliko se ottanut selvää asioista. Kyseenalaistiko Newsweek jo lokakuussa 1993 selkeämmin kaikkea sitä, mitä oli vuoden 1993 aikana Somaliassa tapahtunut?

Kaikki tapahtumat saivat alkunsa joulukuussa 1992, kun Yhdysvallat lähetti Somaliaan 28 000 sotilasta. Newsweekin rajallinen näkökulma paljastuu välittömästi edellä mainitun luvun muodossa. Newsweek kertoo vain amerikkalaisista sotilaista, eikä huomioi lainkaan muiden kansallisuuksien panosta heti operaation alkuvaiheissa.¹⁴⁶ Todellakin Yhdysvaltojen piti lähettää Somaliaan 28 000 sotilasta, mutta muista YK:n jäsenmaista oli määrä lähettää maahan vielä 17 000 sotilasta lisää. Loppujen lopuksi vuoden 1993 alussa Somaliassa oli yhteensä 37 000 sotilasta eri maista.¹⁴⁷ Kyseessä oli humanitaarinen tehtävä, jota amerikkalaiset itse johtivat YK:n nimissä. Newsweekiä ei kiinnosta operaatioiden kutsumanimet, joita olisi ollut mahdollista käyttää. Amerikkalaisten joulukuussa 1992 aloittama ja johtama operaatio oli nimeltään Operation Restore Hope ja joukkoja kutsuttiin nimellä UNITAF.¹⁴⁸ Virallisesti operaatio oli YK:n nimissä, mutta todellinen valta asioihin

¹⁴⁶ Newsweek 18.10.1993, *The Making of a Fiasco*.

¹⁴⁷ Frontline: Ambush in Mogadishu (www); 25 000 amerikkalaista lähti Somaliaan; Ohanwe 2000, 153: Yhteensä sotilaallinen voima nousi 37 000 mieheen; Somalia – UNOSOM I 1997 (www); Erot johtuvat lähteissä siitä, että osassa ei huomioida muita kuin amerikkalaisia joukkoja.

¹⁴⁸ Frontline: Ambush in Mogadishu (www); Ohanwe 2000, 153; UNOSOM I 2003 (www); UNOSOM II 2003 (www); Operation Restore Hope eli Operaatio Toivon palautus oli koodinimi virallisesti YK:n johtamalle UNOSOM I -operaatiolle, joka oli alkanut huhtikuussa 1992.

oli amerikkalaisilla. Vallanjaosta Newsweek mainitsikin. Operaation saavutukset ja muut merkitykset sivuutetaan niin nopeasti, ettei nopea lukija ehdi lopulta edes havaita siitä puhuttavan:

“...nälkää näkevien ruokkimistehtävä muuttui sissisodaksi kaupunkiympäristössä...”¹⁴⁹

Artikkelin ilmestymisen aikoihin nälänhätä Somaliassa oli jo kauan aikaa sitten loppunut. Nyt ei ollut aikaa puhua operaation alkutaipaleen saavutuksista, vaan Newsweek halusi vain viedä lukijansa nopeasti takaisin niihin vaiheisiin, jolloin Mohamed Farah Aididin ja YK:n välinen sota alkoi. Ajassa hypättiin siis joulukuusta 1992 kesäkuun 1993 alkuun.

Somaliaa vaivasi aseellisten ryhmittymien valtataistelu ja siihen liittyen Newsweek valistaa lukijaansa, ettei Somalian kaltaisissa paikoissa ole olemassakaan sellaista käsitettä kuin “*puhdas humanitaarinen tehtävä*”.¹⁵⁰ “*Et voi ruokkia nälkäisiä tai parantaa sairaita, ellet kesytä aseistautuneita miehiä ensin.*”¹⁵¹ Newsweek ei kerro suoraan, mutta viittaa siihen, että Somalian operaatio oli YK:lle ensimmäinen koetinkivi kylmän sodan jälkeisessä maailmassa. Somalian osapuolilta ei kysytty lupaa tulla maahan. Amerikkalaiset tulivat YK-joukkojen vahvaksi tueksi väkisin maahan. Newsweek jatkaa, etteivät Pentagonissa kaikki uskoneetkaan olevan mahdollista rauhoittaa Somalia puolen vuoden aikana. Lokakuun alun tapahtumat osoittivat epäilykset oikeiksi.¹⁵² Newsweekin väitteitä on vähintäänkin vaikea ymmärtää, kun tiedostaa sen, ettei amerikkalaisten tehtävänä ollut alunperin riisua somaleja täysin aseista. Esimerkiksi pakistanilaisten näkökulmasta katsottuna amerikkalaiset jättivät muille liian vaikean tehtävän perinnöksi kesälle 1993. Eräs pakistanilainen upseeri toteaa, että amerikkalaisten olisi pitänyt riisua somalit aseista jo joulukuusta 1992 alkaen, kun siihen vielä oli mahdollisuus.¹⁵³

Operaatio Toivon palautuksen joukoista käytetty lyhenne UNITAF tarkoitti Unified Task Forcea.
¹⁴⁹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: “...a mission to feed the starving turned into an urban guerrilla war...”

¹⁵⁰ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: “It is that in places like modern Somalia, there is no such thing as a pure humanitarian mission.”

¹⁵¹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: “You can’t feed the hungry or heal the sick if you don’t tame the gunmen first.”

¹⁵² Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

¹⁵³ Hyband 1993 (www).

Operation Restore Hope oli epäilemättä tehnyt hyvää Somaliaille ainakin siinä mielessä, että se oli pelastanut useita kymmeniä tuhansia ihmishenkä nälkäkuolemalta. Sotilaat olivat kaivaneet kaivoja, luoneet jonkinasteista turvallisuutta maahan, rakentaneet teitä, rokottaneet tuhansia lapsia ja nälänhätä pysäytettiin, kun maanviljelijöitä suojeltiin peltotöissä.¹⁵⁴ Toisaalta on vakavasti esitetty sellaisiakin väitteitä, että nälkäkatastrofi oli jo ohitse joulukuussa 1992, kun amerikkalaiset saapuivat Somaliaan. Kaiken kaikkiaan avustustoimenpiteiden olisi pitänyt alkaa jo aiemmin.¹⁵⁵ Somalian tilannetta 1993 vuoden aikana tutkineiden ihmisten mielipiteissä ja väitteissä esiintyy paljon kritiikkiä juuri alkuvuoteen ja kevääseen 1993 liittyen. Mikäli amerikkalaiset ja muut YK-joukot harjoittivat aseriisunaa, oli se riittämätöntä, tehotonta ja jopa eri klaaneja epäreilusti kohtelevia.¹⁵⁶

Newsweek totesi, että amerikkalaisten siirtäessä operaation vetovastuun YK:lle toukokuussa 1993, oli Mogadishu edelleen vaarallinen. Newsweek korostaa sitä, että amerikkalaisten poistuttua suurimmaksi osaksi, tuli yhteensä 32 valtion toimittava vastaava sotilaallinen voima tilalle. Aiemmin jätettiin mainitsematta muiden kansallisuuksien osuus jo operaation alkuvaiheissa. Siksi monikansallisuus korostuu. Newsweekin mukaan toukokuun jälkeen maahan jäi alle 1400 taisteluvalmiudessa olevaa amerikkalaissotilasta.¹⁵⁷ YK sai huomiota siinä muodossa, että suurin joukko-osasto saapui Pakistanista. Kevyesti aseistettuja sotilaita ei ollut tarkoitettu sotimiseen. Kaiken lisäksi YK-joukot joutuivat turvautumaan lähes kokonaan Yhdysvaltojen logistiikkapalveluihin materiaalitoimituksissa Somaliaan.¹⁵⁸ Kuten aiemminkin, on nyt paikallaan miettiä tarkemmin sitä, mitä Newsweek kertoo ja jättää kertomatta.

¹⁵⁴ Doyle 1993 (www); Miller & Moskos 1995 (www).

¹⁵⁵ Chamberlain 1994 (www).

¹⁵⁶ CNN Interactive 17.4.1997 (www): Belgiassa nousi suuri kohu valokuvista, joissa belgialaiset laskuvarjojääkärit pitivät kiduttivat somalimiehiä. Erästä oli poltettu nuotiossa, jotta hän ei enää varastaisi; Hoyland 1999 (www): UNITAF ja sitä seurannut UNOSOM II eivät keskittyneet ihmisoikeusrikkomusten selvittämiseen, johon oli tarvetta. YK tappoi siviilejä, pakkosiirsi väestöä ja tuhosi rakennuksia. Yhdysvallat ei edes tutkinut omien joukkojensa toimenpiteitä; Variations on the theme of Somaliness 2001, 135: belgialaiset joukot olivat syyllistyneet jopa lapsien pahoinpitelyyn. Eräs sotilas oli antanut alaikäisen somalitytön toiselle sotilaille syntymäpäivälahjaksi. Vuonna 1995 Belgian tuomioistuimissa käsiteltiin 15 sotilaan edesottamuksia Somaliassa.

¹⁵⁷ United Nations and Somalia 1992-1996, 50: amerikkalaisia jäi kirjan mukaan vain 1100.

¹⁵⁸ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

Operaation vetovastuusta on käyty paljon vilkasta keskustelua. Useissa tutkimuksissa on todettu, että itse asiassa toukokuun vallanvaihto siirsi operaation vastuun vain teoriassa YK:n organisaatiolle. Yhdysvallat sai haluamansa ehdokkaan YK:n Somalian operaation johtoon. Eläkkeellä ollut amiraali Jonathan T. Howe nimitettiin maaliskuusta 1993 lähtien YK:n pääsihteerin erikoisedustajaksi. Entisenä sukellusvenekomentajana ja Yhdysvaltain presidentin George Bushin turvallisuusneuvonantajana hänellä oli hyvät yhteydet Pentagoniin. YK-joukkojen ylimpänä komentajana oli turkkilainen kenraaliluutnantti Çevik Bir ja hänellä oli takanaan ura Natossa, mikä teki hänestä paljon miellyttävämmän Pentagonin silmissä. Birin kakkosmiehenä oli amerikkalainen upseeri kenraali Thomas Montgomery.¹⁵⁹ Vain Montgomery käskytti nopean toiminnan joukkoja ja hän raportoi suoraan Pentagonille. Newsweek esitti, että YK oli riippuvainen Yhdysvaltain logistiikkapalveluista. Kyseessä oli kuitenkin hyvässä yhteisymmärryksessä laadittu sopimus YK:n ja Yhdysvaltain välillä. Näin Yhdysvallat antoi ensimmäistä kertaa kylmän sodan päättymisen jälkeen logistiikkapalveluitaan YK:n käyttöön. Kaikkiaan järjestely loi epäluuloa siihen, kuka tai mikä oli operaation johdossa. Boutros-Ghali totesi itse asiassa, että amerikkalaisen oli hyvä olla johdossa, sillä silloin amerikkalaiset saattaisivat omistautua operaatiolle enemmän. Logistiikan, nopean toiminnan joukkojen ja koko toiminnan johto ja omistus oli amerikkalaisilla. Turkkilaisen kenraalin ylin johtoasema koski vain YK-sotilaita, ei amerikkalaisia.¹⁶⁰

Newsweek on YK-joukkojen suhteen oikeilla jäljillä siinä mielessä, että amerikkalaisten pääjoukon poistuttua yleinen käsitys somalien keskuudessa oli se, että tilalle tullut YK-joukko oli merkittävästi heikompi kuin aiemmin. Kyse oli voimasuhteiden psykologisista muutoksista. Vaikka suuri osa joukoista pysyi samana, ei esimerkiksi Mogadishun kaduilla nähty enää aggressiivisesti partioivia amerikkalaisia merijalkaväen sotilaita. Toukokuussa tilanne oli se, että Somaliassa oli vain 14 000 YK -sotilasta.¹⁶¹ Vasta kesän 1993 mittaan elokuuhun mennessä vahvuus nousi lähelle tavoitetta, 28 000 miehen vahvuutta. Itse asiassa Newsweekin

¹⁵⁹ Ks. LIITE 4 kommentetjuista.

¹⁶⁰ *Action, not Talk, will define U.S. Foreign Policy*, Africa Report 1993 (www); Lewis & Mayall 1996, 116; Paschall 1996, 68: Paschall esittää, ettei Yhdysvallat suostunut komentamaan kaikkia joukkoja, eikä luovuttamaan joukkojensa komentoa kenellekään. Merkittävä yksityiskohta tämä on sinänsä, että 3.10.1993 taistelun jälkeen esitettiin julkisuudessa, ettei Yhdysvallat enää antaisi joukkojaan YK:n komennon alle.

¹⁶¹ United Nations and Somalia 1992-1996, 50: tämän lähteen mukaan toukokuussa alueella oli 17 000 YK-sotilasta; Hirsch & Oakley 1995, 115-117: luku 14 000 sotilasta on peräisin tästä lähteestä.

maininta Mogadishun katujen vaarallisuudesta tarkoitti sitä, että Mohamed Farah Aididin miehet ottivat amerikkalaisten paikan kaupungin kaduilla.¹⁶² Mogadishun kaupungissa oli vuonna 1993 puoli miljoonaa asukasta. Uutisissa puhuttiin aina Mogadishusta kokonaisuutena, eikä ymmärretty sitä, että Mohamed Farah Aididilla oli kaupungista hallussaan vain eteläiset osat. Mikäli Newsweek tai muu lähde kertoo Aididista, on syytä pitää mielessä hänenkin valtansa rajallisuus.

Mogadishun saamasta huomiosta päästäänkin siihen, mitä Newsweek tarkoitti sanalla *“Somalia”*. Sillä todellakin tarkoitetaan pelkästään Mogadishua. Se on lehdelle tapahtumien pääpaikka, eikä muualta maasta ole mitään sanottavaa. Näin Mogadishun väkivaltaiset uutiset kertovat Newsweekin mielestä koko Somaliasta. Itse asiassa Newsweek vähättelee koko muun Somalian merkitystä ylipäättään:

“...välinpitämättömän rauhallisen maaseudun ympäröimä kesyttämätön pääkaupunki; säälimätön Johtaja, jonka kanssa siirtomaavalta ei halua välejään selvittää (mutta jonain päivänä sen tekee).”¹⁶³

Mogadishu todella oli rauhaton verrattuna muuhun maahan, mutta näin asioita ilmoittaessaan Newsweek väittää, ettei koko Somaliassa ollut muita vahvoja tekijöitä kuin Mohamed Farah Aidid. Muualla maassa oli siis suhteellisen rauhallista. Muut kuin Aidid ja Mogadishu eivät kuitenkaan kuuluneet Newsweekin asialistalle. Mitään mainintaa ei ole Pohjois-Somalian erillistiestä ja itsenäisyysjulistuksesta. Brittiläisen Somalimaan rajojen mukaan itsenäiseksi vuonna 1991 julistautunut Somalimaa kulki kohti rauhallista yhteiskuntaa, vaikkakin ilman minkäänlaista kansainvälistä tunnustusta. Merkittävää oli se, että Somalimaassa oli otettu jo vuoteen 1993 mennessä tärkeitä askeleita rauhan suuntaan nimenomaan perinteisten neuvottelumekanismien, eli heimo - ja klaanivanhempien neuvostojen myötävaikutuksella. Mitään mainintaa ei ole edes Mogadishun eri somaliosapuolien välienselvittelyistä tai suhteista YK-joukkoihin. Mogadishussakin oli olemassaan kaikkiaan viisitoista eri poliittista ja sotilaallista ryhmittymää. Merkittävimpien joukkoon kuului luonnollisesti Mohamed Farah Aididin USA/SNA, mutta muita

¹⁶² Hirsch & Oakley 1995, 115-117.

¹⁶³ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: *“...an untamed capital city surrounded by an irrelevantly peaceful countryside; a ruthless Big Man with whom the colonial power does not want to deal (but one day does).”*

vahvoja toimijoita oli myös olemassa.¹⁶⁴ Tässä on pohdinnan paikka siinä mielessä, että mikäli Aidid olisi ollut niin ylivoimaisen vahva muihin verrattuna, olisi taistelija tuskin enää eri toimijoiden välillä käytykään. Mogadishun toinen merkittävä toimija oli liikemies Ali Mahdi Mohamed. Hänen alueisiinsa kuuluivat lähinnä vain Mogadishun pohjoisosat. Sieltä käsin hän yritti yhdistää pienempien osapuolten voimia Aididia vastaan. Tätä ryhmää kutsuttiin nimellä G-12. Ryhmä ei ollut erityisen tiivis eikä Ali Mahdi ollut sen kiistaton johtaja, mutta ryhmä uskoi YK:n ja Yhdysvaltain tuovan rauhan lopulta Somaliaan. Aidid ajatteli samasta asiasta aivan toisin.¹⁶⁵

Newsweek johdattaa lukijansa YK-joukkojen heikkouksien luettelemisen jälkeen Somalian tilanteen kärjistymiseen, joka tapahtui 5.6.1993. Tuona päivänä Newsweekin mukaan sai Aididin joukkojen järjestämässä väijytyksessä surmansa 24 pakistanilaista YK-sotilasta.¹⁶⁶ Somalien puolelta kaatui 35 ja 130 haavoittui.¹⁶⁷ Muihin yksityiskohtiin ei puututtu. Päivän tapahtumista on edelleen suuria epäselvyyksiä. Selvää olivat pakistanilaisten tappiot ja se, ettei YK toiminut kyseisenä päivänä järkevällä tavalla. Pakistanilaisten tehtävästä ja sen tarkoituksesta on erimielisyyksiä. Virallisesti todetaan, että he olivat rutiininomaisella asetarkastuskäynnillä Aididin viiteen asevarastoon. Aididin omistama Radio Mogadishu kuului tarkastettaviin kohteisiin, sillä radioaseman tiloissa oli todettu säilytettävien aseita. On kuitenkin esitetty, että tarkoituksena oli hiljentää Aididin radio ja samalla vähentää hänen sotilaallista voimaansa. 4.6.1993 Aididia varoitettiin, että seuraavana päivänä hänen asevarastoihinsa tultaisiin tekemään tarkastuksia. Aididin avustaja oli varoittanut vakavista seuraamuksista, mikäli tarkastuksiin ryhdyttäisiin, mutta varoituksia ei ollut otettu vakavasti. Aididille radioasemaan tunkeutuminen oli syy sotaan ja tätä ei ymmärretty. Tarkastukset menivät hyvin, mutta paluumatkalla tarkastuksia tehneet pakistanilaiset joukot väijytettiin Aididin joukkojen toimesta YK:n virallisen tiedon mukaan. Lokakuuhun 1993 mennessä asiasta ei ollut järjestetty puolueetonta tutkimusta, mikä olisi voinut varmistaa Aididin tai YK:n toimien virheellisyyksiä.¹⁶⁸ Kukaan ei selvinnyt puhtain paperein.

¹⁶⁴ Ks. LIITE 1.

¹⁶⁵ Hirsch & Oakley 1995, 123-124.

¹⁶⁶ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco; United Nations and Somalia 1992-1996, 376: 24 pakistanilaista kaatui, 56 haavoittui ja kuudesta vangiksi otetusta yksi kuoli vankeudessa.

¹⁶⁷ Adibe 1995, 35: Clement Adiben kirjoittamassa artikkelissa on ainoa löytämäni maininta somalien tappioista tuona päivänä.

¹⁶⁸ Greenfield 1994 (www); Security Council Resolutions - 1993 (www): YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselmassa 837 6.6.1993 ei mainittu sanallakaan 5.6.1993 taistelussa kuolleita ja

Somalit kohtelivat surmansa saaneiden pakistanilaisten ruumiita häpäisevällä ja nöyryyttävällä tavalla.¹⁶⁹ Toisaalta pakistanilaisten on nähty ampuneen 3000 mielenosoittajan ryhmään, surmaten 20 somalia. YK yritti selittää, että mielenosoittajia ampunut Cobra-taisteluhelikopteri vain puolusti itseään, sillä sitä tulitettiin mielenosoittajien joukosta. Paikalla olleiden silminnäkijöiden mukaan YK:n väitteet ovat naurettavia.¹⁷⁰ Newsweekin mukaan: *“Jälkeenpäin katsottuna, tämä oli ratkaiseva tapahtuma.”*¹⁷¹ Väijytys aloitti siis tapahtumien sarjan, mikä johti lokakuussa vielä suurempaan yhteenottoon tunnetuin seurauksin. Yksittäisenä tapahtumana se on todella tärkeä, sillä siitä päivästä alkaen katsotaan tilanteen karanteen käsistä. Siksi Newsweek vuoden 1993 kertauksessaan siitä mainitsee. Suurin puute on se, että Newsweek todellakin vain mainitsee tämän tapahtumaketjun aloituspuolesta. Asiasta kertominen jää hyvin pinnalliselle ja etäiselle tasolle.

Newsweek kertoo oman versionsa siitä, miksi Mohamed Farah Aidid päätti hyökätä pakistanilaisia joukkoja vastaan Mogadishussa:

*“Mutta heidän täytyi taistella, sillä Aidid päätti niin. Toukokuuhun mennessä Aidid, Habargidir -klaanin johtaja, oli todennut, että hänet oli marginalisoitu YK:n tukemista yrityksistä rakentaa uudestaan Somalian poliittinen järjestys.”*¹⁷²

Edellisestä lainauksesta voidaan aistia, että marginalisointi olisi ollut vain Aididin oma tulkinta. Newsweek ei esitä esimerkkejä marginalisoinnista, joskin siitä oli kysymys. Newsweek vain vihjaa ja kertoo todella lyhyesti, että Aidid oli noussut yhdeksi suureksi johtajaksi diktaattori Siad Barren vallan kaaduttua. Tuota valtaa Aidid oli auttanut suuresti kaatumaan ja Yhdysvallat oli aluksi esiintynyt siten, että

haavoittuneita somaleja, eikä ennen päätöslauselmaa kuunneltu puolueettoman tutkimusryhmän lausuntoa asiasta.

¹⁶⁹ Hirsch & Oakley 1995, 115-118; Ohanwe 2000, 160-161; United Nations and Somalia 1992-1996, 375: Aididin lähettiläs Alim oli todennut, että tarkastukset merkitsisivät sotaa.

¹⁷⁰ Chamberlain 1994 (www) ja Hirsch & Oakley 1995, 115-118: Lähteissä tosin on tällä kohtaa epäselvyyttä sen suhteen, kuka helikopteria käytti, sillä pakistanilaisilla ei ollut kyseisiä helikoptereita käytössä. Cobra-taisteluhelikopterin on siis täytynyt olla amerikkalaisen. Toisaalta kyseessä saattoi olla myös italialainen. Ks. viite 171.

¹⁷¹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: “In retrospect, this was the decisive moment.”; United Nations and Somalia 1992-1996, 376: italialaisten käytössä olleet helikopterit ampuivat vahingossa myös pakistanilaisia joukkoja haavoittaen kolmea sotilasta.

¹⁷² Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: “But they had to fight, because Aidid chose to fight them. By May, Aidid, the leader of the Habr Gedir subclan, had decided that he was being marginalized by U.N. -sponsored efforts to rebuild political structures in Somalia.”

se hyväksyi Aididin yhtenä “*suurena miehenä*”.¹⁷³

Seuraavaksi on paikallaan kysyä, mitä syitä Aididilla oli olla YK-vastainen ja mistä marginalisoinnista Newsweek puhuu. Newsweek esittää, että Aidid kävi ilman syytä YK-joukkojen kimppuun. Newsweek on Yhdysvaltain ja YK:n virallisten tietojen kanssa asiasta samaa mieltä. Asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen. Jo tammikuussa 1993 amerikkalaiset joukot olivat rynnäköineet Aididin asevarastoihin ja takavarikoineet pienen määrän erilaisia aseita aina panssarivaunuista käsiaseisiin. Aidid oli saanut aiemmin raskasta aseistusta Siad Barren armeijan varastoista. Aidid tuskin oli tästä kiitollinen ja ärtymystä lisäsi se, ettei muita johtavia somaliosapuolia kohdeltu samalla tavalla.¹⁷⁴ Aididista yritettiin siis päästä eroon. Muutamaa kuukautta myöhemmin maaliskuussa tapahtui seuraava merkittävä tapahtuma etelässä Kismaun kaupungissa. Amerikkalaiset ja belgialaiset joukot eivät toimineet puolueettomasti. Kismaun kaupunki oli ollut eräänlaista rauhoitettua aluetta, jonne eivät saaneet Aididin liittolaiset tai heidän vastustajansa edetä. Niin kuitenkin kävi, että Aididin yhden päävastustajan, Mohamed Siad Hersin (Morgan) joukot saivat rauhassa vallata kaupungin amerikkalaisten ja belgialaisten katsoessa vierestä. Kun Aididin liittolaiset yrittivät vastata Morganin joukkojen toimenpiteisiin, estivät belgialaiset joukot sen aiheuttaen tappioita.¹⁷⁵ Morganin merkitystä nosti se, että hän oli vallasta syöstyn Siad Barren vävy ja hänen sotamenestys koituisi myös Siad Barren hyväksi.¹⁷⁶

Edellä tekstissä mainittu Ali Mahdi Mohamed sai myös kiistanalaista huomiota YK:n puolelta Aididin kustannuksella. YK:n rahtikoneella nimittäin yritettiin vuoden 1993 alkupuolella kuljettaa suuri summa rahaa ja sotilasvaatteita Ali Mahdille ja hänen joukoilleen.¹⁷⁷ Ali Mahdiin liittyi vielä toinenkin seikka. Hänen radioasemaan ei koskettu, sillä YK hyväksyi sen yksityisen aseman. Sen sijaan Aididin radioasema oli julkinen ja virallinen Somalian radioasema. Kuitenkin YK:n mielestä tilanteen muutti se, että Aidid levitti radioaseman välityksellä kitkerää propagandaa YK:ta

¹⁷³ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

¹⁷⁴ Chamberlain 1994 (www).

¹⁷⁵ Human Rights Watch (www): Morgania tuettiin Aididin kustannuksella; United Nations and Somalia 1992-1996, 49 ja 373-374: Aididin liittolainen oli Ahmed Omar Jess, joka johti SPM:a (Somali Patriotic Movement). Morganin joukot olivat aiemmin salakuljettaneet kaupunkiin aseita ja ottivat lopulta sen haltuunsa. Aseet vietiin belgialaisten ohitse. Jessin joukoille aiheutetut tappiot saivat Aididin USC/SNA:n lopullisesti YK:n toimia vastaan.

¹⁷⁶ Ohanwe 2000, 156; Peik 1993, 115.

¹⁷⁷ Ohanwe 2000, 147-148.

vastaan. Siksi Aididin asema oli suljettava.¹⁷⁸ Ali Mahdin lähetyksien sisällöistä ei ole mainittu erikseen.¹⁷⁹

Mainittujen kiistanalaisten tapahtumien yhteydessä on kiinnostavaa huomata, että Aididin ja YK:n pääsihteerin Boutros Boutros-Ghalin välit olivat jo aikaisemmilta vuosilta huonot. Huonot suhteet saivat alkunsa, kun Boutros-Ghali oli vielä Egyptin ulkoministerinä ja tuki Siad Barren hallintoa Aididia vastaan.¹⁸⁰ Ehkäpä siitäkkin syystä Aidid haluttiin marginalisoida. Yksi esimerkki Aididin marginalisoinnista liittyi toukokuun 1993 rauhankonferenssiin. Tuolloin Aidid oli yrittänyt saada rauhankonferenssia aikaan, mutta YK:n johtava Somalian edustaja Jonathan T. Howe oli ilmoittanut, ettei YK tue sellaista yritystä. Samoihin aikoihin YK kuitenkin auttoi Aididin kanssa kilpailevaa osapuolta osallistumaan YK:n järjestämään rauhankonferenssiin tarjoten kuljetuksiakin paikan päälle. Aidid näki, että YK halusi nostaa poliittiselle kentälle uusia nimiä ja pelaajia. Toisaalta YK:n johtavat päättäjät Somalissa ajattelivat, että Aidid yritti saada muita osapuolia puolelleen ajaakseen omia etujaan ja päättivät, ettei Aididin kanssa tulla enää käymään korkean tason keskusteluja, vaan hänet siirrettäisiin syrjään. Harvat kuitenkaan ymmärsivät, mitä sellainen teko voisi tuoda tullessaan ja miten vahvasti Aidid siihen reagoisi.¹⁸¹

Voidaan hyvin perustein väittää, että Newsweek sulki silmänsä todellisuudelta. Tarjolla olisi ollut lukuisia asianhaaroja, joihin Newsweek olisi voinut kernaasti tarttua. Näin ei kuitenkaan tehty, sillä Newsweekiä kiinnosti enemmän kertoa vain niistä seikoista, jotka liittyivät aivan suoraan siihen tiehen, mikä johti 3.10.1993 tapahtumiin. Newsweek yrittää vastata kysymykseen “*miksi?*”, mutta jää puolitiehen yrityksessään. Mitä olisi siis voinut nostaa esille? Aididilla oli hyviä syitä epäillä YK:n toiminnan motiiveja ja puolueettomuuden pitävyyttä. Itse asiassa Aididista haluttiin päästä eroon ja se merkitsi Aididin sotilaallisen ja poliittisen vaikutusvallan reilua kaventumista. Aididin vastustajia tuettiin joko suoraan tai epäsuorasti. Siihen liittyen Aididilta haluttiin asetarkastuksin ja takavarikoin viedä sotilaallinen voima pois ja seuraavana askelena poliittisen vaikutusvallan kaventamiseen oli Radio

¹⁷⁸ United Nations and Somalia 1992-1996, 375: Aidid oli pyytänyt erityisen komitean valvomaan kaikkia Somalian radioasemia, jotta propagandaa ei olisi mahdollista esittää radion välityksellä. Näin ei tehty. Sen sijaan Aididin radioaseman sulkemista vaadittiin muiden somalijohtajien puolelta.

¹⁷⁹ Hirsch & Oakley 1995, 115-118.

¹⁸⁰ Hirsch & Oakley 1995, 115.

¹⁸¹ Hirsch & Oakley 1995, 116.

Mogadishun toiminnan lopettaminen. Newsweekin lukijoille ei selvinnyt radioaseman tärkeys 5.6.1993 tapahtumassa -eihän se olisikaan voinut olla mahdollista, sillä radioasemasta ei kirjoitettu sanaakaan. Miksi radioasema oli tärkeä Aididille? Radio oli tuohon aikaan merkittävin tiedotusväline Somaliassa, sillä vain joka kolmas osasi lukea. Lehtien välityksellä ei pystynyt tavoittamaan suurta yleisöä, joten radion merkitys korostui entisestään.¹⁸² Aidid ei halunnut menettää radiotaan, sillä ilman radiota hän olisi ollut mykkä poliitikko.

5.6.1993 tapahtunut yhteenotto, jossa pakistanilaisia sai paljon surmansa, tuomittiin YK:n puolelta vahvasti. Se aloitti todellisen sodan Aididin ja YK:n välille. YK alkoi toden teolla käydä Aididin kimppuun. Siihen se sai voimakkaan tuen heti 6.6.1993 YK:n turvallisuusneuvostolta, joka päätöslauselma 837:n turvin valtuutti joukkonsa: *“...käyttämään kaikkia vaadittavia toimenpiteitä vastuussa olevien kiinnisaamiseksi...”*.¹⁸³ Pakistan oli ehdottanut aluksi, että Aidid mainittaisiin päätöslauselmassa, mutta Yhdysvallat oli saanut sen estettyä. Kuitenkin Yhdysvallat vaati ja sai läpi sen, että Aididin johtama USC/SNA mainittiin hyvin selvästi päätöslauselmassa. Huomattavaa on myös se tosiseikka, ettei Yhdysvaltain puolustusministeriö antanut lausuntoa asiasta, vaikka kyseessä oli merkittävä politiikan muutos. Näin vihollisuudet saivat lopullisesti alkunsa Aididin ja YK:n välillä.¹⁸⁴

Newsweek kertoo kesäkuun alun tapahtumista, että YK:n pääsihteeri Boutros Boutros-Ghali ja hänen Somalian erikoisedustajansa Jonathan T. Howe liittyivät yhteiseen rintamaan Aididia vastaan. Toiseksi, Newsweekin mukaan Howe määräsi Aididin päästä palkkion, mikä sai Pentagonin kauhistumaan. YK:n turvallisuusneuvoston päätöksistä mainitaan vain sen verran, että Yhdysvallat ajoi Aididin johtaman liittouman syyllistämistä nopealla aikataululla, jotta YK:n maine pelastettaisiin.¹⁸⁵ Jatkossa asioiden käsittely kuitenkin jää tyrmistyttävän puolitiehen. Kesän 1993 tapahtumista kentällä, Mogadishun kaduilla, ei Newsweekillä ole mitään sanottavaa. Kirjoituksissa roikkuu vain ilmassa se, mitä kentällä tapahtuu. On kyllä mainintoja siitä, että Aididia yritetään saada kiinni koko kesän ajan, mutta

¹⁸² Kivikuru 2000, 7.

¹⁸³ Security Council Resolutions –1993 (www): “...to take all necessary measures against all those responsible for the armed attacks...”; *The United Nations and Situation in Somalia* 1994, 13: YK:n pääsihteerin Boutros-Ghalin mukaan vastatoimenpiteille ei ollut vaihtoehtoja.

¹⁸⁴ Hirsch & Oakley 1995, 118; Security Council Resolutions –1993 (www).

¹⁸⁵ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

toiminnasta ei sanota sanaakaan. Ainoat ja harvat maininnat liittyvät siihen, etteivät YK-joukot (italialaiset ja ranskalaiset) kyenneet tai halunneet valvoa aseiden salakuljetusta Mogadishuun tai sieltä ulos. Tämä oli tärkeä havainto siinä mielessä, että Newsweekin mukaan Aidid salakuljetti aseita jatkuvasti muualta maasta pääkaupunkiin. Toisaalta Newsweek väittää, etteivät amerikkalaisten lisäksi muut joukkoja Somaliaan lähettäneet maat halunneet osallistua tai eivät osallistuneet ollenkaan Aididin kiinniottamiseen.¹⁸⁶ Kesästä 1993 Newsweek jatkaa amerikkalaisten erikoisjoukkojen aiheen parissa. Ennen siirtymistä siihen, on nyt syytä tarkastella tarkemmin tapahtumia, joita Newsweek kuvaa ja niitä tapahtumia, joista Newsweek ei kerro mitään.

Ensimmäiseksi voi käsitellä Aididin päästä annettua palkkiota. Howe todellakin kesäkuun alussa tarjosi 25 000 dollarin palkkiota henkilölle, joka paljastaisi Aididin piilopaikan tai jopa toisi hänet YK:lle. Newsweek käsittelee asiaa kuitenkin vain lyhyenä yksityiskohtana, eikä syvenny siihen tarkemmin. Tarkempi syventyminen olisi antanut lukijoille enemmän käsitystä siitä, mitä palkkion lupaaminen sai aikaan. Pentagonissa saatettiin olla kauhuissaan asiasta ja toisaalta syytä olikin. Howen toiminta oli kuin suoraan villistä lännestä, eikä Somaliassa sillä ollut toivottua vaikutusta. On esitetty, että Somalian kulttuuria hieman enemmän tuntenut henkilö ei olisi missään nimessä toiminut Howen tavoin. Palkkio sai aikaan sen, että Aidid lupasi Howen päästä 250 000 dollarin palkkion. Kuitenkin oli olemassa syvempiä merkityksiä, joista tärkein oli se, että palkkio teki Aididista somalien silmissä marttyyrin. Somaliassa kukaan ei ottanut rahaa vastaan viedäkseen ”veljensä” vieraan vallan edustajalle. Niin ei vain toimittu.¹⁸⁷ Näin Aidid tuli läheisemmäksi muita somaleja kohtaan ainakin siinä mielessä, että YK ja Yhdysvallat alettiin yhä enemmän ja enemmän nähdä ylimielisinä ja vieraantuneilta tavallisten somalien elämästä. Mahdollisuus rauhalliseen tilanteen ratkaisemiseen loittoni entisestään.¹⁸⁸

¹⁸⁶ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: “...other nations with troops in Mogadishu had not signed on to the new mission...”

¹⁸⁷ Adibe 1995, 102-103.

¹⁸⁸ Hirsch & Oakley 1995, 120-121: seurauksena Aidid lopullisesti katkaisi mahdollisuudet saada rauhallinen ratkaisu asiaan ja yhteydenpito YK:n ja SNA:n välillä katkesi. Vielä kesäkuun alussa Aidid tuki sellaisen tutkintakomission perustamista liittyen 5.6.1993 taisteluun, mikä ei olisi ollut YK:n itsensä perustama tai ohjaama. Aidid lähetti jopa kirjeen entiselle Yhdysvaltain presidentille, Jimmy Carterille. Ilmassa oli ehdotus, että Aidid voisi lähteä turvalliseen maanpakoon. Ehdotuksen takana olivat Etiopian ja Eritrean presidentit. Kuitenkin Yhdysvallat ja YK olivat toista mieltä.

Newsweek ei kerro tapahtumista, jotka suoraan liittyivät palkkioon turvautumiseen. YK oli 5.6.1993 taistelun jälkeen kostanut Aididille jo yhden kerran näyttävään ja tehokkaaseen tyyliin.¹⁸⁹ Se ei riittänyt, vaan taisteluita jatkettiin YK:n toimesta ja aloitteesta. Aididin SNA:n joukot olivat kuitenkin liian voimakkaita YK-joukkoja vastaan. 17.6. marokkolaiset joukot kokivat suuria tappioita SNA:n joukkojen toimesta. Tämä taistelu oli marokkolaisten itsensä aloittama. Amiraali Jonathan Howelle tappiot olivat liikaa ja hän tuolloin turvautui palkkioon.¹⁹⁰

Voiko Newsweek todella väittää, etteivät muut joukkoja maahan lähettäneet maat halunneet saada Aididia kiinni? Edellä oli jo maininta marokkolaisten oma-aloitteisesta toiminnasta. Lisäksi pakistanilaiset ja italialaiset partioivat Mogadishun kaduilla ja varmasti tekivät parhaansa käytettävissä olevilla voimillaan. Koko kesän ajan Mogadishussa taisteltiin. Viikoittain tapahtui yhteenottoja, joissa sai paljon ihmisiä, niin sotilaita kuin siviilejäkin, surmansa. Eräs suurimmista ja myös kyseenalaisimmista tapahtumista tapahtui 12.7.1993, kun amerikkalaiset helikopterit yhdessä YK-joukkojen kanssa iskivät Aididin komentokeskukseen. Aididin oli määrä erään lähteen mukaan olla paikalla, mutta hän ehti poistua paikalta. Helikoptereiden avustamina YK-joukot eivät olleet antaneet rakennuksen sisällä olleille mitään mahdollisuuksia antautua ja näin ollen isku nähtiin YK:n suorittamana murhana. Varoituksetta ammuttiin toistakymmentä ohjusta rakennukseen ja sen lähiympäristöön. Tarkoituksena oli puolueettoman tutkimusryhmän mukaan tuhota SNA:n johtoryhmä ja hajottaa sen toiminta. Komentopaikassa oli ollut Aididin klaanin vanhimpia ja poliittisia johtajia pitämässä kokousta. Rakennuksen sisällä olleista kuoli Punaisen Ristin mukaan ainakin 54 somalia, kun YK väitti kuolonuhreja olleen vain 13. Lisäksi Punainen Risti totesi 160 somalin haavoittuneen iskussa.¹⁹¹ Virallinen linja oli Aididin suhteen ollut vangitseminen, mutta ilmaiskun myötä YK:n toimien nähtiin tähtäävän Aididin surmaamiseen.¹⁹² Iskun välittömänä

¹⁸⁹ Howe 1996, 168-169: Howe kieltää rynnänneensä suoraan yhteenottoon Aididin kanssa.

¹⁹⁰ Hirsch & Oakley 1995, 120-121; United Nations and Somalia 1992-1996, 391-416: joka viikko oli yhteenottoja. 2.7. tapahtuneessa taistelussa kaatui kolme italialaista, ja 29 haavoittui. 17.6. taistelussa kaatui neljä marokkolaista ja kolme pakistanilaista, lisäksi 39 marokkolaista, kolme ranskalaista, kahdeksan pakistanilaista, neljä amerikkalaista ja kaksi italialaista haavoittui. Luvut olivat yhteensä siis varsin suuria; Variations on the theme of Somaliness 2001, 134: YK:n sotilaat tulittivat myös erästä sairaalaa surmaten viisi potilasta.

¹⁹¹ Hirsch & Oakley 1995, 120-121 ja Human Rights Watch (www): YK:n toiminta sai arvostelua omilta tarkastajiltaan; Variations on the theme of Somaliness 2001, 134: Africa Watch ja Medecins Sans Frontiers totesivat YK:n toimineen kyseenalaisesti. YK:sta tuli näin sodan yksi osapuoli lisää. 12.7.1993 ammuttiin 16 panssarintorjuntaohjusta taloon, jossa Habargidir -klaanin vanhimmat kokoontuivat. 50-90 kuoli.

¹⁹² Howe 1996, 170 ja 173: Vaikka Howe oli koko Somalian YK-operaation johtaja, ei hän mainitse

seurauksena oli neljän paikalle tulleen länsimaalaisen toimittajan kivittäminen kuoliaaksi vihaisen väkijoukon toimesta.¹⁹³

Newsweekin mielestä tämänkaltaiset yksityiskohdat eivät ole merkittäviä. Irrallisena tapahtumana iskun olisi voinut jättää pois, mutta sillä oli kauaskantoisia vaikutuksia. Isku ei hajottanut SNA:n rivejä, vaan aiheutti päinvastaisen reaktion. SNA:n rivit tiivistyivät ja heihin liittyi uusia jäseniä myös muista ryhmistä. Aididin kannatus hänen omassa Habargidir -klaanissaan nousi. Loppukesästä 1993 Habargidir -klaanin tappiot Mogadishun taisteluissa nousivat haavoittuneet mukaan laskettuna tuhansiin. Pelkona oli jopa koko klaanin poliittisen aseman tuhoutuminen. Siksi satoja Habargidir -klaanin jäseniä saapui muualta maasta Mogadishuun ja myös alaklaaneista saapui väkeä tukemaan Aididia.¹⁹⁴ Aidid sai siis tukea yhteiseksi koettua vihollista vastaan.

YK:n ja somalien välisissä yhteenotoissa oli saanut Humanist -lehden mukaan yli 700 somalia surmansa.¹⁹⁵ Africa Watch oli lokakuun 1993 loppuun mennessä arvioinut, että ainakin 500-600 somalia oli saanut surmansa ja yli 2000 oli haavoittunut sitten joulukuun 1992. YK-joukoille ja amerikkalaisille oli koitunut hieman alle sadan kaatuneen ja 325 haavoittuneen tappiot. Mark Doylen mukaan ainoastaan kesän 1993 aikana on arvioitu erilaisissa yhteenotoissa Mogadishussa ja sen välittömässä ympäristössä saaneen surmansa ainakin 70 YK-sotilasta ja vähintään 400 somalia ennen lokakuun yhteenottoa. 3.10.1993 tapahtumat saivat suurta huomiota juuri amerikkalaisten tappioiden myötä, mutta suurimman taakan olivat kantaneet muut YK-joukot. Nimenomaan pakistanilaiset, nigerialaiset ja italialaiset ovat olleet kovilla ja kärsineet suuria tappioita.¹⁹⁶

Newsweekin lukijoille saattoi olla vaikeaa saada selville, mitä Somaliassa todella tapahtui kesällä 1993. Koko kesän ajan Mogadishussa taisteltiin niin, ettei sitä olisi voinut mitenkään ohittaa. Niin kuitenkin kävi. Aididia yritettiin koko ajan saada

tätä yhteenottoa artikkelissaan sanallakaan. Yksi selkeä, mutta epäsuora viittaus on kuitenkin olemassa: ”Julkinen reaktio Yhdysvaltojen johtamaan hyökkäykseen Aididin komentokeskusta vastaan oli ollut kielteinen.” Englanniksi: ”Public reaction had been negative to a U.S. attack on the new Aideed command-and-control headquarters.” Howe ei käytä päivämääriä, kuten muiden tapausten kohdalla. Kyseessä on ikävien asioiden tahallista mainitsematta jättämistä.

¹⁹³ Hirsch & Oakley 1995, 121 ja Hyband 1993 (www): toimittajien ruumiit kuvattiin televisioon.

¹⁹⁴ Hirsch & Oakley 1995, 122-123.

¹⁹⁵ Chamberlain 1994 (www).

¹⁹⁶ Doyle 1993 (www); Human Rights Watch (www).

kiinni, mutta tuloksena oli joka yrityksen myötä aina vain lisää kuolleita sotilaita ja siviilejä molemmin puolin. Kuolleita ei tietenkään tulisi mainita vain itsensä vuoksi, vaan kärsimyksien aiheuttamat muutokset somalien ja YK:n mielialoissa olisi voinut ja pitänytkin ottaa huomioon. Newsweekin kirjoituksen perusteella ei voinut tietää, missä oltiin menossa.

Newsweekin huomio kiinnittyi erikoisjoukkoihin. Käsittelyyn nousivat amiraali Jonathan T. Howen pyynnöt erikoisjoukkojen saamiseksi Somaliaan. Avunpyyntöihin vastattiin lopulta elokuussa 1993 myönteisesti. Ajallisesti katsottuna Newsweek jatkaa kesäkuun alun jälkeen vasta elokuun 8. ja 22. päivistä, kun amerikkalaiset joukot kärsivät muutamista tappioista Somaliassa. Tuolloin neljä amerikkalaissotilasta sai surmansa maamiinan räjähdyksessä ja kuusi haavoittui.¹⁹⁷ Vaikka YK-joukoille aiemmin kesällä aiheutuneet tappiot olivat suuria, niin Newsweek silti väittää, ettei Yhdysvaltain presidentti Bill Clinton ollut kiinnittänyt asiaan huomiota ennen kuin elokuussa. Syyksi väitettiin Yhdysvaltain sisäpolitiikan ongelmia.¹⁹⁸ Erikoisjoukkojen tarvetta perusteltiin sillä, etteivät YK-joukot suostuneet suorittamaan turvallisuusneuvoston asettamaa tehtävää:

“...he eivät olleet tulleet käymään sissisotaa.”¹⁹⁹

Howen kerrotaan jo kesäkuun yhdeksannen päivän aikoihin pyytäneen erikoisryhmä Deltaa paikalle, mutta tuloksetta. Mielenkiintoisena yksityiskohtana mainitaan Yhdysvaltojen pyytäneen brittiläisiä erikoisjoukkoja hoitamaan Aididin kiinniottamista, mutta jälleen tuloksetta.²⁰⁰

Elokuun amerikkalaistappiot saivat presidentti Bill Clintonin lähettämään Somaliaan lopultakin Howen pyytävät ja vaatimat erikoisjoukot. Vaikka erikoisjoukot toimivat YK:n mandaatilla, he olivat suorassa yhteydessä ainoastaan komentajansa kenraali William Garrisonin suoralla yhteydenpidolla Yhdysvaltain armeijan keskusjohtoon.²⁰¹ Erikoisjoukkojen ohjeena oli tilaisuuden tullen ottaa Aidid tai

¹⁹⁷ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

¹⁹⁸ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

¹⁹⁹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: “...urban guerrilla warfare was not the game they had come to play.”

²⁰⁰ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: kyseessä oli brittien Special Air Service (SAS).

²⁰¹ United States Central Command (CENTCOM) vastaa sotilaallisista operaatioista Sudanin ja Kazakstanin välisellä alueella.

hänen avustajansa kiinni. YK:n amerikkalainen apulaiskomentaja ja QRF:n komentaja kenraali Thomas Montgomery pidettiin ajan tasalla, mutta hänellä ei ollut päätösvaltaa erikoisjoukkojen toimintaan. Montgomery oli varma, että Yhdysvaltain armeijan erikoisjoukot saisivat Aididin kiinni.²⁰²

Erikoisjoukkojen lähettämisen aikoihin alettiin Newsweekin mukaan valmistella sotilaallisesta tiestä irtautumista. Oikeastaan kyseessä oli yritys pelata kahta eri peliä yhtä aikaa. Samaan aikaan yritettiin saada aikaan sotilaallista ja poliittista ratkaisua Aididin kanssa. Tämä "*kahden raiteen politiikka*" (two-track policy) oli kuitenkin mahdoton yhtälö toteuttaa. Samaan aikaan yritettiin saada YK:n pääsihteeri Boutros Boutros-Ghali luopumaan sotilaallisesta operaatiosta ja siirtymään kohti poliittista ratkaisua ja amerikkalaisten joukkojen komentajan, kenraali Thomas Montgomeryn, pyyntö taisteluajoneuvojen lähettamisestä Mogadishuun evättiin.²⁰³

Newsweekin loppukesä 1993 on siis hyvin amerikkalaiskeskeinen. Huomio viedään erikoisjoukkoihin ja niiden käsittelyyn, joka sekkin jää puutteelliseksi. Koska rangerit ja erikoisryhmä Delta saivat niin paljon huomiota, olisi ollut hyvä kertoa heidän edesottamuksistaan enemmän. He nimittäin suorittivat useita epäonnistuneita yrityksiä saada Aidid kiinni, ottaen vangikseen vahingossa useita avustusjärjestöjen työntekijöitä. Toki SNA:n jäseniä saatiin myös kiinni. Yksi suurimmista virheistä oli se, kun amerikkalaissotilaat pidättivät Aididilta näyttävän miehen, joka paljastui myöhemmin YK:n palkkaamaksi poliisiviranomaiseksi.²⁰⁴ Huomion arvoista olisi ollut se, että tilanne ei ollut muuttunut mihinkään ja kenties se oli koko ajan pahenemassa, mitä enemmän aikaa kului. Syyskuussa 1993 sai satoja somaleja surmansa muutaman viikon kestävässä taisteluissa Mogadishussa ja useita tappioita kärsittiin nigerialaisten, italialaisten ja pakistaniilaisten joukoissa.²⁰⁵ Varsin yleinen kommentti vuoden 1993 lokakuun kolmannen päivän tapahtumiin onkin se, että tilanne oli jo aiemmin riistäytynyt käsistä ja että suurempi yhteenotto odotti vain tapahtumistaan.²⁰⁶ Näin ollen syyskuussa alettiin nähdä se, ettei sotilasvoimin

²⁰² Hirsch & Oakley 1995, 120-122.

²⁰³ Army Fact File (www): kyseessä oli Bradley Fighting Vehicle, joka on erittäin tehokas taisteluvaunu niin jalkaväkeä kuin muita taisteluajoneuvoja vastaan; Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

²⁰⁴ Doyle 1993 (www); Hirsch & Oakley 1995, 125.

²⁰⁵ Hirsch & Oakley 1995, 125; United Nations and Somalia 1992-1996, 408: kolme amerikkalaista sai surmansa, kun 25.9.1993 amerikkalainen helikopteri ammuttiin alas. Lisäksi kaksi amerikkalaista ja kolme pakistaniilaista haavoittui.

²⁰⁶ Doyle 1993 (www).

saataisi Aididia kiinni. Pääsihteeri Boutros-Ghali yritettiin vakuuttaa siitä, että poliittinen ratkaisu tulisi saada alulle. Boutros-Ghali jopa vastasi Yhdysvalloille, ettei sen sallittu lähtevän Somaliasta, ennen kuin sotilaallinen ratkaisu olisi saatu loppuun saatetuksi.²⁰⁷ Tätä keskustelua ei Newsweek kuitenkaan nostanut esille. Sen sijaan Newsweek keskittyi enemmän piilomerkityksiin. Asioista ei puhuttu aivan suoraan, vaan niitä saattoi päätellä lukemalla rivien välistä. Tätä käsitellään perusteellisemmin luvun kolme asenneanalyysissä.

²⁰⁷ Hirsch & Oakley 1995, 127.

3 Newsweekin uutisten asenteellinen puoli

3.1 Yhdysvaltojen sankarit ja politiikka

Ylivoimaisesti eniten Newsweek käsittelee artikkeleissaan amerikkalaisia. Millä tavalla kyseinen asia näkyy? Ensimmäinen asia, johon on tartuttava on se, että Newsweek aloittaa ensimmäisen Somaliaan liittyvän artikkelin asialla, joka liittyy suoraan amerikkalaisiin. Artikkelin ”*The Making of a Fiasco*” alaotsikossa pääosassa on Yhdysvallat ja sen pääkaupunki Washington. Koko artikkeli noudattelee samaa linjaa:

*”Somalia: lähikatsaus siitä, kuinka Washington sekaantui virheelliseen kahden raiteen politiikkaan.”*²⁰⁸

Jo artikkelin ensimmäisessä kappaleessa nostetaan esille Mogadishun kaduilla raahattu amerikkalaissotilas ja vangiksi jäänyt helikopterilentäjä. Samalla viitataan molemmista miehistä esitettyihin kuva- ja videomateriaaleihin, joita näytettiin useaan otteeseen heti taistelun jälkeen lehdissä ja televisiouutisissa. Molempien miesten kohtalo oli amerikkalaista yleisöä lähellä ja sen täytyi olla ensimmäisenä esillä. Sitä ei voinut käsitellä liikaa ja siihen viittaaminen luonnollisesti herätti lukijan huomion välittömästi artikkelia kohtaan. Artikkelissa on juuri sitä Altheiden ja Snown kuvaamaa sensaatiohakuisuutta havaittavissa.²⁰⁹ Kyseessä oli suuri uutinen ja siitä tuli tehdä näyttävä. Newsweek teki juuri sen julkaisemalla isoja ja järkyttäviä valokuvia.

Kyseisessä artikkelissa on varattu Aididia varten alle puoli sivua. Pienen osion tarkoituksena ei kuitenkaan ollut esitellä Aididia itseään. Osiossa esiteltiin keinoja ja vaikeuksia, joita on esiintynyt Aididin kiinniottamisten yhteydessä. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että koko artikkeli on rakennettu amerikkalaisesta näkökulmasta, sekoittaen mukaan niin poliitikkoja kuin sotilaita. YK:n ja somalien osuus jää vähäiseksi ja vaikka somalit ovat Somaliasta puhuttaessa erittäin olennaisia, ei heidän mielipiteitään kuunnella tai esitetä.²¹⁰

²⁰⁸ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: “*Somalia: An inside look at how Washington blundered into a misguided two track policy.*”

²⁰⁹ Ks. sivut 18 ja 19.

²¹⁰ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

Toinen iso artikkeli ”*Fire Fight From Hell*” oli reilun kolmen sivun mittainen ja keskittyi todella vain itse taisteluun ja suoraan siihen liittyviin seikkoihin. Taistelu käsiteltiin amerikkalaisesta näkökulmasta. Se tarkoitti sitä, että huomion arvoista olivat vain amerikkalaiset motiivit toimia niin kuin toimittiin ja amerikkalaisten tunteet asioita kohtaan. Toisaalta Newsweek kertoi hakeneensa tietoja taisteluun osallistuneilta amerikkalaisilta, tiedustelu- ja armeijälähteistä.²¹¹ Kun yhteensä kahdeksan sivua oli varattu Somaliaa käsitteleviin artikkeleihin ja amerikkalaisten osuus tekstin sisällöstä oli melkein seitsemän sivua, on selvää, ettei muiden kuin amerikkalaisten mielipiteitä tuotu selvästi ja perusteellisesti esille.²¹²

Miten amerikkalaisia sitten tuodaan esille ja miten heitä käsitellään? Kuten edellisessä kappaleessa jo hieman vihjaistiin, ovat pääosissa Yhdysvaltain armeija ja poliitikot. Molemmat mainitut jakautuvat vielä moneen pienempään osaan. Newsweek rajaa hyvin selkeästi sen, kuka tai mikä saa julkisuutta ja huomiota. Esille nousevien amerikkalaisten välillä käytävä keskustelu käydään lähinnä Washingtonin ja Mogadishun välillä. Newsweek toimii eräänlaisena välittäjänä, joka tiedottaa eri toimijoiden välisissä keskusteluissa. Yleisellä tasolla voi todeta sen, että Newsweek käsittelee kaikkia amerikkalaisia silkkihansikkain muutamia poikkeuksia lukuunottamatta. Amerikkalaiset ovat ”hyviä” ja heille kuuluu siksi eniten huomiota ja heidän taustojensa selvittelyyn käytetään eniten tilaa. Tätä voi ymmärtää helposti sitä kautta, että tiedostaa Newsweekin olevan amerikkalainen lehti. Walter Lippmannin esittämien ajatusten perusteella Newsweek ei poikkea esitetystä mallista. Tilan rajallisuus ja yleisö rajaavat julkaistavia aiheita.²¹³

Hyvyydellä tarkoitetaan tässä sitä, että amerikkalaisiin liitetään sellainen asenne, että enemmistö heistä toimii oikeiden periaatteiden ja moraal sääntöjen mukaan. Amerikkalaisia sotilaita, eli ”omia” on paljon vaikeampaa arvostella, sillä heidän ajatellaan ajavan juuri amerikkalaisia etuja. Newsweekin on ajateltava yleisöään, josta valtaosa kuitenkin on Yhdysvalloissa. Lisäksi artikkeleiden laatijat edustavat amerikkalaista kulttuuria, mikä vaikeuttaa heidän puolueettomuuttaan. Omien

²¹¹ Newsweek 18.10.1993, *Fire Fight From Hell*.

²¹² Newsweek 18.10.1993: Artikkelit amerikkalaisista olivat ”The Making of a Fiasco” ja ”Fire Fight From Hell”, Somaleiden osuus oli lähinnä puolen sivun pienoisarikkelissa ”When the Bad Guy Has No Phone to Tap” ja YK:n osuudeksi jäi melkein sivun pituinen artikkeli ”Can the United Nations Do the Job?”. Somaleita käsittelevä artikkeli käsittelee vain kenraali Mohamed Farah Aididia ja siinäkin korostui amerikkalainen toiminta.

²¹³ Ks. sivu 20.

arvostelun on oltava tarkoin harkittua. Amerikkalaisten hyvyys näkyy yksittäisten sotilaiden kohdalla, joiden toiminnasta ei löydy virheitä. Tämä näkyy jo suoraan siinä, että kahta amerikkalaista sotilasta haastateltiin artikkeleita varten, mutta YK:n tai somalien puheenvuoroja ei esiintynyt. Näkökulman amerikkalaisuus sekä paikan päältä Somaliasta että poliitikkojen lausunnoista Yhdysvalloista lisää amerikkalaisuuden korostumista. ”*Omien*” tekemien virheiden vähäisyys johtuu väistämättä siitä, ettei muiden osapuolien mielipiteitä ja todistajalausuntoja esiinny. Newsweek on esittänyt artikkeleissaan vain amerikkalaisen näkökulman ja sen myötä amerikkalaisten toiminnan arvostelu jäi hyvin vähäiseksi.

Aikaisempia väittämiä on perusteltava. Miten amerikkalaissotilaiden haastattelut voivat tukea käsitystä siitä, että amerikkalaiset ovat hyviä? Newsweekin artikkelissa ”*Fire Fight from Hell*” haastateltiin heti aluksi Richard Lambia (Sgt. 1/C), joka haastatteluhetkenä oli toipumassa Saksassa Landstuhlin sotilassairaalassa.

”Hän on yksi onnekaista Yhdysvaltain armeijan rangereista, jotka selvisivät Olympia hotellin taistelusta...”²¹⁴

Mikäli Newsweek pyrki toimimaan puolueettomana, esiintyisi lehdessä myös viattomien siviilien (somalien) kertomuksia. Amerikkalaissotilaan hengen säästyminen oli tietenkin ollut hyvä asia. Kyseisen sotilaan vahvaa luonnetta kuvattiin seuraavasti:

”...Richard Lamb istuu vuoteellaan ja rauhallisesti muistelee elämänsä tuskallisinta kokemusta...”²¹⁵

Taistelun kovuus oli siis merkittävä ja hengissä säilyminen oli jo itsessään arvokasta. Kuitenkin amerikkalainen sotilas kykeni muistelemaan rauhallisesti järkyttävää kokemusta. Kertoiko se sitten sotilaan ammattiin kasvaneesta ihmisestä vai Newsweekin draamahakuisesta otteesta? Miten draaman läsnäoloa voisi perustella? Newsweekin mukaan elokuussa 1993 Richard Lambille syntyi ensimmäinen lapsi, Jacob. Hänellä oli siis hyvä syy jäädä eloon, sillä Mogadishun

²¹⁴ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: “*He is one of the lucky U.S. Army Rangers who survived the battle of the Olympic Hotel...*”

²¹⁵ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: “*...Richard Lamb sits up in his hospital bed and calmly recounts the most harrowing experience of his life.*”

taistelun aikaan Jacob –poika oli kuukauden vanha. Itse asiassa poika syntyi samana päivänä, jolloin Richard Lamb lähti Somaliaan. Taistelun ollessa hurjimmillaan, kertoi Lamb kuoleman pelossaan ajatelleensa vaimoaan ja pientä poikaansa. Vaikka hän oli pahasti haavoittunut, hän kykeni ajamaan ajoneuvonsa pois Mogadishun keskustasta.²¹⁶

Toinen Newsweekin haastatteleva amerikkalaisotilas oli sotamies Xiong Ly. Hänenkin haavoittui taistelussa, mutta Lambin rinnalla hänen osuutensa jää artikkelissa vaatimattomaksi. Itse asiassa Xiong Ly:tä siteerataan vain yhden kerran. Hänen toimintansa oli Newsweekin mukaan pelkkää vihollisen tuleen vastaamista ja tulitukselta suojautumista. Artikkelissa edetäänkin Richard Lambin haastattelun tahtiin ja häneltä saatuja lausuntoja siteerataan useasti. Lambin toimintaa kuvataan sankarilliseksi, kun suurista vastoinkäymisistä huolimatta hän jatkoi eteen päin. Saatuaan sirpaleen otsaansa, Lamb ajoi pois Mogadishun keskustasta ” *’Melko suuresta päänsärystä’ huolimatta...* ”.²¹⁷ Richard Lambin sankarillinen toiminta yhdessä kotona odottavan vaimon ja lapsen kanssa oli Newsweekille mitä ilmeisemmin hyvä mahdollisuus tehdä taistelusta draamaa. Näin ollen Meyerin, Hinchmanin ja Cornfieldin ajatukset uutisten teatraalisuudesta toteutuvat. Lukijat pääsevät uutiseen sisään, jopa irvokkaan huumorinkin avulla.²¹⁸ Amerikkalaisten sotilaiden toimintaan tuli uusia ulottuvuuksia, kun mukaan tuotiin pehmeitä arvoja ja koskettavia yksityiskohtia. Sotilaiden inhimillinen puoli muistettiin, mutta samalla muistettiin useaan otteeseen tahdonvoimaa ja päättäväisyyttä sotilaiden toiminnassa.

Yhdysvaltain armeijaa tarkasteltaessa organisaation tasolla on huomattavissa jako tavalliseen sotilasosastoon ja erikoisjoukkoihin. Jako tarkoittaa lähinnä sitä, että Newsweek tekee eron QRF:n ja TFR:n välillä.²¹⁹ Vaikka QRF ei muodostu laisinkaan tavallisista sotilaista, jotka ovat saaneet peruskoulutuksen, niin Newsweek silti kohtelee heitä eri tavalla TFR:n sotilaisiin nähden. QRF koottiin Somaliassa lähinnä 10. Vuoristodivisioonan sotilaista, jotka ovat hyvin koulutettuja sotilaita. Newsweekille QRF oli perusjalkaväkeä, ei sen enempää. Silti 10. Vuoristodivisioonana on vuodesta 1985 lähtien ollut valmiina toimimaan kaikkialla maailmassa

²¹⁶ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell. Lamb oli saanut Newsweekin mukaan kolmen ja puolen tuuman syvyyteen uponneen sirpaleen keskelle otsaansa.

²¹⁷ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: “*Despite ‘a pretty-good-sized headache’...*”

²¹⁸ Ks. sivut 10 ja 11.

²¹⁹ Ks. LIITE 3.

tehokkaana jalkaväyksikkönä.²²⁰ Ensimmäinen maininta Somaliassa olevista amerikkalaisjoukoista kesällä 1993 oli lyhyt toteamus siitä, että maassa oli ”*taistelujoukkoja*”²²¹ Joukkojen koulutuksesta tai aseistuksesta ei ollut mainintaa. He kuitenkin olivat samoja sotilaita, jotka auttoivat TFR:n sotilaat ulos piirityksestä 3.10.1993. YK-joukkoihin verrattuna amerikkalaisilla oli kuitenkin enemmän materiaalia: ”...*mutta heidän [YK] joukoiltaan puuttui amerikkalaisilla joukoilla ollutta voimaa...*”²²²

Kun Newsweek alkaa kertomaan taistelusta, ponnahtaa käsite QRF yhtäkkiä esille, vaikka aiemmin siitä ei ole ollut mitään puhetta.²²³ Käsite jää kuitenkin irralleen muusta, eikä siitä vedetä sen suurempia ajatuksia tai johtopäätöksiä. Yksi asia QRF:n kohdalla on kuitenkin selvää: sen aseistus oli liian kevyt pelastamaan TFR:n sotilaat piirityksestä. Tästä Newsweek ei suoraan kerrokaan, vaan artikkelissa todetaan, että apua piti saada YK-joukoilta, joilla oli raskaampaa kalustoa. Mutta miten on selitettävissä se, että aiemmin todettiin YK-joukkojen olevan heikompia juuri kalustoltaan, kuin amerikkalaiset joukot? Aivan ihmeellistä on se, että artikkelin vaihtuessa YK-joukot saavat myönteistä huomiota samasta asiasta, josta toisessa artikkelissa he saivat kielteistä huomiota.²²⁴ Joka tapauksessa QRF:n hyvä puoli jää esille, kun kaluston puutteellisuutta juuri pelastusoperaatiota varten ei arvostella.²²⁵ Siitä ei tehdä numeroa, eikä sitä nähdä kielteisenä.

TFR eli Task Force Ranger koostui kahdesta eri osastosta, rangereista ja erikoisryhmä Deltasta. Newsweek korostaa selkeästi TFR:n sotilaiden erikoisluonnetta. Eräässä mielessä ei ole mielekästä käyttää tässä käsitettä TFR, sillä Newsweek ei tunne sitä. Se olisi ollut hyvin helppo tapa ilmaista asia lyhyesti ja ytimekkäästi. Asia on sinänsä huomion arvoinen, koska Newsweek käytti lyhennettä esimerkiksi QRF:n kohdalla. Käsite TFR on ollut siis varmasti tuntematon artikkeleiden laatijoille. Erikoisjoukkojen ominaisuutena oli tietenkin se, että ne

²²⁰ Fort Drum and the 10th Mountain Division Home Page (www): kevyt aseistus siksi, että liikkuvuus olisi parempi.

²²¹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: “*With fewer than 1,400 American combat troops in Somalia...*”.

²²² Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: “*...but their troops lacked the muscle of the Americans...*”.

²²³ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

²²⁴ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco ja Fire Fight From Hell: ensimmäisessä YK:lla on heikompi kalusto, jälkimmäisessä YK-joukoilla on tarvittavaa raskaampaa kalustoa amerikkalaisia auttamaan.

²²⁵ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight From Hell.

olivat Yhdysvaltain armeijan huippuyksikköjä. Niin rangerit kuin erikoisryhmä Deltan sotilaat olivat valioluokkaa ja erikoisryhmä Deltan lisäominaisuudeksi nousi vielä huippusalaisuus. Heidän olemassaoloon ei virallisesti vielä 2000-luvun alussakaan tunnustettu Yhdysvalloissa. Rangerien kohdalla herää toisaalta epäily siitä, ovatko he todella huippuluokan sotilaita. Nimittäin Newsweek ei käytä mitään adjektiiveja rangereiden kuvaamiseen. He ovat kerta kaikkiaan vain rangereita. Kyseessä on kuitenkin Yhdysvaltain armeijan parhaimmiston kuuluvat sotilaat²²⁶ ja siksi ihmetyttää, miksi Newsweek ei asian tiimoilta kerro enempää. Toisaalta pelkkä käsite ranger saattaa kertoa amerikkalaisille jo itsessään paljon. Ranger tuo siis mahdollisesti useita mielikuvia lukijoille, joista ei artikkeleissa tarvitse enää muistutella.

Erikoisryhmä Deltasta ilmeni kaiken kaikkiaan erinäisiä yksityiskohtia paljon enemmän kuin muista yksiköistä. Artikkelissa ”*The Making of a Fiasco*” heistä mainittiin, että he ovat koulutettuja kommandoja panttivankien pelastamista varten.²²⁷ Myöhemmin erikoisryhmä Deltaan viitataan, että he ovat valiojoukkoja.²²⁸ Kolmannella kerralla heistä kerrotaan jälleen erilaisilla yksityiskohdilla: ”*Nyt hän [Jonathan T. Howe] ei halunnut huippusalaista erikoisryhmä Deltaa, vaan rangerit.*”²²⁹ Jokaisella kerralla joukoista kerrotaan uusia pieniä yksityiskohtia ja uusia ominaisuuksia esiintyy toisessa artikkelissa ”*The Fire Fight From Hell*”, jossa erikoisryhmä Deltasta todetaan heidän olevan ”*terrorismin vastaisia kommandoja*”.²³⁰

Mistä kyseisten yksityiskohtien esiintymisessä voisi oikein olla kysymys? Voisiko jopa olla kyse siitä, että erikoisryhmä Delta on niin jännittävä ja salamyhkäinen yksikkö, että siitä on todella otettava kaikki irti? Siltä ainakin näyttää asian laita olevan Newsweekin artikkeleissa. TFR:n samaa huomio vie selvästi muilta amerikkalaisilta joukoilta tilaa ja vie lukijaa pienempiin ja kenties turhiin yksityiskohtiin suurempien kokonaisuuksien sijaan. Selkeä ero oli eri yksiköiden saaman huomion laadun suhteen. Erikoisuudet nousivat esille ja QRF:n hyvin koulutetut sotilaat joutuivat kohdelluksi kuin tavalliset rivimiehet. Maininnan

²²⁶ Ranger history (www); US Army Ranger Association (www).

²²⁷ Newsweek 18.10.1993, *The Making of a Fiasco*: ”...commandos trained for hostage rescue...”.

²²⁸ Newsweek 18.10.1993, *The Making of a Fiasco*: ”elite troops”.

²²⁹ Newsweek 18.10.1993, *The Making of a Fiasco*: ”He now wanted not the supersecret Delta Force personnel but the rangers.”

²³⁰ Newsweek 18.10.1993, *Fire Fight From Hell*: ”counterterrorist commandos”.

arvoista on kuitenkin todeta, että Newsweek huomauttaa erikoisryhmä Deltan vielä etsivän vankina ollutta amerikkalaista helikopterilentäjää, kun Punainen Risti ja eräs brittiläinen toimittaja olivat jo päässeet hänen luokseen.²³¹ Valiojoukkojen toiminnassa oli kenties parantamisen varaa Newsweekin mielestä. Toisaalta Newsweek ei tartu tähän yksityiskohtaan, eikä arvostele amerikkalaisia sotilaita saamattomuudesta.

Yhdysvaltain armeijan yksityiskohtien saama huomio ei jäänyt vain yksittäisten sotilaiden ja yksiköiden tasolle. Newsweekin artikkeleissa oli lukuisia huomioita armeijan kalustosta. Joukkojen aseistuksen yksityiskohdissa mentiin hyvin pitkälle ja artikkeleissa pohdittiin, olisivatko mahdolliset saatavissa olevat kalustot ja apujoukot voineet muuttaa taistelun kulkua. Mikä tarkoitus näillä yksityiskohdilla oli?

Artikkelissa ”*Fire Fight from Hell*” Newsweek piti huolen siitä, että lukijalle oli jatkuvasti selvää, mitä aseita ja ajoneuvoja amerikkalaiset sotilaat käyttivät kussakin tilanteessa. Amerikkalaisia ilmaitse kuljettaneet MH-60 Black Hawk –helikopterit mainittiin tarkasti jokaisella kerralla. Lukijalle ei voinut jäädä epäselväksi, mitä apuneuvoja sotilaat käyttivät. Operaation alkuun saatiin lisää tunnelmaa, kun todettiin helikoptereiden olleen tungokseen asti täynnä sotilaita:

”McKnightin johtama, noin kuudenkymmenen rangerin ja erikoisryhmä Deltan kommandojen iskujoukko kasautui noin kahdeksaan MH-60 Black Hawk –helikopteriin.”²³²

Kuten asiatietojen tarkistamisessa ilmeni, oli Newsweekillä helikoptereiden suhteen puutteellista tietoa. Kun Newsweekillä ei ollut tietoa siitä, että erikoisryhmä Deltan sotilaat kuljetettiin paikalle pienemmillä AH-6J –helikoptereilla, saattoi Newsweek todeta MH-60 –helikoptererissa olevan ahdasta.²³³ Maateitse hotelli Olympian läheisyyteen saapuneeseen kolonnaan kuului Newsweekin mukaan useita ”*kevyitä Humwee –anoneuvoja.*”²³⁴ Myöhemmin Newsweek antaa samalle ajoneuvolle lisää kuvaavia adjektiivejä. Humweet olivat ”*ohutnahkaisia*”²³⁵. Sekä Black Hawk että

²³¹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

²³² Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: ”A raiding party of about 60 rangers and Delta commandos, led by McKnight, piled into about eight MH-60 Black Hawk helicopters.”

²³³ Clifford 1997 (www), 7.

²³⁴ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: ”Humwees, light utility trucks...” Katso viite 103.

²³⁵ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: ”thin-skinned”.

Humwee ovat eräitä tunnetuimpia amerikkalaisten sotatarvikkeita ja niiden mainitseminen yhdessä useiden taistelua kuvaavien adjektiivien kanssa mahdollistavat lukijalle aitiopaikan katsomosta. Kun helikopterit olivat laskeneet köysiä pitkin alas liukuneet sotilaat maahan, oli Humwee –ajoneuvojen vuoro rynnätä paikalle: ”*Humweet...kuljettivat maajoukot nopeasti paikalle.*”²³⁶

Helikoptereiden alasampumisen suhteen Newsweek ei jätä lukijaa epätietoisuuden tilaan. Kuitenkin maateitse hotelli Olympian luokse saapuneeseen kolonnaan kohdistuneet iskut ja niiden aiheuttamat tappiot jäivät epäselviksi. Kun kolonnan johtoajoneuvoon tuli useita osumia, ei puhuta matkan varrelle jääneestä Humweestä, vaan ainoastaan kolmesta loukkaantuneesta rangerista. Kuitenkin Clifford mainitsee, että useat kolonnan ajoneuvot vahingoittuivat ja tuhoutuivat.²³⁷ Kun pidetään mielessä Richard Lambin haastattelu ja sankarillinen ajoneuvon hallinta pahasti haavoittuneenakin, niin tämä yksityiskohta korostaa kyseistä seikkaa. Ajoneuvoihin siis tuli osumia ja sotilaita haavoittui, mutta matkaa kyettiin silti jatkamaan. Matkan varrelle ei jätetty liikuntakyvyttömiä tai tuhottuja ajoneuvoja Newsweekin mukaan. Näin amerikkalainen kalusto esitettiin ainakin ajoneuvojen suhteen melkein pä tuhoutumattomilta, kun helikoptereiden alasampumista ei voitu kiistää. Toki on pidettävä mielessä, että todennäköisesti Newsweek ei tiennyt kolonnan materiaalisista vahingoista ja esittää siksi, ettei sentapaisia tappioita tullutkaan. Kaluston kestävydestä saa kuitenkin sellaisen kuvan, että ne ovat lujaa tekoa, vaikkakin ohuelti panssaroituja.

Lukijan aitiopaikan tunnelmaa lisäävät maininnat sotilaiden käsiaseista, joiksi mainittiin tunnetut M-16 –rynnäkkökivääri ja M-60 –konekivääri:

*”He suojautuivat mahdollisuuksien mukaan ympäröivien rakennusten raunioihin ja vastasivat tuleen M-16 –kivääreillä ja M-60 –konekivääreillä.”*²³⁸

Jo kyseisten yksityiskohtien totuudenmukaisuudesta voisi olla eri mieltä. Mainitut aseet kun ovat vanhoja perusmalleja jo Vietnamin sodan ajoilta ja tuskin

²³⁶ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: ”*Humwees...were speeding ground forces to the scene.*”

²³⁷ Clifford 1997 (www), 11.

²³⁸ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: *They took shelter where they could in the surrounding warren of ruined buildings, returning fire with M-16 rifles and M-60 machine guns.*”

Yhdysvaltain armeijan erikoisjoukoilla olisi vanhoja aseita käytössään. Mahdollista on tietenkin se, että sotilaat käyttivät aseiden uusimpia malleja.²³⁹ Silti vanhojen mallien maininta vääristää hieman todellisuutta, jotta lukijalle välittyisi helpommin taistelun tunnelma. Aseista on käytännöllisempi käyttää kaikkein tunnetuimpia mallimerkintöjä, jotta vältytään enemmältä selittämiseltä. Artikkelissa haetaan tunnelmaa muiden asioiden kustannuksella. Mihin lukija tarvitsee tietoa sotilaiden käyttämistä aseista, kun nekin tiedot todennäköisesti ovat vääristyneitä? Voisiko kenties kiinnittää huomiota siihen, mitä aseilla saatiin aikaan? Kun somalien ammuksiset yhdessä esimerkkitapauksessa osuivat Humween runkoon, haavoittui kolme amerikkalaista. Sen sijaan amerikkalaisten ampumien luotien tuhoista ei kerrottu. Taistelussa kuitenkin ammuttiin erään lähteen mukaan silmittömästi molemmin puolin. Eräs amerikkalainen osasto ampui jo yksinään 60 000 laukausta.²⁴⁰

Kun amerikkalaisten tulivoiman aiheuttamista seurauksista ei kerrottu mitään, pohti Newsweek kuitenkin sitä, mitä olisi voitu kenties saada aikaan. Newsweek mainitsi muutaman kerran tehokkaat AC-130 –lentokoneet, joiden tulivoima olisi voinut auttaa amerikkalaisia ja säästää suuremmilta tappioilta:

”Ilmavoimien erikoisoperaatioiden AC-130 – taistelulentokoneet varustettuna 105mm howitzertykillä ja raskaskaliiberisilla Gatling –konekivääreillä olisivat hyvin voineet muuttaa taistelun kulun.”²⁴¹

Mihin Newsweek pyrkii tällä toteamuksella? Mitä hyödyttää kysyä: ”Entäpä, jos...?” Kun pidetään mielessä se, ettei Newsweek tiennyt erikoisjoukkojen käyttämistä pienistä taisteluhelikoptereista (AH-6J), niin AC-130 –lentokoneiden poissaololla voidaan spekuloida entistä tehokkaammin. Newsweekin mukaan kunnollista taistelukulustoa ei ollut paikalla, vaikka asian laita ei ollutkaan tämä. Tehokkaan ilmatuen poissaoloa korostettiin aseiden kaliiberien maininnalla. Miksi Newsweek edes alkoi pohtimaan kyseisiä lentokoneita? Perusteluksi löytyi se, että lentokoneita oli ollut Somaliassa aiemmin kesällä 1993, mutta ne oli vedetty pois maasta.

²³⁹ Mallimerkinnät olisivat kuitenkin erilaiset, kuin Newsweekin käyttämät.

²⁴⁰ Clifford 1997 (www), 9: Somaliensotien ampumien laukausten määrää ei ole edes yritetty arvioida.

²⁴¹ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: ”Air Force AC-130 gunships -high-tech special operations planes with a 105mm howitzer and heavy-caliber Gatling guns- might well have turned the course of the battle.”

Spekulaatioissa tähän kiinnitettiin huomiota. Kuka halusi lentokoneet pois maasta, kun 3.10.1993 taistelussa juuri niitä olisi tarvittu? Sotilaista siirryttiin politiikkaan.

Sotilailta vietiin poliitikkojen tai ulkopuolisten tekijöiden vuoksi merkittävää kalustoa pois. Näin Newsweek antaa ymmärtää, mutta samalla kuitenkin vihjaa, että kaluston vähentämisen takana olisi ollut itse Pentagonin tahto. Ulkopuolisena tekijänä esiintyi itse asiassa vain YK:

”Mutta halukkaana Somalian joukkojen vähentämiseen Pentagon lennätti nuo koneet [AC-130] kotiin elokuussa YK:n kenttäkomentajien vastustuksen vuoksi.”²⁴²

Newsweekille oli ilmeisen tärkeää saada Pentagonin päätöksen taakse joku muu tekijä taustalle. Miksi edes mainita YK:n komentajien mielipiteitä, jos halukkuus voimien vähentämiseen oli jo olemassa sotilasjohdossa?

Poliitikoiden sekaantumisesta Somalian operaatioon Newsweekillä oli varsin paljon sanottavaa. Artikkelin *”The Making of a Fiasco”* alaotsikko paljastaa hyvin selkeästi sen, mistä näkökulmasta asioita tarkastellaan: *”Somalia: lähikatsaus siitä, miten Washington sekaantui erheelliseen `kahden raiteen` politiikkaan.”²⁴³* Artikkelissa on siis kyse ylimmän tason politiikasta ja linjanvedoista. Newsweek jopa menee niin pitkälle, että väittää selkeän linjan puuttuneen kokonaan. Lisäksi kukaan presidentti Clintonin hallinnossa ei tiennyt tarkalleen, mitä Somaliassa tapahtui. Poliitikkojen epävarmuuden rinnalle nostetaan samassa artikkelissa Pentagonin skeptikkojen jo joulukuussa 1992 esittämät epäilyt operaatio Toivon palautuksen onnistumisesta:

”Jotkut Pentagonissa olivat aina ajatelleet, ettei järjestystä voitaisi palauttaa Somaliaan, etenäkään Mogadishuun, alle kuudessa kuukaudessa. He olivat oikeassa.”²⁴⁴

²⁴² Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: *”But the Pentagon, eager to reduce its forces in Somalia, had brought those planes home in August over the protest of U.N. commanders on the ground.”*

²⁴³ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: *”Somalia: An inside look at how Washington blundered into a misguided `two track` policy”.*

²⁴⁴ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: *”Some in Pentagon had always thought that order could not be imposed to Somalia, and especially in Mogadishu, in less than six months. And they were right.”*

Newsweekin armeijaa suosiva linja voi vaikuttaa ensin virheelliseltä tulkinnalta, mutta todisteita esiintyy enemmän artikkeleita tarkemmin lukiessa. Joka kerralla, kun armeija on esillä, esittää Newsweek sen aina myönteiseen sävyyn. Kun amerikkalainen amiraali Jonathan Howe (YK:n pääsihteerin Boutros Boutros-Ghalin nimittämä Somalian erikoislähettiläs) asetti Aididista palkkion kesällä 1993, oltiin Pentagonissa asiasta toista mieltä:

”Howe asetti Aididin päästä palkkion mahtipontisella eleellä, mikä kauhistutti Pentagonia, sillä upseerit alkoivat jo pelätä operaation epäonnistumista.”²⁴⁵

Kieltämättä palkkion asettaminen ja asettamistavat olivat kyseenalaisia. Howen on väitetty ajaneen henkilökohtaisia tavoitteitaan Aididia vastaan yhdessä Boutros Boutros-Ghalin kanssa.²⁴⁶ Tässä on kuitenkin tärkeämpää havaita se, että Newsweek mainitsee Pentagonin upseerien pelkäävän tulevia tapahtumia, joita poliitikot toiminnallaan saattavat vain vaikeuttaa.

Pentagon siirtyy Newsweekin artikkelissa yllättäen välikädeksi, kun Newsweek alkaa käsitellä Howen ja kenraali Montgomeryn pyyntöjä lisäjoukkojen saamiseksi Somaliaan. Sotilaiden lähettäminen Somaliaan kuuluu tietenkin Pentagonillekin, mutta Newsweek luo kuvaa siitä, miten Pentagon toimii vain sivustaseuraajana, kun amerikkalaisia sotilaita lähetetään kuolemaan. Aluksi Newsweek antoi ymmärtää, että puolustusministeri Les Aspin ja Pentagon neuvottelivat yhdessä asioista. Kun 9.6.1993 Howe pyysi ensimmäisen kerran lisäjoukkoja Somaliaan, Aspin kieltäytyi saadessaan tietää, miten vaikeaa Aididin kiinni ottaminen olisi. Asiasta oltiin siis yhtä mieltä tahojen kesken. Tappioiden kasvaessa syksyn 1993 lähestyessä Howe pyysi uudelleen joukkoja. Newsweekin tyyliin kuuluikin ilmoittaa, että uusin vaatimus lisäjoukoista tavoitti puolustusministerin lomalta, purjehtimasta. Aspin teki päätöksen lähettää lisäjoukkoja kesken lomansa. Aivan eri asia on, onko tarkoitus vähätellä Aspinin perehtyneisyyttä asiaan. Joka tapauksessa Pentagonin kenraali Colin Powell ilmoitti Aspinille Somalian tappioista elokuussa 1993. Asia todella

²⁴⁵ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: *”In a grandiloquent gesture that horrified the Pentagon –where officers were beginning to worry about `mission creep` -Howe put a bounty on Aidid’s head.”*

²⁴⁶ Clifford 1997 (www), 5 ja 15: Cliffordin mukaan QRF:n komentaja Montgomery vastusti palkkion asettamista. Näin ollen Pentagonin vastustus sai merkittävää tukea. Palkkiota mainostettiin lentolehtisten avulla, mikä oli varsin tehotonta lähes lukutaidottomassa maassa.

esitetään niin, että Pentagon ilmoittaa Somalian tappioista ja puolustusministeri sitten päättää asian:

”Tällä kertaa Aspin hyväksyi toivomuksen: 400 rangeria yhdessä pienen erikoisryhmä Deltan kanssa lähti Mogadishuun.”²⁴⁷

Osa totuudesta on varmasti mainittu, mutta kokonaan unohdetaan, että päätöstä säätämässä ja muokkaamassa ovat tietenkin olleet korkea-arvoiset upseerit, joiden olisi pitänyt olla ammattilaisia asiassaan. Näin yhtäkkiä nousee esille neljänsadan rangerin ja erikoisryhmä Deltan lähettäminen Somaliaan. Kuka päätti juuri neljänsadan rangerin lähettamisestä? Miksi juuri sen verran, miksi ei enemmän tai vähemmän? Newsweek ei kerro, vaikka siinä olisi enemmän pohtimista.

Pentagon esitettiin edellisessä yhteydessä välikätenä, mutta myöhemmin ilmenee, että Pentagon harjoitti kuitenkin oma-aloitteisuutta ja käytti päätösvaltaa. Itse asiassa Pentagon oli syyskuun alussa hylännyt kenraali Montgomeryn pyynnön saada Somaliaan panssarivaunuja, Bradley –taisteluvaunuja ja tykistöä. Tästä Aspin sai vain tiedonannon. Syyskuun loppupuolella oli Aspinin vuoro hylätä kenraali Montgomeryn pyyntö lisäjoukkojen saamiseksi Somaliaan. Tällä kertaa Pentagon hyväksyi pyynnön, kun tykistö oli poistettu listalta. Päätöksenteko oli siis usean eri tahon vuorovaikutusta, mutta Newsweek esittää joka yhteydessä poliitikkojen vastuun olevan aina kaikkein suurin ja painavin. Poliitikkojen päätöksien vuoksi amerikkalaisia sotilaita kuoli. Kun syyskuun 1993 viimeisintä lisäjoukkojen pyyntöä tuki Pentagon, todettiin jälkiviisaasti Newsweekin taholta, että panssarivaunut olisivat voineet pelastaa rangerit.²⁴⁸

Miksi Newsweek ei peräänkuuluta sotilaiden vastuuta tekemisistään? Ovatko Pentagonin upseerit todella vailla vastuuta pelkkinä välikäsinä? 3.10.1993 taistelusta kantaa vastuuta tietenkin armeijan puolelta se upseeri, joka teki päätöksen hyökkäyksestä hotelli Olympian läheisyyteen. Kyseessä on tällöin kenraali Garrison. Newsweekille tämä upseeri on kuitenkin täysin tuntematon, mikä seikka todella yllättää, kun Newsweekillä on kuitenkin kaikkien muiden tärkeiden toimijoiden

²⁴⁷ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: *”This time Aspin granted his wish; 400 rangers, together with a small contingent from Delta Force, left for Mogadishu.”*

²⁴⁸ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

nimet tiedossa. Newsweek tiesi mainita taistelun joukko-osastojen vähempiarvoisien komentajien nimiä. Kun pidetään mielessä vielä se, että Newsweekillä oli omien sanojensa mukaan tietolähteitä erikoisryhmä Deltan riveistä, on perin kummallista miksi heitä kommentanut kenraali Garrison jää täysin pimentoon. On todettava, että Newsweekin artikkelin laatijat olivat joko halunneet käyttää artikkelinsa puolustusministeri Les Aspinia vastaan tai sitten heidän ammattitaidossaan olisi ollut paljon parantamisen varaa. Kenraali Montgomeryn antamassa haastattelussa Montgomery toteaa hyvin selkeästi sen, ettei kenraali Garrison olisi aloittanut operaatiota 3.10.1993, ellei onnistuminen olisi ollut hyvin varmaa. Kyseessä ei ollut siis epäonnistuminen kaluston puutteen vuoksi Montgomeryn mukaan.²⁴⁹ Newsweekin kuva on hieman erilainen. Tehokkaiden lentokoneiden poisviemisen ja lisäjoukkojen saannin eväämisen jälkeen Aididia yritettiin edelleen saada kiinni: ”...uusien käskyjä ei ollut tullut. Niinpä rangerit hyökkäsivät hotelli Olympiaan ja tuhoon.”²⁵⁰

Sotilaiden vastuun sijaan Newsweek kiinnitti huomion puolustusministeri Aspinin julkiseen kuvaan, joka sai särön taistelua käsittelevän tiedotustilaisuuden myötä. Tiedotustilaisuuden läsnäolijat olivat olleet Newsweekin mukaan vihaisia etenkin Aspinille. Samalla mainittiin, että presidentti Clintonkin oli:

*”...joskus kärsimätön puolustusministerinsä pitkävetisiin vastauksiin, mutta Valkoisen talon virkailijoiden mukaan Aspinin työpaikka on ainakin näillä näkymin turvattu.”*²⁵¹

Aspinin henkilökuva on hieman kaksijakoinen. Hänessä on ärsyttäviä piirteitä ja hänen päätöksensä takia amerikkalaisia sotilaita sai kenties enemmän surmansa. Kuitenkin Aspinin asema oli vakaa presidentti Clintonin hallinnossa, vaikka siitäkin esitettyä toteamusta voisi tulkita hieman epäileväksi.

²⁴⁹ Frontline: Ambush in Mogadishu (www), kenraali Thomas Montgomeryn haastattelu.

²⁵⁰ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: ”...no new orders had come; so off the rangers charged to the Olympic Hotel and disaster.”

²⁵¹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: “Clinton, too, is sometimes impatient with his defence secretary’s long-winded answers, but White House officials say Aspin’s job is safe, at least for now.”

3.2 Hyvä ja huono liittolainen?

Miten Newsweek käsitteli Yhdistyneitä kansakuntia? Minkälaista huomiota YK sai? Somalian operaatio oli YK:n johtama ja Yhdysvallat oli siinä mukana antamassa merkittävää sotilaallista tukea. Yhdysvallat oli YK:n kanssa yhteistyössä ja siksi on tärkeää pohtia sitä, miten Newsweek huomioi tätä yhteistyötä. Newsweekin artikkeleiden perusteella voidaan YK:n saama huomio jakaa kahteen osaan: ensimmäisenä käsitellään YK –joukkoja ja toisena YK:n Somalian politiikkaa. Newsweek ei itse jaotellut YK:n toimintaa edellä mainittuihin osiin, eikä myöskään luetellut YK:n hyviä tai huonoja asioita samassa yhteydessä. Itse asiassa kaikki seuraavaksi mainitut yksityiskohdat on poimittu kolmesta eri artikkelista. Tehtävä ei kuitenkaan ollut vaikea, sillä Newsweek käytti varsin värikästä kieltä YK:n ollessa kyseessä. Vaikeus oli pikemminkin siinä, millä tavalla Newsweekin lausuntoja voisi parhaiten tulkita. Oliko YK Newsweekin mielestä hyvä vai huono liittolainen?

Vaikka YK:n saama huomio oli usein helposti artikkeleista poimittavissa, oli asiassa toinenkin puoli. Artikkeleiden päärooleissa olivat amerikkalaiset. YK:n toimijat, niin sotilaat kuin poliitikotkin olivat väistämättä toissijaisia artikkeleiden pääaiheessa, eli Somalian tapahtumissa vuoden 1993 ja etenkin 3.10.1993 taistelun aikana. Taistelua käsittelevä artikkeli ei huomionnut YK –joukkoja otsikossaan.²⁵² Toisaalta taistelun aloittivat amerikkalaiset ja heidän sotilaansa olivat kärsineet suurimmat tappiot heti somalien tappioiden jälkeen. Artikkelin sisältä täytyi varta vasten etsiä YK –joukkojen sotilaiden toimia ja osuutta operaatiossa. YK oli esillä kaikkiaan yksitoista kertaa ja kolmen ja puolen sivun artikkelissa kyseinen määrä on pieni, kun YK –joukot olivat amerikkalaisia auttamassa merkittäväällä tavalla pois Mogadishun keskustasta.²⁵³ Newsweekin toinen artikkeli, joka käsitteli enemmän vuoden 1993 Somalian tapahtumia ja kyseisen taistelun taustoja, ei myöskään käsitellyt asioita YK:n johdolla. YK oli sivuroolissa niin pää –kuin väliotsikoissakin.²⁵⁴ Koska mukana oli paljon politiikkaa, sai YK tässä artikkelissa enemmän tilaa, mutta edelleen asioiden ilmaisutapa oli amerikkalaisvetoinen. Poliitiikan myötä huomion jakaantuminen olikin lähestulkoon pakollista, sillä Somalian operaatio, UNOSOM II, oli nimenomaan YK:n operaatio, jonka johto oli YK:n käsissä. Kolmas ja

²⁵² Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell.

²⁵³ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell.

²⁵⁴ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

järjestyksessä viimeinen artikkeli²⁵⁵ käsitteli lopulta YK:n operaatioita. Ainoa heikkous näin Somaliaa ajatellen oli se, ettei Somaliaa käsitelty sivun pituisessa artikkelissa kuin yhden kappaleen verran. Artikkelissa oli enemmän kyse siitä, miten YK selviäisi jatkossa aloittamistaan rauhanturvaoperaatioistaan. Kyse oli politiikasta ja kyseistä artikkeleita käsitellään tämän luvun loppupuolella.

YK –joukot nousivat Newsweekin artikkeleissa useaan kertaan esille. Joukot saivat huomiota kaluston, järjestäytymisen, yhteistyökyvyn ja motivaation suhteen. Melkein poikkeuksetta huomio oli kielteistä. Eri asia kuitenkin on, oliko kritiikki aina aiheellista. YK –joukkojen käsitteestä saattoi havaita tulkinnallisia merkityseroja artikkeleissa. Newsweek kertoi pääasiassa YK –joukoista juuri käsitettä ”YK –joukot” (U.N. troops) käyttäen. Käsite tarkoitti teksteissä sitä, että siihen ei kuulunut amerikkalaisia joukkoja. Amerikkalaisethan eivät olleet YK –joukkojen riveissä lainkaan. Siksi onkin hyvin mielenkiintoista ja arveluttavaa, miksi Newsweek yhden kerran käyttää YK –joukoista termiä ”*muut YK –joukot*”.²⁵⁶ Englannin kielen sana ”*foreign*” tarkoittaa ulkomaalaista, vierasta tai ulkopuolista ja on sinänsä turha ilmaus, kun amerikkalaiset eivät YK:n riveissä taistelleet. Tarkempaa erottelua ei siis tarvittu, jotta lukijalle olisi varmasti selvinnyt, onko kyse amerikkalaisista sotilaista vai YK –joukoista. Mikä merkitys sanalla ”*foreign*” sitten oikein oli? Kyseisessä kontekstissa ei ollut kyse siitä, että olisi tarvinnut erotella YK –joukkojen sisällä olevia kansallisuuksia. Silloinkin käytetty ilmaisu olisi ollut outo. Ilmaisua voidaan tulkita kielteisesti latautuneeksi, sillä käytetyssä yhteydessä kyse oli siitä, että YK –joukot eivät Newsweekin mukaan halunneet toimia amerikkalaisten pyyntöjen mukaan.²⁵⁷

Newsweek kritisoi sitä, ettei YK –joukoilla ollut Somaliassa riittävää ja tehokasta kalustoa operaatioiden suorittamiseen ja itsensä suojelemiseen. Joukot olivat liian kevyesti aseistettuja, eivätkä olleet lainkaan sopivia taistelua ajatellen. Pakistanilaiset joukot joutuivat tästä syystä huomion kohteeksi:

²⁵⁵ Newsweek 18.10.1993, Can the United Nations Do the Job?

²⁵⁶ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: “*Foreign U.N. troops*”.

²⁵⁷ Ks. viite 270.

”Sisäinen YK –raportti kuvaili pakistanilaisia, joilla oli suurin joukko-osasto keväällä, `kevyesti aseistetuiksi ja pakotetuiksi toimimaan hyvin paljon yhteenottoja rajoittavien sääntöjen alaisina...heitä ei oltu lähetetty maahan taistelujoukkona`”²⁵⁸

Newsweek lainasi tässä YK:n omaa raporttia, joten lehden oma käsitys asioista ei sillä vielä selvinnyt. Kuitenkin Newsweek jatkoi joukkojen puutteiden luettelemista samassa yhteydessä. Tällä kertaa tiedonlähdettä ei mainittu:

”...Somaliassa 32 muun maan täytyi osallistua pääjoukon miehittämiseen, mutta heidän joukoiltaan puuttui amerikkalaisten joukkojen voima ja he olivat täysin riippuvaisia Yhdysvaltain logistiikasta.”²⁵⁹

Kyse on hyvin paljon tulkinnasta, kun puhutaan riippuvaisuudesta Yhdysvaltain kuljetuspalveluja kohtaan. *Africa Reportin* artikkelin mukaan Yhdysvallat antoi ensimmäistä kertaa kylmän sodan päättymisen jälkeen logistiikkapalveluitaan YK:n käyttöön juuri Somaliassa. Järjestelyä pidettiin suuressa arvossa aina kesään 1993 asti.²⁶⁰ Asiassa on siis ainakin kaksi puolta. *Africa Reportin* artikkelin mukaan YK sai käyttöönsä Yhdysvaltain logistiikkapalveluja hyvän yhteistyön vallitessa. Newsweek näkee asian niin, että Yhdysvaltain oli annettava kuljetuspalveluita YK:n käyttöön, sillä omaa kalustoa sillä ei ollut. Ehkä Newsweek ei ajattele artikkelissaan sitä, että YK on jäsenvaltioiden panostuksien varassa toimiva järjestö, johon myös Yhdysvallat kuuluu. YK:lla ei olekaan varsinaisesti omaa kalustoa, vaan kaikki käytettävissä olevat voimavarat saadaan jäsenvaltioilta. Yhdysvallat oli tuolloin merkittävin jäsenvaltio ja sillä oli yksi maailman parhaiten koulutetuista ja varustetuista armeijoista.

²⁵⁸ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: *”An internal U.N. report described the Pakistani troops, the largest contingent in the spring, as `lightly armed and forced to operate under very restrictive rules of engagement...they simply were not sent in as a fighting force`.”*

²⁵⁹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: *”...in Somalia, 32 other countries had to contribute the bulk of the U.N. force, but their troops lacked the muscle of the Americans and relied almost wholly on U.S. logistics support.”*

²⁶⁰ *Action, not Talk, will define U.S. Foreign Policy*, Africa Report 1993 (www).

Kaluston käsittelyn jälkeen voidaan siirtyä joukkojen järjestäytymiseen. Samalla sivutaan edelleen hieman logistiikkaa. Newsweekin mielestä oli ”*sairas vitsi*”, että saksalaiset joukot olivat eristyksissä Somalian maaseudulla, sillä heille luvattua logistiikkaa ei ollutkaan tullut. YK oli tiedottanut saksalaisille, että Intian armeijan lupaama logistiikka oli ohjattu muualle. Ilmeisesti Newsweek halusi tällä yksityiskohdalla esittää YK:n toiminnan sekavuutta ja epäjärjestystä. Seikkaa korostaa se, että yksityiskohta oli sijoitettu artikkelin loppuun, missä todettiin Somalian operaation olevan kuolonkielissä eri maiden vetäytyessä pois maasta.²⁶¹ Saksalaisten joukkojen kohtalo vaikutti siis Newsweekin mukaan surkealta. Asiasta on esitetty kuitenkin valoisempaa arviota. Saksalaiset nimittäin partioivat Belet Weynin²⁶² kaupungin ympäristössä menestyksekkäästi aseistamattomina. Se tosiseikka, että YK:n monikansallinen joukko koottiin 32 eri maan joukoista, ei välttämättä ollut lainkaan huono ajatus. Afrikan maiden lähettämät joukot, kuten zimbabvelaiset, nigerialaiset ja botswanalaiset olivat *Africa Reportin* mukaan pärjänneet somalien parissa kaikkein parhaiten. Suosiota kasvatti sekin tosiseikka, että afrikkalaiset joukot käyttivät vähät rahansa ostaen paikallisia elintarvikkeita ja muita hyödykkeitä, kun muut YK-joukot saivat kaikki tarvikkeensa lentorahteina kotimaistaan.²⁶³

Yhteistyökyky nousi esille moneen otteeseen. Yhteistyökykyyn liittyi tiukasti samalla joukkojen motivaatio tavallisissa rutiinitöissä ja 3.10.1993 taistelussa. Newsweekin mukaan oli italialaisten ja ranskalaisten syy, että Aidid vahvistui kesälle 1993 tultaessa:

”Joulukuussa hän [Aidid] oli lähettänyt aseita maaseudulle Mogadishusta –nyt hän alkoi salakuljettaa niitä takaisin. YK -virkailijoiden raivoksi ranskalaiset ja italialaiset joukot olivat kyvyttömiä tai haluttomia täyttämään Mogadishua ympäröivän sulun vuotokohdat. Italialaiset leikkivät liikennepoliiseja, kun aseet tulevat tietä pitkin, totesi eräs Mogadishun YK-lähde.”²⁶⁴

²⁶¹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

²⁶² Ks. Kartta 1 sivulta kolme. Belet Weyn (Beledweyne) on lähellä Etiopian rajaa.

²⁶³ Doyle 1993 (www): Mark Doyle väittää, että nigerialaisten joukkojen poistuttua Belet Weynin alueelta, alueen talous joutui vaikeuksiin.

²⁶⁴ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: ”In December he had sent weapons out of Mogadishu to the countryside; now he began to smuggle them back. To the rage of U.N officials,

YK –joukot eivät siis suorittaneet niitä tehtäviä, joita heille oli uskottu. Vertaus liikennepoliiseihin oli lainattu Newsweekin artikkeliin, mutta sanat ”kyvytön” ja ”haluton” olivat Newsweekin omia käsitteitä. Kumpikaan niistä ei ole myönteisiä, mutta toisaalta jätetään taka-alalle, miksi toiminta ei ollut tehokkaampaa. Heikon toiminnan pohjimmaksiin syihin ei päästä käsiksi, vaan muokataan ainoastaan pintakuvaa YK:n muiden jäsenvaltioiden lähettämistä joukoista. Kyvyttömyys ja haluttomuus liittyi myös siihen, etteivät Newsweekin mukaan muut kuin amerikkalaiset joukot osallistuneet täydellä tarmolla Aididin kiinni saamiseen: ”...sissisota kaupungissa ei ollut heidän tehtävänsä.”²⁶⁵ Kun Somaliassa olevista YK:n pääjoukoista ei ollut apua, jouduttiin turvautumaan Yhdysvaltoihin.

YK:n monikansalliset joukot olivat epäonnistuneet aseiden salakuljetuksen estämisessä, eivätkä halunneet ottaa osaa Aididin kiinni saamiseen. Sen sijaan YK:n komentajat Somaliassa olivat halukkaita vähentämään Yhdysvaltain armeijan tulivoimaa. Näin puheenaiheeksi nousivat AC-130 –lentokoneet, joista olisi Newsweekin mukaan ollut paljon hyötyä taistelussa Mogadishun keskustassa. Olisi ollut mielenkiintoista kuulla perusteluita sille, miksi kyseiset lentokoneet haluttiin pois maasta. Oliko lentokoneilla tehty liian suurta tuhoa? Ainakin aseistuksen perusteella tulivoima oli kenties liian suurta käytettäväksi tiheään asutuksen Mogadishussa. Yhteistyökyvyttömyys ei kuitenkaan jäänyt vielä tähän. Aididin kiinni ottamisesta muodostui entistä vaikeampi tehtävä, kun YK:n omat tiedustelupalvelut eivät tehneet yhteistyötä amerikkalaisten kanssa:

”YK:n rauhanturvajoukkojen jäsenvaltioista ei ole ollut apua. Ne luottavat omiin tiedustelupalveluihinsa, eivätkä jaa tietojaan muille liittolaisille.”²⁶⁶

Toisaalta, amerikkalaisetkaan eivät olleet avokätisinä tiedustelutietojaan jakamassa. Tämän huomasi myös Newsweek, jonka mukaan juuri 3.10.1993 taistelun pitäminen salassa muilta johti yhtenä syynä epäonnistumiseen. Newsweek väitti, että YK –

French and Italian forces were unable, or unwilling, to stop leaks through a cordon meant to surround Mogadishu. ‘The Italians are playing traffic cops when the arms come down the road,’ says a U.N. source in Mogadishu.”

²⁶⁵ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: ”...urban guerrilla warfare was not the game they had come to play.”

²⁶⁶ Newsweek 18.10.1993, When the Bad Guy Has No Phone to Tap: ”The nations in the U.N. peacekeeping force haven’t helped; they rely on their own spy services for intelligence and don’t share with coalition partners.”

joukot ja Yhdysvaltain armeijan Mogadishun päämaja olivat somalivakoojien miehittämiä ja sen vuoksi taisteluun liittyvät tiedot pidettiin salassa.²⁶⁷ Newsweek olisi voinut myös todeta, että TFR:n toiminta oli jo itsessään hyvin salaista, eikä sen kuulunutkaan jakaa tietoja muille liittolaisille, jotta toiminta ylipäätään oli mahdollista. YK:n syyksi olisi voinut laittaa vakoojien päästämisen tärkeisiin paikkoihin, sillä juuri YK oli palkannut Aididin klaanin jäseniä omiin tehtäviinsä.²⁶⁸ Tällä kohtaa Newsweek ei kuitenkaan syyttänyt YK:n toimia tarkemmin.

Newsweek ei käsitellyt artikkeleissa sitä, että koko YK –joukkojen sisäinen komentoketju oli kesän 1993 aikana alkanut rakoilla. Ranskalaisten joukkojen komentaja oli alkanut kaikessa hiljaisuudessa ottaa toimintaohjeita Pariisista ja italialaiset olivat seuranneet perässä. Alkuunpanevana voimana tälle hajaantumiselle on väitetty amerikkalaisten omaa toimintatapaa. QRF ja TFR pitivät suoraa yhteyttä Yhdysvaltain armeijan johtokeskukseen²⁶⁹ ja ohittivat YK –joukkojen komentajan täysin. Seurauksena oli paljon syyttelyä ja tottelemattomuutta puolin ja toisin siitä, kuka oikeasti johti joukkoja ja kuka oli vastuussa tappioista.²⁷⁰ Newsweekin tyyli kertoa asioista ei antanut tilaa edellä mainituille ajatuksille. Parannusehdotuksia ei ollut Newsweekillä tarjota, mutta arvostelua esiintyi runsaasti. YK –joukoista ja niiden yhteistyöstä amerikkalaisten joukkojen kanssa olisi voinut kirjoittaa rakentavalla tavalla, mutta sitä tietä Newsweek ei valinnut.

Yhteistyökykyyn ja sen puuttumiseen kiinnitettiin huomiota nimenomaan 3.10.1993 taistelun yhteydessä. Newsweekin väitteet pakistanilaisten ja malesialaisten haluttomuudesta osallistua amerikkalaisten sotilaiden pelastamisoperaatioon käsiteltiin asiatietojen tasolla jo aiemmin²⁷¹ Asiassa on myös toinen puoli kerrottavana. Ei riitä pelkästään se, että todetaan Newsweekin väittämä kyseenalaiseksi asiatietojen nojalla. Ainoastaan YK –joukoilla oli Newsweekin mukaan tarvittavaa voimaa ja kalustoa, mutta yhteistyötä ei helposti syntynyt:

²⁶⁷ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell.

²⁶⁸ Katso viite 117.

²⁶⁹ CENTCOM, United States Central Command.

²⁷⁰ Hirsch & Oakley 1995, 119: esimerkkinä Mogadishussa 2.7.1993 käyty taistelu, jossa kuoli neljä italialaista sotilasta. Sen jälkeen Italia ilmoitti, että sen joukot eivät enää ottaisi YK –joukkojen komentajalta käskyjä vastaan.

²⁷¹ Ks. sivu 36.

”Malesialaisilla ja pakistanilaisilla upseereilla oli käytössään ainoat Mogadishun panssarivaunut ja panssaroidut miehistönkuljetusajoneuvot tehtävää varten. Mutta muut YK –joukot tekivät hieman vastarintaa. Heitä ei oltu tiedotettu rangereiden suorittamasta hyökkäyksestä ja estivät panssaroitujen ajoneuvojensa käytön. Newsweek sai tietää, että yhdessä vaiheessa eräs Yhdysvaltain armeijan upseeri piti asettaan pakistanilaisen panssarivaunukomentajan ohimolla pakottaakseen tämän mukaan pelastusoperaatioon.”²⁷²

Samaan tilanteeseen liittyen oli saman artikkelin eri kohdassa hieman tarkempaa luonnehdintaa YK –joukkojen motivaatiosta:

”Yhdysvaltain armeijan komentajat houkuttelevat aseita pelkääviä pakistanilaisia ja malesialaisia upseereja organisoimaan pelastusoperaation, sillä heillä oli panssarivaunuja ja panssaroituja ajoneuvoja.”²⁷³

YK –joukot olivat siis Newsweekin mukaan haluttomia auttamaan amerikkalaisia ahdingossa. Vain aseella uhaten joukkoihin saatiin liikettä. Aiemmin todettiin, YK –joukkojen komentajien vaatimuksien vaikuttaneen amerikkalaisten raskaan sotilaskaluston vähentämiseen Somaliassa. Edellisten kahden lainauksen perusteella YK jää kovin huonoon valoon, kun tiukan paikan tullen, YK –joukot kieltäytyivät oman kalustonsa lainaamisesta tai osallistumisesta tulitaisteluun. Mitään syvällisiä perusteluita ei menettelylle annettu. Kritiikki suunnattiin motivaatioon ja nimenomaan sen puutteeseen. Pakistanilaiset ja malesialaiset kuvattiin pelkureiksi, jotka olivat kyvyttömiä taisteluun ilman rajuja suostuttelukeinoja.

²⁷² Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: “Malaysian and Pakistani officers had the only tanks and armored personnel carriers available in all of Mogadishu for the mission. But foreign U.N. troops put up some resistance. They had been left out of the loop on the ranger assault, and balked at revving up their armored vehicles. Newsweek has learned that at one point, a U.S. officer held a gun to the head of a Pakistani tank commander to force him to move out with the rescue party.”

²⁷³ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: ”U.S. commanders persuade gun-shy Pakistani and Malay officers, who have tanks and armored vehicles, to organize a rescue mission.”

Somalian politiikan osalta Newsweek sai kaiken näyttämään varsin yksinkertaiselta. Tapahtumien kulku vaikutti olevan selkeä ja suoraviivainen ja YK:n toiminta Somalian tapauksessa näytti Newsweekin kirjoituksissa varsin kielteiseltä. Newsweekin mukaan 3.10.1993 taisteluun vienyt tie alkoi 5.6.1993 taistelusta, jolloin 24 pakistanilaista sotilasta sai surmansa. Sen jälkeen Yhdysvallat oli kiirehtimässä YK:n turvallisuusneuvostossa päätöslauselmaa, jonka tärkein sanoma oli se, että pakistanilaisten surmista vastuussa olevat ihmiset ja tahot saataisiin vastuuseen teoistaan. Näin YK ei menettäisi kasvojaan ja uskottavuuttaan sekä Somaliassa että muualla maailmassa:

”Tämän oli tarkoitus erään hallintovirkamiehen mukaan osoittaa, ettei suureen monikansalliseen rauhanturvaoperaatioon ryhtynyttä YK:ta voisi joku luopio sotapäällikkö²⁷⁴ [Aidid] kohdella miten haluaa.”²⁷⁵

Aididin kimppuun lähdettiin siis yksissä tuumin. YK:n turvallisuusneuvosto hyväksyi yhden Somalian poliittisen ja sotilaallisen ryhmittymän syylliseksi pakistanilaisten surmiin ja Yhdysvallat oli tätä päätöstä tukemassa ja jopa voimakkaasti ajamassa. Yhteinen linja saa nopeasti särön käytännön toiminnan puolella. Newsweek alkaa korostaa sitä, että sekä YK:n pääsihteeri että hänen Somalian erikoisedustajansa ”*inhsivat*” Aididia. Aiemmin mainittu palkkion asettaminen Aididin päänahasta lisäksi oli kauhistuttanut Pentagonia. Newsweekin mukaan Boutros Boutros-Ghali ja erikoisedustaja Jonathan T. Howe muodostivat yhteisen rintaman saadakseen Aididin kiinni. Samalla Newsweek alkaa esittää, että Pentagonissa alettiin pelkäämään tilanteen kärjistymistä ja muuttumista huonompaan suuntaan. YK:n pääsihteeri ja Howe toimivat päätöslauselman velvoittamina ja eivät sinänsä toimineet väärin. Newsweekin tapa esittää heti edellä mainitun kaksikon jälkeen huolestuneita arvioita maan tilanteesta ovatkin oikeastaan jälkiviisautta. Näin taka-alalle jää Yhdysvaltain osuus koko prosessista ja asiasta voi jäädä sellainen mielikuva, että YK olisi ollut Aididin tapauksessa määräävänä osapuolena.²⁷⁶

²⁷⁴ Fox 2000, 55: Mediassa käytettiin yleisesti Somalian miliisijoukkojen (militia) johtajista englannin kielen nimitystä ”*warlord*”. Myös käsite ”*vahva mies*” (strong man) oli käytössä.

²⁷⁵ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: ”*This was meant to show, as one senior administration official put it, that the United Nations, engaged in a major multinational peacekeeping mission, could not be ‘pushed around by some renegade warlord.’*”

²⁷⁶ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

Newsweek olisi voinut nostaa YK:n pääsihteerin henkilökohtaisesta suhteesta Aididiin mielenkiintoisia yksityiskohtia. Silloin hänen ”inhonsa” Aididia kohtaan olisi voinut avautua paremmin. Boutros Boutros-Ghali oli nimittäin juuri ennen YK:n pääsihteerin virkaa Egyptin ulkoministerinä. Tuolloin hänellä oli lämpimät suhteet Somalian diktaattoriin Siad Barreen ja tämä seikka muistettiin Somaliassa.²⁷⁷ YK:n pääsihteerin toiminnan motiiveihin olisi siis voinut saada lisää perusteluita, mutta Newsweekiltä perustelut jäivät esittämättä. Niiden avulla olisi voinut kyseenalaistaa Boutros-Ghalin toiminnan paljon paremmin. Loppujen lopuksi YK vain toteutti päätöslauselmaansa Somaliassa ja ilman todisteita ei Newsweekillä ollut kuin väitteitä heitettynä ilmaan:

”Ongelmana oli se, ettei Boutros Boutros-Ghali tehnyt yhteistyötä. Häntä lähellä olevien lähteiden mukaan, Aididin kiinnisaamisesta oli tulossa hänelle pakkomielle, eikä hän ollut kiinnostunut tekemään rauhaa Aididin kanssa.”²⁷⁸

Boutros Boutros-Ghaliin liitettiin Newsweekin artikkelissa siihen, että kesän 1993 lähestyessä loppuaan oli hiljalleen alkanut selvitä, ettei Aididin kiinnisaaminen ollut lainkaan helppoa. Saamattomuus vangitsemisen suhteen alkoi nakertaa koko Somalian tilannetta, mutta Newsweekin mukaan Boutros-Ghali ei suostunut muuttamaan politiikkaansa. Tässä vaiheessa Yhdysvaltain hallinnossa, niin Pentagonissa kuin Valkoisessa talossa oltiin huolestuneita tilanteesta ja samalla tapahtui mielenkiintoinen asia. Yhdysvallat muuttui määräävästä osapuolesta YK:n käskyjen alaiseksi. Aiemmin oli jo huomattu se, että Yhdysvallat oli ollut elintärkeänä osana jokaista Somalian operaation osaa. Nyt yhtäkkiä Yhdysvalloilla ei ollutkaan päätösvaltaa tekemisiinsä, vaan joutui politiikan avulla yrittämään vaikuttaa YK:n itsepäiseen pääsihteeriin:

²⁷⁷ Greenfield 1994 (www): Boutros-Ghali oli tukenut Barrea Aididin kustannuksella aivan Barren hallinnon viimeisiin päiviin asti. Boutros-Ghali vieraillessa Mogadishussa tammikuussa 1993, hän joutui väkijoukon kivittämäksi ja amerikkalaiset sotilaat joutuivat pelastamaan hänet.

²⁷⁸ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: *”The problem was that Boutros Boutros-Ghali wasn’t playing ball. According to sources close to him, he was becoming obsessed with capturing Aidid, and was not interested in making peace with him.”*

”Elokuun lopulle tultaessa sodan merkkejä havaitseva Clinton alkoi kyselymään Christopherilta, tehtiinkö mitään Boutros-Ghalin työntämiseksi kohti poliittista ratkaisua.”²⁷⁹

Newsweek mainitsi kaiken kaikkiaan kolmeen eri otteeseen siitä, että YK:n pääsihteeriä tuli ”työntää” kohti poliittista ratkaisua. Mielenkiintoiseksi asian teki se, että samalla amerikkalaiset sotilaat olivat Newsweekiä lainaten ”metsästävässä” Aididia.²⁸⁰ Yhdysvaltain korkein poliittinen johto siis todella ajoi kahta junaa yhtä aikaa eri suuntiin. Newsweek tiedostaa tämän, mutta kaiken kaikkiaan suhtautuminen YK:ta kohtaan antaa ymmärtää, että YK on hyvä syntipukki. Poliittinen ratkaisu jäi saavuttamatta ajoissa, koska Boutros-Ghali ei antanut periksi. Miksi Newsweek ei kritisoi sitä, että Yhdysvallat ei käyttänyt omavaltaisuuttaan ja yksinkertaisesti vain lopettanut Aididin vastaista operaatiota? Tämänkaltainen ratkaisu olisi voinut vaikuttaa merkittävästi politiikan vaihdokseen. Newsweekin artikkelin²⁸¹ luoma mielikuva on nimittäin se, että YK:n pääsihteerin itsepäisyys oli liian suuri este Yhdysvaltain johdolle. Tämä on erittäin mielenkiintoista, kun amerikkalaiset joukot olivat kuitenkin täysin amerikkalaisten hallinnassa pientä yksityiskohtaa myöten.

Newsweekin viimeisessä Somaliaa käsittelevässä artikkelissa ”*Can the United Nations Do the Job?*” otetaan kantaa siihen, miten YK:n tulisi jatkossa toimia rauhanoperaatioiden suhteen. Somalia nousee esille vain lyhyesti, mutta suurin anti tässä yhteydessä on YK:n pääsihteeriä puolustavat lausunnot. Artikkelissa lainataan pääsihteerin avustajaa, jonka mukaan:

”Mitä YK:n ymmärtämiseen tulee, kongressi [Yhdysvaltain] on Kuussa...Yhdysvallat voi hyvin helposti saada YK:n muuttamaan mielensä. Sen tarvitsee vain käyttää veto-oikeuttaan turvallisuusneuvostossa.”²⁸²

²⁷⁹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: ”By the end of August, Clinton, worried that he was getting into a war, started to ask Christopher [Warren Christopher oli tuolloin Yhdysvaltain ulkoministeri] what progress was being made in pushing Boutros-Ghali toward a political settlement.”

²⁸⁰ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

²⁸¹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

²⁸² Newsweek 18.10.1993, Can the United Nations Do the Job?: “When it comes to understanding the U.N., the Congress is on the moon...It’s very easy to get the U.N. to ‘say no’. All they have to do is exercise their veto in the Security Council.”

Lainauksen myötä käy hyvin selväksi se, ettei YK ollut yksin vastuussa amerikkalaisten sotilaiden tappioista. Yhdysvallat olisi voinut varsin hyvin lopettaa toimintansa, kun tuloksia Aididin vastaisen toiminnan suhteen ei saatu aikaiseksi. Newsweekin kunniaksi on todettava, että se pyrki rajusta kritiikistä huolimatta huomioimaan myös YK:n näkemyksen asioista. Toisaalta YK:n puolella olivat vain sen omat virkamiehet. Yhdysvaltain hallinnosta ei löytynyt YK:n puolustajia, vaan tavalla tai toisella vastapuolella olevia. Newsweekin linja oli lyhykäisyydessään se, että amerikkalaisilla sotilailla komentajineen itse Somaliassa ei ollut vastuuta taistelun tappioista. Armeijan korkein johto oli voimattomana välikätenä Somalian komentajien ja Yhdysvaltain poliitikkojen välissä. Tappioiden syynä oli poliitikkojen saamattomuus ja kyvyttömyys päättää selkeästi sodan tai politiikan välillä. Toisaalta Yhdysvaltain poliitikoiden syyksi tuli se, että he eivät kyenneet vaikuttamaan YK:n toimintaan. YK:n politiikka oli vielä itsepäisempää Somalian suhteen ja kaiken lisäksi YK –joukot olivat kyvyttömiä suorittamaan heille annettuja tehtäviä sekä kesällä 1993 että 3.10.1993 taistelussa. Mikäli toimijat laitettaisiin Newsweekin arvojärjestykseen, olisi järjestys arvokkaimmasta arvottomaan seuraava: Amerikkalaiset sotilaat, Yhdysvaltain puolustusministeriö, Yhdysvaltain poliitikot, YK ja somalit.

3.3 Kiittämättömät somalit

Newsweekin artikkeleissa somalit olivat aivan toisessa roolissa kuin amerikkalaiset ja YK. Muihin osapuoliin verrattuna somalit jäivät artikkeleissa tuntemattomiksi, vaikka tapahtumien keskipiste olikin Somalia. Somaleita ei käsitelty erikseen omassa artikkelissa, vaan heitä koskeva tieto oli muiden artikkeleiden sisällä. Newsweekin käsityksiä Somaliasta ja somaleista tarkastellaan seuraavilla kysymyksillä: mitä Newsweek kertoi Somaliasta? Esitettiinkö paikallisten asukkaiden mielipiteitä? Oliko Aidid amerikkalaisten ainoa vihollinen? Luodaanko Aididista erityistä viholliskuvaa? Mikä on muiden somalien osuus 3.10.1993 taistelussa ja muutenkin Somaliassa Newsweekin mielestä?

Newsweekille Somalia oli Mogadishu. Muun Somalian merkityksettömyys esiintyi suoraan artikkelissa ”*The Making of a Fiasco*”, jossa todettiin Mogadishun olevan ”...yhdentekevän rauhallisen maaseudun ympäröimä kesyttämätön pääkaupunki.”²⁸³ Lainauksen merkitystä Newsweekin käsityksille koko Somaliasta lisää se, ettei muusta Somaliasta kerrottu mitään. Viittaukset muihin kaupunkeihin tai Somalian osiin puuttuivat täysin. Kyseessä oli kuitenkin iso maa ja Newsweek rajaa hyvin rankalla kädellä käsiteltäviä asioita kuittaamalla Mogadishua ympäröivän alueen lähes yhdentekeväksi maaseuduksi. Newsweekin rajausta voi perustella sillä, ettei muulla Somalialla ollut väliä, kun kyseessä oli Aidid ja häntä vastaan käytävä sota. Muista tekijöistä ei silloin tarvinnut kertoa. Tämä näkökulma jättää kuitenkin paljon aukkoja kokonaisuuteen ja sen ymmärtämiseen. Lisäksi on perusteetonta väittää, ettei muilla Somalian tapahtumilla olisi ollut merkitystä Aididin asemaan ja Mogadishun tilanteeseen. Newsweekin suorittama rajausta jättikin muun maan pimentoon, eikä kokonaiskuvaa voinut muodostaa.

Mitä hankaluuksia Newsweekin rajausta saattoi aiheuttaa asioiden ymmärtämiselle? Aiemmin oli todettu Somalian jakautuminen kahteen osaan, joista toinen, Somalimaa, oli julistautunut itsenäiseksi jo vuonna 1991. Ehkä Newsweek tarkoitti rauhallisella maaseudulla juuri Somalimaata, mutta tilanne oli käytännössä vallan toinen. Somaliassa ei ehkä enää ollut sisällissotaa, mutta sisäisiä jännitteitä oli paljon. Miten voidaan sanoa asioiden olevan hyvin, kun Somalian rajojen sisäpuolella oli noin 700 000 pakolaista edelleen vuoden 1993 lopussa? Suurimpiin

²⁸³ Newsweek 18.10.1993, *The Making of a Fiasco*: ”...an untamed capital city surrounded by an irrelevantly peaceful countryside.”

kaupunkeihin oli lisäksi muuttanut sisällissodan ja nälänhädän vuoksi paljon lisää asukkaita. Mogadishunkin väkiluku oli kasvanut 250 000 asukkaan verran.²⁸⁴ Mogadishuun kohdistunut muuttoliike oli varmasti aiheuttanut ongelmatilanteita kaupungissa, jossa ei aikaisemminkaan ollut rauhallista. Sähkön ja veden puute vaikeutti varmasti jokapäiväistä elämää ja piti jännitteitä yllä.

Newsweekin rajausta jättää myös Somalian kulttuurin taka-alalle. Kulttuuriin liittyi vahvasti Somalian väestön jakautuminen klaaneihin. Klaanien merkitys Somalian tilanteessa jäi Newsweekiltä tietyin poikkeuksin kokonaan huomioimatta. Klaanien olemassaolo tiedostettiin, mutta niiden monipuolisuus ja merkitys Somalian vallanjaon suhteen jäivät taka-alalle. Itse asiassa Newsweekin linjana oli se, että klaanit edustavat vanhaa ja alkukantaista maailmaa, johon Somalia kuului. Kun klaanit siis eivät olleet mitään tärkeää ja huomioitavaa, voitiin niistä tyystin vaieta. Klaaneista mainittiin ainoastaan Aididin Habargidir –klaani, joka ei ole suurimpia jäsenmäärältään tai yksi merkittävimmistä. Kyseinen klaani oli vain osa isompaa yhteisöä. Siksi onkin ihmeellistä, miksi Newsweek edes mainitsee klaanin, kun yhteys muihin asioihin puuttuu. Klaanin nimi jää vain nimeksi ja yksityiskohdaksi ilman syvempiä merkityksiä. Tarkoituksena oli saada Aidid yhdistettyä johonkin olennaiseen osaan Somalian kulttuuria ilman kulttuurin syvempien merkityksien avaamista lukijalle. Newsweek ei siis antanut ymmärtää, että klaanit olisivat yhteisöjä, joiden kautta Somaliassa oli valtaa käytetty jo hyvin pitkän aikaa. Poliittikka ohjautui klaanien päätösten mukaan. Klaanien merkityksettömyydestä Newsweek totesi:

*”Osapuolia ei vie eteenpäin ideologia, uskonto tai etninen alkuperä, vaan ainoastaan uskollisuus klaania kohtaan. Aivan kuin rosvojoukot olisivat palanneet halvoista saippuaopperoista selättääkseen maailman sivistyneet kansakunnat ja niiden poliittisen ja sotilaallisen mahdin.”*²⁸⁵

Edellisessä lainauksessa Newsweek toteaa kaiken sen, mitä sillä on Somalian kulttuurista sanottavanaan. Siinäkin Newsweek toteaa kulttuurin olevan täysin

²⁸⁴ Somalia – UNOSOM II (www).

²⁸⁵ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: *”The factions are not riven by ideology, religion or ethnic group – just by loyalty to clan. It is as if bands of brigands have returned from the pages of cheap melodramas, able to face down the political and military might of the world’s civilized nations.”*

kelvotonta. Klaanit ja kaikki siihen liittyvä ovat elinkelvotonta ja sivistyneestä maailmasta kaukana olevaa. Klaanijärjestelmää ei voinut verrata uskonnon, ideologian tai etnisen alkuperän ihmisiä yhdistäviin voimiin -se oli lähinnä naurettavaa, saippuaopperaa. Ilmeisesti juuri siksi Aidid tuli yhdistää klaaneihin, jotta hänestä välittyvä kuva olisi mahdollisimman alkukantainen.

Newsweek jättää senkin mainitsematta, että islam oli lähes kaikkien somalien uskonto. Uskonnon olisi voinut luulla nousevan esille siinä vaiheessa, kun Newsweek mainitsi Iranin ja sen pääuskonnon:

*”Newsweek on saanut selville, että sillä aikaa Aidid on lähettänyt yhden tärkeimmistä miehistään, sotapäällikkö Omar Jessin Iraniin hakemaan aseita. Pääsevätkö mullahit yhteisymmärrykseen sotapäällikön kanssa?”*²⁸⁶

Lainauksen viimeisen lauseen perusteella Iran ja sen pääuskonto islam ei todellakaan näyttäydy hyvässä valossa. Eri asia on, onko Newsweekin kanta jopa koko islamia vastaan kielteinen. Ainakin Irania vastaan lehdellä tuntuu olevan sanottavaa. Miksi Omar Jess ylipäätään lähti Iraniin hakemaan aseita? Johtuiko se siitä, että molemmat valtiot tai alueet olivat pääosin muslimien asuttamia? Newsweekille asia on vain yksityiskohta, jonka yhteydessä päästään loukkaamaan Iranin johtavissa asemassa olevia ja lopulta koko uskontoa. Alatyylin ilmaisun sijasta Newsweek olisi voinut keskittää sanomaansa aivan muihin seikkoihin, kuten siihen, miten aseiden tuonti Somaliaan estettäisiin. Se ei kuitenkaan ollut Newsweekille tärkeää, vaan tärkeämpää oli keskittyä loukkaaviin ilmaisiin.

Somalian yhteiskuntajärjestys lähenee Newsweekin mielestä anarkiaa. Epäilemättä Siad Barren kukistumisen jälkeen maa oli sisällissodassa. Klanismi ja sen merkitys ei Newsweekille avautunut. Klanismin syvämerkitys yhteiskunnan tukipilarina oli Newsweekille vieras. Kyseinen seikka näkyy jo siinä, että Newsweek ei esitä syytä sille, miksi *”vihamielisten klaanien agentit havaitaan helposti...”*²⁸⁷ Somaliassahan ei ollut rintamalinjoja, eikä tietyissä asepuvuissa kulkevia armeijoita. Väestö oli

²⁸⁶ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: *”Meanwhile, Newsweek has learned, Aidid has dispatched one of his top lieutenants, warlord Omar Jess, to Iran to seek more arms. Will the mullahs make cause with the warlord?”*

²⁸⁷ Newsweek 18.10.1993, When the Bad Guy Has No Phone to Tap: *”Agents from hostile clans are easily spotted...”*

tummaihoista ja puhui samaa kieltä. Homogeenisessä maassa ainut keino erottaa eri klaanien jäsenet toisistaan oli kysellä heidän sukupuustaan. Sukupuuta juuri määrittäi klaanin jäsenyyden. On mielenkiintoista, millä perusteella Newsweekin mukaan eri klaanien jäsenet erotetaan toisistaan helposti.

Artikkeleiden näkökulma on täysin Somalian ulkopuolinen ja sitä vahvistaa se, ettei Newsweekin artikkeleissa esiintynyt ainuttakaan somalimielipidettä. Haastatteluja oli tehty amerikkalaisotilaista ja amerikkalaisia poliitikkoja ja muita amerikkalaisia vaikuttajia oli haastateltu ja niihin viitattiin joko suoraan tai epäsuorasti. Somalian väestöä ei kuultu lainkaan. Näkökulma oli Somalian yhteiskunnan kannalta mahdollisimman epäreilu. Newsweek päätti, mikä Somaliassa oli hyvää ja huonoa ulkoa käsin. Haastattelujen avulla olisi Newsweek voinut avata kulttuurisia merkityksiä ja lukija olisi voinut paremmin ymmärtää Somaliaa. Miksi tulisi Somaliaa ymmärtää? Vastausta voidaan pohtia itse Newsweekin omien toteamuksien pohjalta:

”Nykyajan Somalian kaltaisissa paikoissa ei ole olemassa ‘puhdasta’ humanitaarista operaatiota. Et voi ruokkia nälkäisiä ja parantaa sairaita ennen kuin olet ensin kesyttänyt asemiehet.”²⁸⁸

Täysin vastausta vaille jää se, mitä Newsweek tarkoittaa ”nykyajan Somalialla”. Ajattelun kannalta lainaus sisältää hyvän aloituksen. Newsweek ei vain jatka ajatusta mihinkään. Totta on, että rauhan on oltava maassa ennen kuin ihmisten päivittäiset tarpeet saadaan varmasti tyydytetyiksi. Keinona esitettiin vain asemiesten hiljentäminen aseilla. Tilannetta ei yritetty ymmärtää Somalian sisältä käsin. Rauhan saamiseksi oli siis vain aseellinen vaihtoehto. Kulttuuristen seikkojen hallinta ei ollut tarpeellista. Newsweek ei tiedostanut kulttuuristen seikkojen tärkeyttä Somalian tapauksessa, eikä antanut niille arvoa. Tämä tarkoitti sitä, ettei somalien mielipiteillä ollut merkitystä, vaikka tapahtumien keskipiste oli Somalian pääkaupunki ja käsittelyssä oli Somalian ja somalien tulevaisuus. Miten voitiin jättää kulttuuri sivuun, kun juuri kulttuuri oli ja on edelleen tärkeä väline ihmisten toiminnan ymmärtämisessä? Newsweek ei tietenkään ollut somalien mielipiteiden foorumi, eikä lehden tarvinnut näin ollen tuoda esille somalien toiminnan tärkeimpiä motiiveja.

²⁸⁸ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: ”It is that in places like modern Somalia, there is no such thing as a ‘pure’ humanitarian mission. You can’t feed the hungry or heal the sick if you don’t tame the gunmen first.”

Pintaa syvemmälle ei nähty ja itse asiassa pinnastakaan ei nähty kuin osa Newsweekin artikkeleissa. Tämänkaltainen asioiden käsittely johti siihen, että kaikki somalit olivat periaatteessa samalla viivalla Aididin kanssa Newsweekin mielestä. Aivan suoraan tätä ei todettu, mutta viittauksia siihen suuntaa oli. Artikkelin ”*The Making of a Fiasco*” alussa Newsweek tiivistää yleistä reaktiota Yhdysvalloissa muutamassa lauseessa ja kertoo samalla jotain hyvin olennaista, joka tukee edellisiä tulkintoja:

”Yleinen reaktio vaihteli raivon, koston mutta myös perääntymisen välillä –halusta saada nuoret ihmiset [amerikkalaiset sotilaat] pois turhasta vaarasta kiittämättömässä Somaliassa. Presidentti Bill Clinton sanoi avustajilleen seuraavana päivänä, ‘ettei aio tapattaa noita lapsia turhan vuoksi’...”²⁸⁹

Kuvailemalla Somalian kiittämättömäksi, Newsweek leimasi koko Somalian ja sen väestön Yhdysvaltojen ja Yhdistyneiden kansakuntien vastaiseksi. Ponnistelut Somalian hyväksi olivat olleet turhia ja nyt oltiin tilanteessa, jossa hyväntekeväisyyttä harjoittaneita kohtaan tehtiin väkivaltaa. Miten voidaan Newsweekin kanta tulkita tämänkaltaiseksi? Yhdysvallat oli tukenut merkittävästi YK:n humanitaarista operaatiota Somaliassa. Yleisölle annettiin kuva siitä, että vilpittömästi pyrittiin parantamaan Somalian tilannetta. Tähän kuului myös yhtä sotapäällikköä, Aididia, vastaan käyty sota. Kun amerikkalaiset kokivat 3.10.1993 suuren takaiskun, tapahtui hyvin erikoinen tulkinta Somalian tilanteesta Newsweekin artikkelissa. Koko Somalia oli kiittämätön, vaikka perustellusti olisi voitu väittää, että kyseessä oli vain tietyn väestöosan sota amerikkalaisia ja YK:ta vastaan. Tuota väestöä johti Aidid. Miten ja miksi Newsweek päätyi väittämään aivan liian yleistävää kannanottoa, jossa koko Somalia leimattiin ulkopuolisia tahoja vastustavaksi? Newsweekin kanta voidaan tulkita näin, sillä Somaliasta ei välity muuta kuin kielteistä informaatiota. Kielteisyys tarkoittaa kaiken lisäksi amerikkalaisvastaisuutta Aididin muodossa. Kiittämättömästä Somaliasta tuli loppujen lopuksi tarpeeton Yhdysvalloille. Somalialla ei enää ollut merkitystä, siellä ei ollut enää mitään saavutettavissa olevaa ja sen vahvisti presidentti Clinton.

²⁸⁹ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: ”*The popular reaction was one of rage, of revenge – but also of retreat, of a desire to get young lives out of a pointless danger in an ungrateful Somalia. I’m not going to get those kids killed for nothing, ’ said President Bill Clinton to aides the next day...*”

Newsweekin 18.10.1993 ilmestyneen numeron alussa ”*Perspectives*” –osiossa ollutta lainausta Aididin Yhdysvaltain edustajalta itse asiassa käytettiin mahdollisesti tukemaan juuri kiittämättömän Somalian teesiä:

*”Mitä järkeä on Aididin tappamisessa? Kaikki ovat Aidideja. Jos hän kuolee huomenna, saatte tilalle miljoona Aididia.”*²⁹⁰

Kaikki somalit eivät todellakaan olleet Aididin puolella tai hänen kanssaan samaa mieltä asioista. Newsweek ei tuo näitä eriäviä mielipiteitä esille ja siksi edellinen lainaus voidaan kääntää merkitykseltään vallan toisenlaiseksi kuin mitä lausunnon antaja alunperin mahdollisesti tarkoitti. Ottaen huomioon sen tavan, miten Newsweek käsitteli Somaliata (kiittämättömyys), niin lausunto tarkoitti juuri sitä, että koko Somalia olisi ollut Yhdysvaltain vastainen. Kuitenkin on erittäin todennäköistä, että lausunnolla tarkoitettiin sitä, että Aididilla riittäisi seuraajia omasta klaanistaan. Aididin tappaminen ei poistaisi ongelmaa, vaan ratkaisu olisi löydettävä muilla keinoin. Ongelmat olivat siis paljon syvemmillä kuin Newsweek antoi ymmärtää.

Ajatus kiittämättömästä Somaliasta ei ollut vieras amerikkalaisille sotilaille Somaliassa. Eräässä haastattelussa 3.10.1993 taistelun aikoihin eräs amerikkalaissotilas totesi: *”En usko, että siellä on ainuttakaan ’ystävää’.*”²⁹¹ Sotilaan näkökulmasta tilanne Mogadishussa saattoi todellakin näyttää sellaiselta, mutta väitteen yleistäminen koko Somaliaan oli arveluttavaa. Kaikki eivät todellakaan olleet Aidideja, vaan hänellä oli myös paljon vihollisia.²⁹² Kesän 1993 aikana Yhdysvaltain median huomio kiinnittyi Aididiin. Muita merkittäviä somalijohtajia, kuten Morgania ja Ali Mahdia ei enää pidetty huomion arvoisina. Aididin saama huomio oli kielteistä ja hänestä tehtiin paholainen. Aididiin liittynyttä uutisointia on jopa verrattu Irakin johtajan, Saddam Husseinin, Persianlahden sodan aikana saamaan huomioon vuonna 1991.²⁹³

²⁹⁰ Newsweek 18.10.1993, Perspectives: *”What’s the use of killing Aidid? Everybody is Aidid. If he goes tomorrow you will have a million Aidids around.”* Näin totesi Ali Gulaid, Aididin Yhdysvaltain edustaja. Hänen toimipisteensä ei ollut Yhdysvalloissa. Hän oli siis henkilö, joka hoiti Aididin ja Yhdysvaltain välistä tiedostusta.

²⁹¹ Doyle 1993 (www): *”I don’t think there’s any ’friendlies’ out there at all.”*

²⁹² Doyle 1993 (www); Greenfield 1994 (www).

²⁹³ Greenfield 1994 (www); Hirsch & Oakley 1995, 123.

Miten Newsweek käsitteli Aididia? Myönteistä sanaa ei hänen puolestaan esiintynyt artikkeleissa. Kielteisiä ja siihen viittaavia ja neutraaleja ilmaisuja sen sijaan käytettiin runsaasti. Kaiken kaikkiaan Newsweekillä oli yksitoista tapaa esitellä Aidid lukijoilleen. Viisi näistä oli suoraan kielteisiä, kaksi viittasi armeijaan ja neljä politiikkaan ja vallankäyttöön.²⁹⁴ Ilmaisut saattoivat esiintyä joko Aididin nimen yhteydessä tai ilman Aididin nimen mainitsemista. Asiasyhteys kuitenkin paljasti aina kenestä oli kysymys. Käytetyt ilmaisut olivat:

Kielteiset:

Bad guy	Paha poika
Ruthless big man	Armoton johtaja
Hunted as a murderer	Murhasta takaa-ajettu
Low-tech escape artist	Paon ammattilainen, alkeellisin apuvälinein
Renegade warlord	Luopio sotapäällikkö

Armeija:

General	Kenraali
Warlord	Sotapäällikkö

Politiikka ja vallankäyttö:

Player in politics	Politiikan peluri
A power in the land	Voimakas henkilö Somaliassa
Leader of the Habar Gedir subclan	Habargidir –alaklaanin johtaja
Somali leader	Somalijohtaja

Käytössä oli varsin paljon liikanimiä ja niiden avulla Aididista tehtiin selvää vastustajaa Yhdysvalloille ja YK:lle. Liikanimien käytössä Newsweekillä oli tietty strategia. Vain muutamaa liikanimeä käytettiin useampaan kertaan, kun loput esiintyivät vain yhden kerran. Artikkeleissa tämä tarkoitti sitä, että Aididin nimen esiintyessä, ilmeni hänestä melkein joka kerralla uusi piirre. Lukija sai siis sopivin välein Aididin ominaisuuksista ja luonteenpiirteistä lisätietoa. Aidid mainittiin kaikissa artikkeleissa yhteensä 47 kertaa, joista 25:llä kerralla Aididista käytettiin vain nimeä Aidid. Koko nimi esiintyi kolme kertaa ja sotapäällikkö kuusi kertaa. Murhaajaksi Aidid todettiin kahdesti. Kenraali ja sotapäällikkö olivat Aididille arvonimiä ja politiikkaan ja valtaan liittyvät liikanimet eivät olleet loukkaavia. Kuitenkin kielteiset liikanimet olivat voitolla runsautensa puolesta. Pahaksi pojaksi

²⁹⁴ Newsweek 18.10.1993: Fire Fight from Hell, The Making of a Fiasco, Can the U.N Do the Job? When the Bad Guy Has No Phone to Tap.

Aididia kutsuttiin jopa yhden artikkelin otsikossa.²⁹⁵ Päävastustaja oli hyvin selkeä jo liikanimien perusteella. Mikäli verrataan Newsweekin tapaa käsitellä Yhdysvaltain poliitikkoja Aididin saamaan huomioon, on ero suuri. Aidid sai värikkäitä adjektiiveja ja hänestä tuotiin esille poliittisia, sotilaallisia ja väkivaltaisia puolia. Yhdysvaltain presidentti oli kuitenkin aina presidentti Clinton, eikä mitään muuta. Jonathan Howella oli apunaan ”lakiasioiden avustaja”, Tom Farer ja Howe itse oli ”toimistoupseeri”. Kaiken kaikkiaan Yhdysvaltain poliitikkojen yhteydessä esiin tuotiin vain heidän virkanimikkeensä, ei luonteenpiirteitä tai arvostelevia nimityksiä. Vain Aidid joutui arvostelevien liikanimien pilkan kohteeksi.²⁹⁶

Aididin henkilökuvasta muodostui kielteinen toisellakin tapaa. Hänen ajatuksiinsa ja toimintaansa yritettiin myös päästä käsiksi. Aiemmin tuotiin esille, miten Newsweek esitti Aididin tulkinneen tullessa marginalisoiduksi Somalian tulevaisuudesta. Siihen liittyen Newsweek jatkoi:

”Tom Farer, Howen lakiasioiden avustaja kertoo, että Aidid luuli tullessa mustamaalatuksi somalijohtajaksi .”²⁹⁷

Newsweekin tavoite oli todellakin tehdä Aididista suurin vihan ja inhon kohde. Hän oli syyllinen ongelmiin ja siihen päätelmään on liikanimien ja asiatietojen vääristelyn avulla helppo yhtyä. Aidid todellakin vain ”luuli” olevansa Yhdysvaltojen ja YK:n marginalisoima ja aloitti sodan, jonka huipentuma nähtiin 3.10.1993.

Aididin käsittelyn jälkeen on syytä tarkastella vielä itse taistelua 3.10.1993 ja siihen liittyen sitä, miten Newsweek käsittelee somalitaistelijoita. Taistelijoista on mahdollista löytää monta eri tasoa: keitä he olivat? Miten hyvin heidät oli koulutettu ja aseistettu? Miksi he taistelivat? Newsweekin artikkeleista tärkeimmäksi nousee nyt artikkeli ”*Fire Fight from Hell*”, mutta artikkelista ”*The Making of a Fiasco*” voidaan nostaa esille se, että sen antaman kuvan mukaan amerikkalaisia vastaan taistelleita somaleja johti Aidid.²⁹⁸ Näin ollen valveutunut lukija ymmärtää sanomattakin, että vastassa oli siis Habargidir –klaanin jäseniä. Oliko asia näin

²⁹⁵ Newsweek 18.10.1993, When the Bad Guy Has No Phone to Tap.

²⁹⁶ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell, The Making of a Fiasco, Can the U.N Do the Job? When the Bad Guy Has No Phone to Tap.

²⁹⁷ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: ”Tom Farer, a legal adviser to Howe, says that Aidid thought he had been ‘blackballed’ as a Somali leader.”

²⁹⁸ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco.

yksinkertainen? Pelkästään taistelua käsitellyttä artikkelia ”*Fire Fight from Hell*” lukiessa voidaan päätyä toiseen lopputulokseen.

Kun käytetään käsitettä ”*somali*”, on tiedostettava se, että sillä tarkoitetaan varmasti kaikkia somaleja. Kun käsitteeseen liitetään muita määreitä, tulee samalla rajattua kyseeseen tulevaa ihmisjoukkoa. Vielä kerran on todettava se, ettei amerikkalaisotilaita vastassa ollut koko Somalia kuin yhtenä miehenä. Kuitenkin Newsweek aloittaa taistelua käsittelevän artikkelin sillä, että se toteaa ”*somalijoukkojen*” olleen amerikkalaisia joukkoja vastassa.²⁹⁹ Näin ollen alusta alkaen on lukijan käsitys helposti se, että vastassa olivat kaikki somalit. Klaaneilla ei ollut väliä, kun vastustajan oli oltava mahdollisimman helposti käsitettävissä. Tulkinta voi tietenkin olla väärä. Newsweek on voinut tarkoittaa Aididin puolella taistelleita ja asia on ilmaistu vain hyvin yksinkertaisesti. Asia ei silti ollut näin yksinkertainen. Newsweek mainitsi somalit eri yhteyksissä 18 kertaa ja niistä kerroista viidellä kerralla kävi ilmi, että kyseessä olivat joko Aididin sotilaat tai Aididin avustajat. Muissa tapauksissa saattoi pahimmillaan jäädä täysin lukijan vastuulle se, mitä tapahtui, kuka teki ja mitä:

”Somalien ristitultus surmasi amerikkalaisen lentäjän ja kolme somalia, haavoittaen McKnightia ja Aididin avustajaa.”³⁰⁰

Lukijan täytyi itse päätellä, että somalit, joilla tarkoitettiin siis Aididin joukkoja, ampuivat amerikkalaisten kolonnaa, joka kuljetti somalivankeja. Toinen tapa ymmärtää sama lause voisi olla se, että jotkut somalit surmasivat tulituksellaan amerikkalaisen lentäjän ja kolme somalia (autossa olleita, satunnaisia siviiliuhreja tai omia taistelutovereita), haavoittaen McKnightia ja Aididin avustajaa. Artikkelissa suurin vika on siinä, ettei somaleja erotella selvästi. Kaiken kaikkiaan somalit ovat yhtä isoa massaa, jota käsitellään juuri edellisen lainauksen tyyliin. Epäselvyys vaivaa, koska Newsweek valitsi helpon tavan kertoa vihollisesta. Näin ollen, kun amerikkalaiset olivat lähdössä operaatiota suorittamaan, he olivat lähdössä ottamaan ”*somaleja*” tai ”*somalien johtoporrasta*” kiinni.³⁰¹ Käsitteiden hallinta ei ole Newsweekin parhaita puolia tässä tapauksessa. Somalia on ilmeisesti hyvin vieras ja

²⁹⁹ Newsweek 18.10.1993, *Fire Fight from Hell*: ”*Somali forces.*”

³⁰⁰ Newsweek 18.10.1993, *Fire Fight from Hell*: ”*Somali cross-fire killed one U.S. pilot and three Somalis, wounding McKnight and an Aidid aide.*”

³⁰¹ Newsweek 18.10.1993, *Fire Fight from Hell*: ”*Somalis*”, ”*Somali senior command.*”

kaukainen, jotta voidaan käyttää näin suuripiirteisiä käsitteitä. Miten on mahdollista, että Newsweek jatkuvasti viittasi kaikkiin somaleihin käsitellessään Aididia ja hänen joukkojaan? Asiyhteyskään ei pelasta artikkelin epäjohtonmukaisuuksia, sillä ero on niin huima kaikkien somalien ja Aididin välillä. Miksi Newsweekin täytyi käyttää kahta eri tapaa ilmaista Aididin joukot? Miksi käytössä olivat käsitteet ”somalijoukot” ja ”Aididin joukot”?³⁰² Eikö olisi ollut helpompaa tyytyä yhteen ilmaisuun lukijankin kannalta? Vaikka amerikkalaisia vastassa olisi ollutkin alunperin Aididia vastustaneita somaleja, olivat hekin Aididin puolella taistellessaan amerikkalaisia vastaan. Näin asian voi nähdä ja ihmetellä sopii, miksi Newsweek ei asettanut kaikkia somaleja Aididin taakse. Aidid oli kuitenkin Newsweekille somalien puolelta kaikkein tärkein henkilö. Kun käsite ”somalit” esiintyy useimmin, voidaan vetää johtopäätös siihen suuntaan, että Newsweek halusi esittää kaikki somalit amerikkalaisvastaisiksi. Tämä olisi ollut myös kiittämättömän Somalian linjan mukaista.

Amerikkalaisia vastassa oli siis Newsweekin mukaan somaleja. Epäilemättä näin olikin, tietyin edellä mainituin lisähuomioin. Somalit ovat selvästi vihollisia Newsweekille ja tämä havainto vaikuttaa myös siihen, miten somalien tappioita käsitellään. Aiemmin oli tuotu esille somalien tappiolukuja ja niitä ei tässä enää kerrata, vaan tarkoitus onkin yrittää ymmärtää Newsweekin tapaa käsitellä somalien tappioita. Taistelussa kuolleet ja haavoittuneet somalit jäivät tuntemattomiksi. He olivat vain somaleja ilman minkäänlaisia poikkeuksia. Lukijalle jää Newsweekin perusteella kuva siitä, että kaikki somalien tappioluvut koskivat somalitaistelijoita. Kun amerikkalaisten tappioluvuista kerrotaan useampaan otteeseen, on Newsweek hyvin hiljaa somalien tappioista. Kenenkään kuolemasta ei tehdä hyvää asiaa lukijoiden kannalta. Amerikkalaissotilaiden tappioita kauhisteltiin, mutta somalien tappiot vain mainittiin. Voi tietenkin kysyä, miksi Newsweek ei yrittänyt korvata amerikkalaisten tappioita suurilla vastapuolen menetyksillä? Hyvin ikävää olisi varmasti ollut se, jos somalien tappiot olisivat olleet pienet. Joka tapauksessa on hyvin asiallista, ettei Newsweek huomionnut somalien tappioita ylpeillen amerikkalaisten sotilaiden tappamisen taidoilla.

Newsweek ei ota kantaa siihen, miten suuri isku taistelu oli Aididin joukoille. Mikäli kaikki surmansa saaneet tai haavoittuneet sotilaat olisivat olleet Aididin joukkoihin

³⁰² Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: “Somali gunmen”, “Aidid’s gunmen.”

kuuluneita, olisi vaikutus varmasti ollut lamauttava. Aididin parhaimpien taistelijoiden lukumääräksi oli tuolloin arvioitu noin tuhat henkilöä, mutta lisävoimia Aidid sai Habargidirin alaklaaneista. Miesten lisäksi myös naiset ja lapset osallistuvat taisteluihin ase kädessä tai ihmiskilpinä.³⁰³ Taistelun jälkeen New York Times ja Human Rights Watch kertoivat, että kuolleiden ja haavoittuneiden joukossa saattoi jopa joka kolmas uhri olla nainen tai lapsi.³⁰⁴ Tiheään asutussa kaupungissa varmasti sivulliset saivat kärsiä näin ison yhteenoton seurauksena. Kuitenkin sekä naiset että lapset saattoivat olla myös taistelemassa miesten rinnalla. Newsweek ei huomionnut naisten ja lasten osuutta. Tilanteen olisi voinut nähdä amerikkalaissotilaiden kannalta vielä vaikeampana kuin annettiin jo ymmärtää. Heidä vastassa oli suuri joukko Aididin taistelijoita ja kaiken lisäksi heidän joukossaan oli naisia ja lapsia, joita vastaan taisteleminen on ainakin läntisen maailman mukaan moraalisesti väärin. Sotilaiden puolustukseksi olisi kuitenkin voinut aina todeta, että myös naisilla ja lapsilla oli aseet ja he niitä myös käyttivät. Olisivatko asiat mutkistuneet liikaa? Newsweek olisi voinut ottaa yksityiskohtia mukaan paljon, mutta nyt vihollinen jäi kasvottomaksi massaksi. Taistelun lopputuloksena syntyi kaupunkitaistelulle varsin harvinainen tilanne: ei siviiliuhreja.

Somalien puoli oli siis kasvoton ja erottelematon sukupuolien tai klaanien suhteen. Ero syntyi amerikkalaissotilaisiin verrattuna siinä, että Yhdysvallat oli lähettänyt Somaliaan *sotilaita* ja Aididilla oli *taistelijoita*. Ero on merkittävä, sillä käsitteiden avulla annetaan ymmärtää, ettei amerikkalaisia vastassa ollut koulutettuja tai kykeneviä joukkoja. Nämä kouluttamattomat taistelijat silti ampuivat alas helikoptereita ja käytännössä tuhosivat Yhdysvaltain armeijan erikoisosaston. Kunniaa Aidid ei tästä saa, sillä Yhdysvaltain tappiot selitetään ainakin osittain riittävän kaluston puutteella. Yhdysvallat ei ollut lähettänyt Somaliaan panssarivaunuja tai tehokkaita AC-130 –lentokoneita. Toisaalta Newsweek toteaa, että amerikkalaiset olivat aliarvioineet ”*somalien sissisodankäynnin taidot*”.³⁰⁵ Siinä on ainoa kunnianosoitus Aididin suuntaan, mutta sekin osoitetaan somaleille, ei Aididille.

Lehdistön antamaa kuvaa somalitaistelijoista on myös arvosteltu. On harhaanjohtavaa puhua siitä, etteivät he osaisi käsitellä aseita, eivätkä ole muuta kuin

³⁰³ Doyle 1993 (www).

³⁰⁴ Katso sivu 40.

³⁰⁵ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: ”*Somali guerrilla power.*”

kuriton ryysyläisarmeija. Kylmän sodan perintönä Somaliaan jäi runsaasti erilaisia aseita ja niiden käyttöön koulutettuja sotilaita. Ulkomailta oli saapunut aikaisempina vuosina sotilasneuvonantajia kouluttamaan taistelijoita. Aididin joukoissa oli lisäksi ammattisotilaita. Miten olisi ollutkaan mahdollista, että maailman mahtavin asevaltio oli joutunut ongelmiin Somalian pääkaupungissa, kun vastassa oli naisia ja lapsia kilpinään käyttävä ryysyläisarmeija?³⁰⁶

Somalien sissisodankäyntiinkin voi tehdä huomautuksia. Newsweek unohtaa sen, että Somaliassa oli sodittu vuodesta 1990 lähtien jatkuvasti pieniä keskeytyksiä lukuunottamatta. Koko Somalia ja niin myös Mogadishu oli verrattavissa suureen asevarastoon, mistä seuraava esimerkki antaa jonkinlaista kuvaa: syyskuussa 1993 kranaatti surmasi Mogadishussa Aididin klaanin alaklaanin jäseniä ja siitä syntynyt yhteenotto loppui yhtä nopeasti kuin se sai alkunsa. Silminnäkijöiden mukaan kaduilla olleet taistelijat hakivat aseensa kätköistään vain muutamassa minuutissa ja taistelu eri osapuolien välillä alkoi välittömästi.³⁰⁷ Yhteenotot olivat arkipäivää ja aseiden käyttö oli taistelijoilla hallinnassa. Ehkä kaikki eivät olleet saaneet armeijakoulutusta, mutta käytännön opissa he olivat olleet jo kauan.

Aidid sai tukea taisteluunsa Yhdysvaltoja ja YK:ta vastaan myös vapaaehtoisilta, jotka kokivat vieraiden maiden sotilaat uhkana koko Somalialle. Kyseessä oli kotiseutujen ja omien kotien puolustaminen, mutta Newsweekille asia ei näin avautunut.³⁰⁸ Somalian ulkopuolelta tultiin Somaliaan tekemään asioita somalien hyväksi ottamatta paikallisten ihmisten näkökulmia riittävästi huomioon. Newsweekin artikkeleissa 18.10.1993 ilmestyneessä numerossa tämä näkyi selvästi.

³⁰⁶ Doyle 1993 (www).

³⁰⁷ Doyle 1993 (www).

³⁰⁸ Doyle 1993 (www).

4 Kuvien merkitys Somalian mielikuvien luomisessa

4.1 Kuvien painoarvo ja sisältö

Kun Newsweekin sivuista 40% on kuvamateriaalin täyttämää, ei voi kuvien osuutta vähätellä.³⁰⁹ Aivan aluksi on syytä tuoda esille se, miten paljon juuri Somaliaa koskevissa artikkeleissa oli hyödynnetty valokuvia ja muita kuvallisia esityksiä. Määrällinen analyysi ei itsessään tietenkään riitä, vaan sivujen taittoon, tekstien ja kuvien sijoitteluun ja kuvien sisältöihin on kiinnitettävä huomiota. Vastausta kysymykseen ”*miksi?*” etsitään varsinaisesti luvussa 4.2.

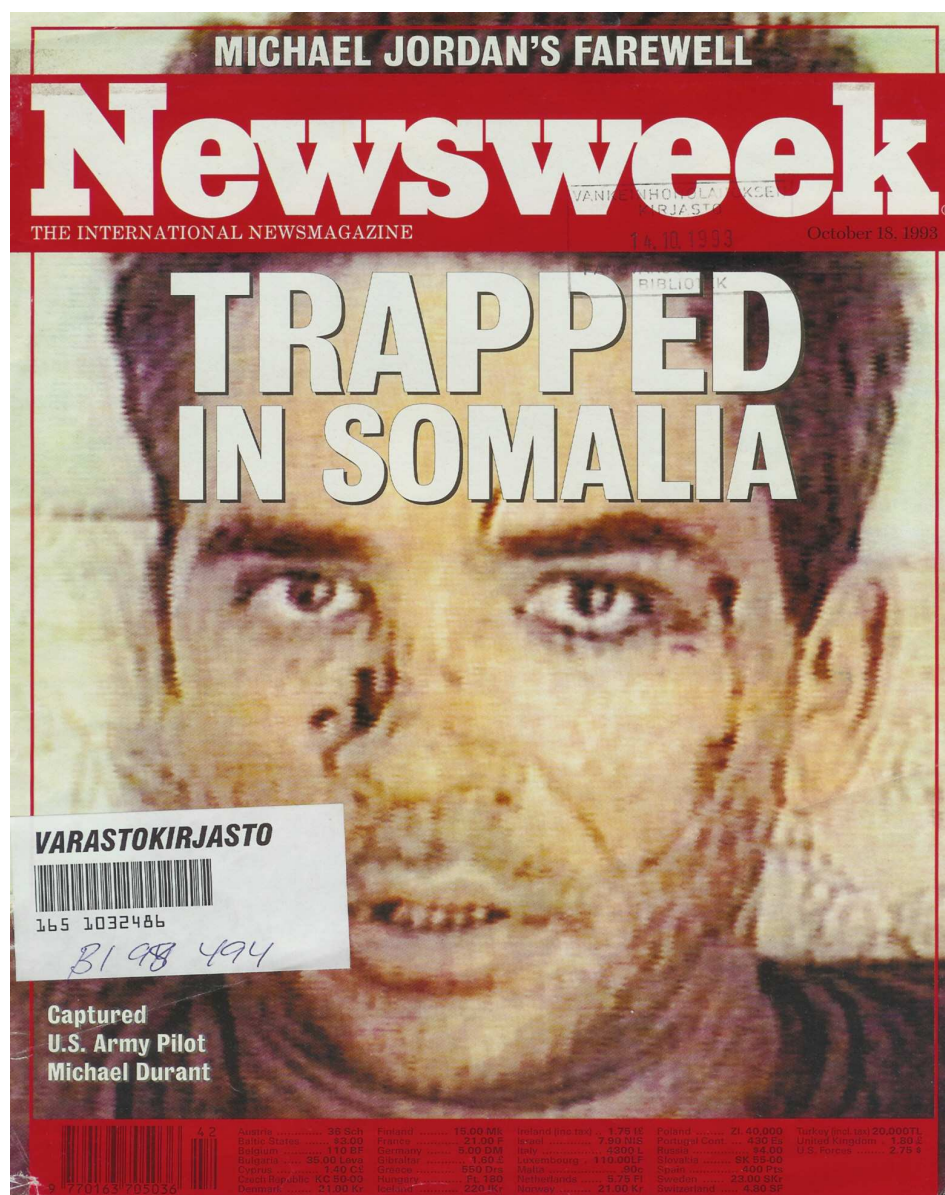
Mogadishun ja Somalian tapahtumiin Newsweek käytti 18.10.1993 numerossaan yhteensä kymmenen sivua. Kun kuvien ja erilaisten graafisten esitysten määrän laskee yhteen saadaan selville, että noin viisi ja puoli sivua mainituista kymmenestä sivusta oli muuta kuin tekstiä. Newsweekin tavalliseen kuvien osuuteen nähden kuvien osuus oli suurempi kuin tavallisesti. Newsweekin kahdesta isosta artikkelista löytyi taiton puolesta mielenkiintoinen seikka: ennen artikkeleita oli koko sivuaukeaman kokoinen kuva, jossa raahattiin amerikkalaista sotilasta kadulla. Kuvat painottuivat myös artikkeleiden kohdalla alkupuolelle. Molempien artikkeleiden ensimmäisellä sivulla oli puolen sivun kokoinen värivalokuva. Artikkelissa ”*The Making of a Fiasco*” ensimmäisen aukeaman molemmilla sivuilla oli puolen sivun kokoiset valokuvat lisäämässä visuaalista vaikuttavuutta. Eri aukeamille sijoiteltuna lukijan huomio kiinnittyisi todennäköisesti eri tavalla. Nyt lukija sai vaikuttavan näyn suoraan ensimmäisen aukeaman kautta eteensä.³¹⁰ Molemmissa artikkeleissa tekstin määrä suhteessa kuvamateriaaliin lisääntyi loppua kohden. Kaksi ensimmäistä sivua olivat osittain jopa kuvavoittoisia ja kaksi viimeistä sivua selvästi tekstivoittoisia. Ensin tuli kiinnittää huomio ja sitten vasta alkaa kunnolla analysoidaan tai uutisoimaan aiheita.

Newsweekin käyttämät valokuvat voi jakaa selkeästi kahteen osaan: suoraan taisteluun liittyvät kuvat ja muut kuvat. Kaiken kaikkiaan Somaliaa käsittelevissä artikkeleissa oli valokuvia kolmetoista kappaletta. Niistä vain kolme oli itse taistelusta ja loput olivat joko aiemmin tai aivan muualla otettuja valokuvia. Taisteluun liittyviä kuvia katsottuaan voi toisaalta todeta, että laatu korvaa määrän.

³⁰⁹ Newsweek (www).

³¹⁰ Newsweek 18.10.1993, *The Making of a Fiasco* ja *Fire Fight from Hell*.

18.10.1993 ilmestyneen numeron kannessa oli valokuva amerikkalaisesta vangiksi otetusta helikopterilentäjistä Michael Durantista. Kansilehden nähtyään ei lukijalla todennäköisesti voinut olla epäilystä siitä, mikä oli pääuutinen. Itse valokuvahan oli otettu televisiossa esitetystä videonauhasta, jonka Aididin sotilaat olivat lähettäneet uutistoimistoille pian taistelun jälkeen. Kannen kuvan valinta oli varmasti tietoinen siinä mielessä, että kaikki televisiouutisia tuolloin katsoneet olivat varmasti nähneet videonauhan ja tunnistivat välittömästi Newsweekin kansilehdestä miehen kasvat.

Lähde: Newsweek 18.10.1993.³¹¹

³¹¹ Newsweek 18.10.1993: Kuvatekstit: ”Ansassa Somaliassa” ja ”Vangittu Yhdysvaltain armeijan lentäjä Michael Durant.”

Newsweek varmasti luotti lukijoidensa tietoisuuteen Mogadishun tapahtumista. Ehkä juuri siksi kanteen oli mahdollista laittaa hieman epätarkka kuva. Toisaalta Michael Durantin pahoinpidellyt kasvot ja suora katse kameraan olivat lukijoihin vetoavia seikkoja, joilla lehteä tuolloin myytiin. Kannessa olisi tietenkin voinut olla myös paljon karmaisevampia valokuviakin. Sellaisia löytyi kuitenkin vain kaksi kappaletta kansikuvan lisäksi. Toisaalta ei voi olettaa, että ihmisten kärsimyksiä esittelemällä esiteltäisiin Newsweekin sivuilla. Kansikuvan valinta oli siinä mielessä onnistunut, ettei siinä tuotu kaikkien silmien alle sodan kamaluuksia –niitä oli luvassa sisäsivuilla.

Seuraava Somaliaa käsittelevä valokuva olikin sitten kokonaisen aukeaman kokoinen.³¹² Siinäkin Yhdysvaltain armeijan sotilas oli huomion keskipisteessä, kun kuollutta ja alastonta sotilasta raahattiin pitkän Mogadishun katuja. Kuvan raakuuden aste on inhottavan suuri. Sotilasta raahataan suurehkon väkijoukon mukana kolmen köyden avulla. Keskivartalossa on ainakin yksi luodinreikä ja vartalossa kaiken kaikkiaan on paljon viiltoja ja erilaisia ruhjeita. Mikä kuvasta kuitenkin jää askarruttamaan alkujärkytyksen jälkeen? Valokuvaa on tietoisesti rajattu siten, ettei kuolleen sotilaan alavartaloa enää ole kuvassa mukana. Oliko sotilaan jalka sidottu niin luonnottomaan asentoon, ettei sitä sopinut näyttää? Oliko sotilas kokonaan alasti? On todennäköistä, että juuri näistä syistä valokuvaa haluttiin rajata. Onhan totta se, että valokuvan ensivaikutelma oli rajauksenkin kanssa äärimmäisen epämiellyttävä ja pöyristyttävä.

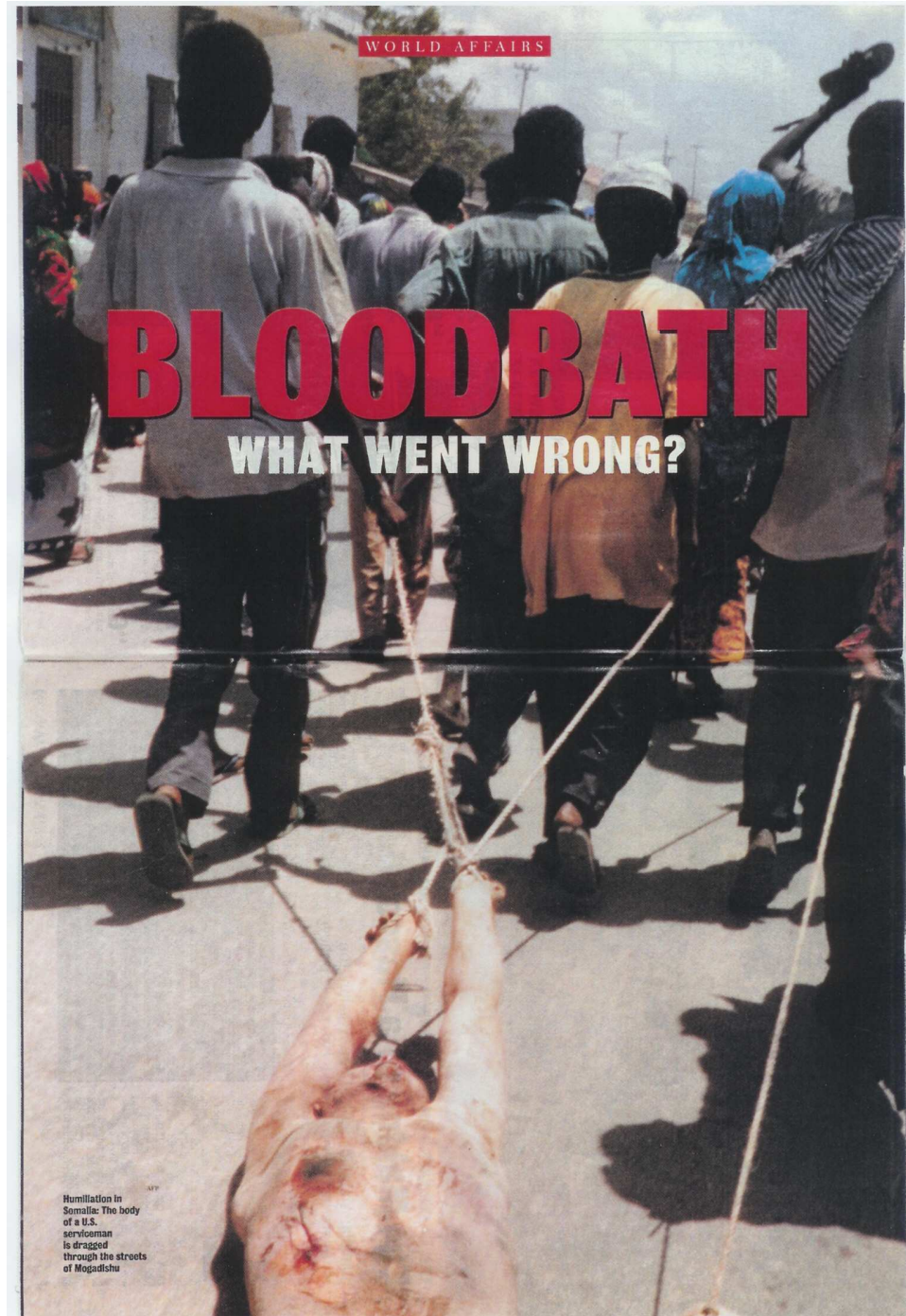
Muuttuisivatko käsitykset Newsweekin suorittamasta rajauksesta mikäli näkisi alkuperäisen valokuvan? Entä mikä oli lokakuun 1993 muiden Newsweekin numeroiden linja raakuuden ja alastomuuden suhteen? Newsweekin rajaama kuva on nimittäin ollut esillä internetissä kokonaisuudessaan.³¹³ Sen nähtyään voi ymmärtää rajauksen, sillä amerikkalainen sotilas toden totta oli vailla vaatteita. Jalan asento ei ollut lainkaan luonnoton, mutta se olisi voinut olla rajauksen syynä.³¹⁴ Itse sotilaan tunnistaminen kuvasta saattoi olla hyvin vaikeaa, mutta kaatuneen omaisia on

³¹² Ks. sivu 99.

³¹³ Ogrish.com (www): kyseisestä internet –osoitteesta löytyi vielä vuonna 2004 muutama kuva Mogadishun 18.10.1993 taistelusta. Katso sivu 100 ja viite 317. Kuvan täytyy olla sama kuin Newsweekin, sillä kuvien vastaavuus on ilmeinen. Riittää kun tarkastelee köysiä ja niistä vetäviä ihmisiä keskenään.

³¹⁴ Roeder 1993, 37: on esimerkkejä siitä, että jalan luonnoton asento on johtanut valokuvan sensurointiin.

ilmeisesti tietoisesti pyritty huomioimaan. Mikäli alastomuus oli amerikkalaisen sotilaan kohdalla niin arka asia, että alavartalo rajattiin pois, niin miksi sitten edellisessä numerossa voitiin näyttää jopa kokonaan alastomien Georgian armeijan sotilaiden ruumiita?³¹⁵

Lähde: Newsweek 18.10.1993, AFP.³¹⁶

³¹⁵ Katso sivu 100 ja viite 318.

³¹⁶ Newsweek 18.10.1993: Kuvatestit: ”Verilöyly – mikä meni pieleen?” ja ”Nöyryytystä Somaliassa: Yhdysvaltain armeijan sotilaan ruumista raahataan pitkin Mogadishun katuja.”

OGRISH.COM

Lähde: Ogrish.com.³¹⁷

Lähde: Newsweek 11.10.1993: Malcolm Linton, Black Star.³¹⁸

³¹⁷ Ogrish.com (www): kuvan ottajasta ei ollut verkkosivuilla tietoa, mutta kyseessä on varmasti sama Newsweekin sivuilla esiintyneen AFP:n valokuvaajan ottama kuva.

³¹⁸ Newsweek 11.10.1993, The Bear's long arm: valokuva on Georgiasta, Sukhumista.

Georgian armeijan sotilaiden kohdalla huomiota herättää se, että ainakin etualalla olevan sotilaan voi varmasti tunnistaa. Yhdysvaltain armeijan sotilaan tunnistaminen oli kuvan perusteella lähes mahdotonta, sillä kasvoista ei voinut saada selkeää kuvaa. Alkuperäisen valokuvan perusteella amerikkalaiselta sotilaalta ei oltu kuitenkaan silvottu sukupuolielimiä, eli sen puolesta rajaamiseen ei ollut syytä. Georgian armeijan sotilaat oli tapettu, riisumalla häväisty ja kuvattu vielä Newsweekin sivuilla niin, että ainakin yhden heistä saattoi tunnistaa kasvoista. Vain viikkoa taistelua aikaisemmin oli siis rajaamaton kuva, jossa kaikki oli esillä. 18.10.1993 kuviin kohdistettiin kuitenkin rajausta. Mistä tämä saattoi johtua? Vastausta voi oikeastaan vain arvailla, mutta ilmeisesti Yhdysvaltain armeijaan tuli suhtautua toisella tavalla. Amerikkalaiset sotilaat todennäköisesti koettiin niin läheisiksi, ettei heitä voinut kuvata miten vain. Rajausta oli suoritettava, toisin kuin georgialaisten kohdalla.

Kolmas taisteluun suoraan liittyvä kuva oli heti sivulla 102 esitetyn aukeaman kokoisen valokuvan jälkeen artikkelissa ”*The Making of a Fiasco*”. Siinä somalit esittelivät amerikkalaisen sotilaan rikkinäisiä maastohousuja.³¹⁹ Newsweekin toimituksessa saatettiin vahingossa esittää taisteluun liittyvät kuvat juuri tässä järjestyksessä: ensin oli kuva vangista, sitten raahatusta sotilaasta ja viimeisenä oli jäljellä enää maastohousut. Jälkeenpäin ajateltuna järjestys saattaa herättää ristiriitaisia tunteita. Todellisuudessa housut saattoivat nimittäin kuulua juuri kuvassa raahatulle sotilaille, sillä yksi amerikkalainen sotilas oli taistelun jälkeen kadoksissa. Maastohousuja pitelevät somalit puolestaan olivat olosuhteisiin nähden hyvin puettuja ja yhdellä heistä oli jopa Saksan jalkapallomaajoukkueen pelipaita yllään. Kuitenkin kuvassa huomion keskipisteenä olivat amerikkalaiset tai heistä jääneisiin todistuskappaleisiin.

Kolmas taisteluun liittyvä kuva tuo mukaan uuden ulottuvuuden: taustalla näkyy joitain taistelun jälkiä. Somalien takana palava kuorma-auto oli ainoa selkeä taistelun jälki, joita Newsweekin julkaisemissa kuvissa esiintyi. Toki edellisissä kuvissa oli amerikkalainen vanki ja kuollut amerikkalainen sotilas, mutta juuri mitään muuta ei ollut tullut esille. On todella paikallaan pohtia sitä, mitä Newsweekin julkaisemista kuvista ei ilmene. Taistelussa kaatui 500 somalia ja haavoittui kenties 1000. Miksi ei ole ainuttakaan kuvaa kaatuneesta tai haavoittuneesta somalista? Miksi kuvissa ei ole mitään jälkeä somalien kärsimyksistä? Aineellisista vahingoistakin on vain pientä

³¹⁹ Katso sivu 102.

vihjettä palavan ja rikkiammutun kuorma-auton muodossa. On jokseenkin outoa, ettei somalien suuria tappioita ja kärsimyksiä olisi saatu kuvattua. Määrät olivat sen verran suuria, että materiaalia olisi varmasti ollut käytössä, kuvaajia oli kuitenkin ollut paikalla. Newsweek teki todennäköisesti tietoisin valinnan ja näytti hymyileviä somaleja ja kärsiviä amerikkalaisia. Mistä kaikesta tämä voisi kertoa, siitä lisää luvussa 4.2.

Lähde: Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: AFP.³²⁰

Newsweekin taisteluun liittyvissä valokuvissa esiintyi vain amerikkalaisia ja somaleja. Kuitenkin taisteluun otti osaa myös suoraan YK:n alaisuudessa toimineita sotilaita. Heitä ei silti huomioitu valokuvissa millään tavalla. Kun amerikkalaisen vangin kuva julkaistiin Newsweekin kansilehdellä, ei Newsweek huomionut jo syyskuussa 1993 vangiksi otettua nigerialaista YK –sotilasta. Hän pääsi vapaaksi yhdessä amerikkalaisen helikopterilentäjän kanssa 14.10.1993.³²¹ Kun seuraavassa numerossa Newsweek julkaisi valokuvan vapaaksi päässeestä amerikkalaisesta, ei nigerialaisesta sotilaasta ollut valokuvaa.³²²

³²⁰ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: Kuvateksti: “Somalit leuhkivat viime viikon kovasta taistelusta peräisin olevalla repaleisella sotasaaliilla: kuolleen Yhdysvaltain armeijan sotilaan revityt maastohousut.”

³²¹ Doyle 1993 (www).

³²² Newsweek 25.10.1993, Clinton, shape up.

Taisteluun liittyvien kuvien määrä oli pieni, mutta näyttävyys ja kuvien viemä tila todennäköisesti korvasi asian. Kuvista jäi kuitenkin osapuolia pois ja ehkä eniten olisi kuviin kaivattu YK:n sotilaita. Myös suuret ihmishenkien menetykset ja haavoittumiset oli karsittu kuvamateriaalista pois. Voi tietenkin olla niin, että Newsweekillä ei ollut käytettävissä julkaisemiensa kuvien lisäksi muuta materiaalia, mutta materiaalin puutteesta tuskin kuitenkaan Newsweek kärsi. Mogadishun tapahtumien nopea luonne voisi puoltaa sitä seikkaa, ettei lehden toimituksella ollut välttämättä aikaa kerätä taistelukuvia yhteen. Toisaalta näkökulmien puute taistelukuvissa herätti kysymyksiä.

Heikki Luostarisen tutkimuksessa nopean uutisoinnin esimerkkitapauksena toimi Persianlahden sota vuonna 1991: *“Suuren uutisen tullessa myös visuaalisessa aineistossa nopeus ja kokemuksellisuus ohittavat muut arvot. Tekninen taso ja esteettisyys, originaliteetti ja informatiivisuus jäävät toissijaisiksi.”*³²³ Luostarisen tutkimuksessa tuodaan esille se, ettei Persianlahden sodan alkuvaiheissa ollut taistelukuvaa paljon saatavilla ja siksi turvauduttiin useasti lentokoneiden arkistokuvaan ja johtohenkilöiden kuviin lehtien sivujen täytteeksi. Luostarisen mukaan kuvamateriaalin puute suoraan kentältä lisää teknologian ja erilaisten aseiden näkyvyyttä lehtien sivuilla.³²⁴

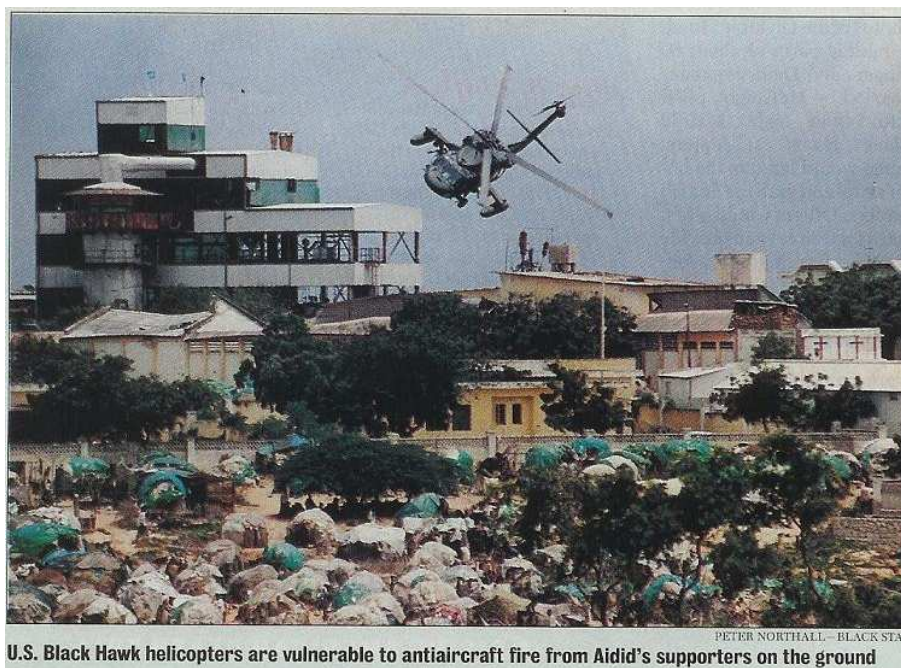
Luostarisen jalanjälkiä voi seurata myös Newsweekin kohdalla. Taistelukuvia ei ollut kuin kolme, joten sivujen täytteeksi täytyi saada lisää materiaalia. Taistelukuvat olivat kaikki laitettu ensimmäisiksi ja niiden jälkeen Newsweek käytti vanhaa kuvamateriaalia Somaliasta tai Yhdysvalloista. Luostarisen havainto brittiläisen Sun –lehden kohdalla toistui Newsweekin sivuilla: muutamaa poikkeusta lukuunottamatta kaikki seuraavat valokuvat esittelivät Yhdysvaltain armeijan kalustoa tai Yhdysvaltain johtohenkilöitä. Lisäksi yhdessä valokuvassa esiintyi Aidid ja yhdessä YK:n pääsihteeri Boutros Boutros-Ghali. Somalien esittelemien repaleisten maastohousujen rinnalla Newsweek julkaisi valokuvan Yhdysvalloista Savannahista, missä Yhdysvaltain armeija lastasi taistelupanssarivaunua Somaliaan lähtevään kuljetuskoneeseen. Toinen kalustoon liittyvä valokuva oli Mogadishun yläpuolella lentävä Blackhawk –helikopteri, mutta taisteluun kuva ei silti liittynyt. Sen sijaan Newsweek halusi valokuvalla tuoda esille kalustoon liittyviä haavoittuvaisuuksia.

³²³ Luostarinen 1994, 196.

³²⁴ Luostarinen 1994, 196 ja 199.

Lähde: Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: Ann States - SABA.³²⁵

Lähde: Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: Peter Northall – Black Star.³²⁶

³²⁵ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: Kuvateksti: ”Monikansallisten joukkojen vahvistamisyrityksenä Bradley –taisteluaajoneuvoa lastataan Mogadishuun lähtevään sotilaslentokoneeseen Savannahissa, Georgiassa.”

³²⁶ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: Kuvateksti: ”Yhdysvaltain Blackhawk –helikopterit ovat haavoittuvaisia Aididin joukkojen ilmatorjuntatullelle.”

Kun Yhdysvaltain armeija kiteytetään valokuviiin, joissa esitellään kalustoa, kaatuneiden sotilaiden hymyileviä kasvoja ja kaatuneen sotilaan hautajaisia, niin jotain jää silti puuttumaan. Yhdysvaltain johtoporras on nimittäin valokuvissa yhdistetty ainoastaan presidentti Clintoniin ja puolustusministeri Aspiiniin. Kuitenkaan ainoatakaan armeijan kenraalin valokuvaa ei Newsweekin sivuilla näy. Kun ottaa huomioon sen, miten Persianlahden sodassa kenraali Schwarzkopf esiintyi julkisuudessa varsin usein, on korkea-arvoisten sotilaiden puuttuminen kuvista Somalian tapauksessa erikoista. Somalian kenttäolosuhteista on myös hyvin vähän valokuvia. Miksi ei ole tuotu esille niitä olosuhteita, joissa amerikkalaiset joukot joutuvat työskentelemään? Mogadishun tukikohdasta tai joukkojen partioista ei ole valokuvan valokuvaa.

Missä voisi sanoa valokuvamateriaalin painopisteen olevan? Somaliasta otettuja valokuvia oli yhteensä viisi kappaletta: Newsweekin kansikuva, kuolleen sotilaan raahaaminen kadulla, maastohousuja esittelevät somalit, helikopteri Mogadishussa ja Aidid. Kun Yhdysvalloista otettuja valokuvia oli neljä: taistelupanssarivaunu, kuvat Clintonista ja puolustusministeri Les Aspinista ja sotilaan hautajaiset. Maantieteellisesti kuvamateriaali jakautuu siis varsin tasaisesti. Painopisteen sijainti onkin sotilaallisella puolella, kun taistelupaikoilta ja Yhdysvalloista otettuja taisteluun ja armeijaan liittyviä valokuvia oli yhteensä kuusi: Newsweekin kansikuva, kuolleen sotilaan raahaaminen kadulla, maastohousuja esittelevät somalit, helikopteri Mogadishussa, taistelupanssarivaunu ja sotilaan hautajaiset.

4.2 Pintaa syvemmälle

Kuvamateriaalin viimeisessä osuudessa pyritään selvittämään mitä Newsweekin kuvien pinnan alla on. Minkälaisia mielikuvia ja miellelyhtymiä Newsweek luo kuvamateriaalillaan? Voiko Newsweekin kuvista löytää kannanottoja Somalian tapahtumiin? Luvun 4.1 esille tuomien seikkojen pohjalta on hyvä lähteä liikkeelle.

Kuolleen ja alastoman amerikkalaissotilaan raahaamista esittävä valokuva oli rajattu. Aiemmin todettiin myös se, ettei Aididin joukkojen tappioita tuotu kuvissa esille lainkaan. Kuvien raakuuden rajaamista ja vastapuolen tappioiden huomiotta jättämisestä on tapahtunut aikaisemminkin Yhdysvaltain mediassa. Muutamaa vuotta aikaisemmin Persianlahden sodan yhteydessä tapahtui vastaavaa rajaamista. Los Angeles Timesin sotakirjeenvaihtaja John Balzar on maininnut erään sensuroidun videonauhan, jonka raakuus olisi hänen mukaansa voinut vaikuttaa sotaan nimenomaan kotirintamalla:

“Hyökkääjät, joita ei voinut nähdä tai käsittää, nitistivät [Irakin sotilaat] yhden toisensa perään. Jotkut räjäytettiin kappaleiksi 30mm tykkien ammuksilla. Eräs mies kaatui, vääntelehti maassa ja kompuroi jaloilleen: toinen luotisarja repi hänet kappaleiksi.”³²⁷

Apache -taisteluhelikopterin videokameralla kuvattua nauhaa ei koskaan esitetty televisiossa. John Balzar epäili, että video olisi voinut pahimmassa tapauksessa jopa lopettaa sodan tai aiheuttaa merkittäviä vahinkoja liittouman toimintaan.³²⁸ Luostarisen mukaan Persianlahden sodassa oli alussa tärkeää luoda kuva suhteellisen tasavoimaisista osapuolista ja irakilaiden julman teurastuksen näyttäminen televisiossa olisi murskannut pitkän aikavälin suunnitelmat.³²⁹ Kuolema oli siis mahdollista sensuroida pois kuvamateriaalista. Kaatuneiden sijasta televisiossa näytettiin videokuvaa kohteisiinsa osuvista ohjuksista. Kyseisissä tapauksissa oli mahdotonta nähdä ihmisiä, joten tuhot kohdistuivat materiaalisiin seikkoihin.

³²⁷ MacArthur 1992, 163.

³²⁸ MacArthur 1992, 163.

³²⁹ Luostarinen 1994, 153.

Somalian tapauksessa kuolema oli kuitenkin aivan toisella tavalla esillä. Aididin joukot raahasivat amerikkalaista sotilasta Mogadishun kadulla yhdessä kuvassa, toisessa kuvassa somalit esittelivät amerikkalaissotilaan maastohousuja ja kolmannessa amerikkalaista sotilasta haudattiin. Kuitenkin somalien tappiot oli unohdettu kokonaan valokuvista. Somalien kärsimykset loistavat poissaolollaan, mutta näinhän tilanne vihollisen osalta oli myös Persianlahden sodan aikana. Kun CNN:n toimittaja Peter Arnett halusi tuoda julkisuuteen irakilaiden tappioita ja kärsimyksiä vuonna 1991, pidettiin häntä Yhdysvalloissa jopa maanpetturina ja vihollisten mielistelijänä.³³⁰ Tältä pohjalta voisi ajatella, ettei Newsweek halunnut joutua vastaavanlaisten syytösten kohteeksi. Aididin joukkojen suuret tappiot olisivat todennäköisesti vieneet maata amerikkalaisten tappioiden alta. Ainakaan tappioiden absoluuttista suuruutta ei olisi voinut verrata, suhteellisten tappioiden kanssa tilanne olisikin ollut jo toinen.

Miksi Newsweek olisi edes halunnut kuvata Aididin joukkojen tappioita? Newsweek ei ollut edes riittävästi kiinnostunut Aididin joukoista, saati koko Somaliasta. Aiemmissa luvuissa tuli osoitettua asiantietojen ja asenteellisuuden puolella se, että ainoastaan Yhdysvaltain toiminta loppujen lopuksi kiinnosti Newsweekin toimitusta. Näiden seikkojen valossa ei ollut sinänsä ihmeäkään, ettei kuvissa ollut somalien tappioita. Silloinhan Newsweek olisi rikkonut omaa linjaansa vastaan osoittamalla kiinnostusta valokuvillaan somaleja kohtaan, kun muuten kiinnostus oli vähäistä.

Newsweekin julkaisemia valokuvia katsellessaan voi todeta eron siinä, minkälaisissa tilanteissa ja miten somalit ja amerikkalaiset kuvataan. Valokuviin liitetyillä kuvateksteillä on tällöin myös suuri merkitys. Amerikkalaisia sotilaita ja johtohenkilöitä kuvaavissa valokuvissa vallitsee kuri ja järjestys. Kyseisiin kuviin voisi myös liittää käsitteet siisteys ja kunnollisuus. Amerikkalaisen sotilaan hautajaisista otettu valokuva sisältää juuri mainittuja ominaisuuksia. Sotilas saa arvokkaat ja sotilaalliset hautajaiset, joissa ammutaan kunnialaukauksia ja annetaan arvoa sotilaan antamalle henkilökohtaiselle uhraukselle.³³¹ Mitä tapahtui samaan aikaan Somaliassa? Newsweekiltä on turha asiasta kysyä, sillä vastausta ei lehdestä saa. Mogadishussa oli todennäköisesti jouduttu hautaamaan hyvin koruttomasti kaikki ne viisisataa taistelussa kuollutta somalia yhteen tai useampaan

³³⁰ Mitchell 1995, 402.

³³¹ Katso sivu 108.

joukkohautaan. Voi olla niinkin, että kuolleiden omaiset kykenivät pitämään huolta siitä, että olosuhteisiin nähden kunnolliset hautajaiset saatiin järjestettyä. Joka tapauksessa kunnialaukauksia ei varmasti kuulunut, eikä hautauspaikkana ollut kansallisesti tai muuten merkittävä hautausmaa.

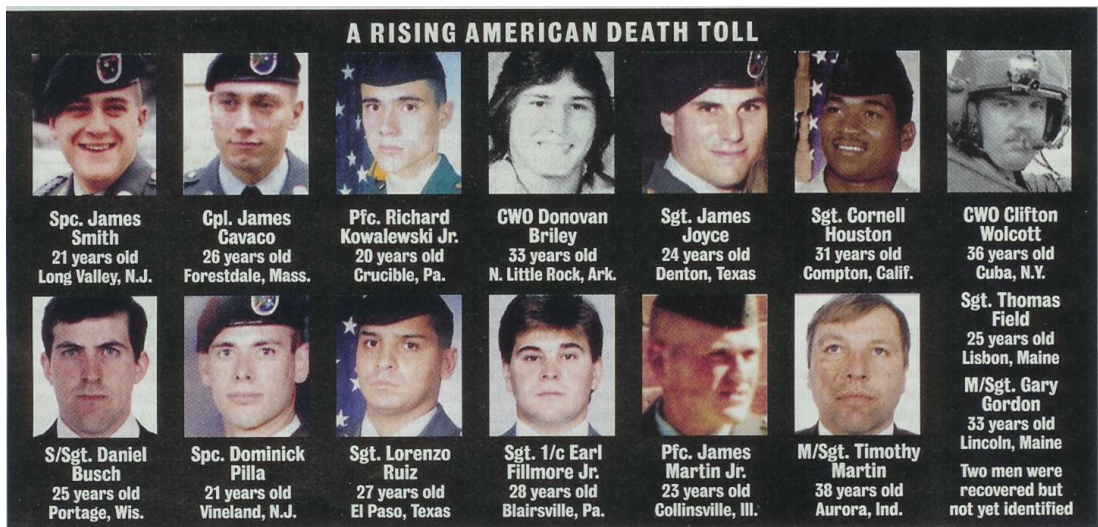
Lähde: Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: Wilfredo Lee – AP.³³²

Newsweek julkaisi kaikkien tunnistettujen kaatuneiden amerikkalaisotilaiden valokuvat samassa numerossa. Valokuvien yhteydessä oli jokaisen nimen lisäksi sotilasarvo, asuinpaikkakunta ja ikä. Valokuvat olivat sotilaskuvia, ilmeisesti peräisin joukko-osastojen yhteisvalokuvista tai juhlista. Melkein jokaisella sotilaalla oli kuvan ottamisen hetkellä hymy kasvoillaan, mikä on varsin irvokasta verrattuna heidän kohtaloonsa Mogadishussa. Itse asiassa ainoat hymyilevät amerikkalaiset olivat juuri tässä kuolleiden sotilaiden listassa.³³³ Valokuvien valinnan perusteena oli todennäköisesti se, että se oli ainoa tapa saada sotilaista mahdollisimman samankaltaisia valokuvia, jotta niiden julkaiseminen olisi teknisesti vaivattominta. Kuitenkin kontrasti todellisuuden ja valokuvien välillä on suuri ja kannanottona on se, ettei näitä uhrauksia olisi tarvinnut sietää. Newsweek esitti toisena vastakohtana

³³² Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: Kuvateksti: ”Mogadishun taistelussa surmansa saanut Yhdysvaltain armeijan kersantti James Joyce lennätettiin viime viikolla kotimaahan ja haudattiin Arlingtonin kansalliselle hautausmaalle.”

³³³ Katso sivu 109.

elossa olevia hymyileviä somaleja.³³⁴ Valokuvista on nähtävissä somalien ja amerikkalaisten välillä juuri se ero, että somaleista ei löydy ”siistiä” valokuvaa. Heidät on kuvattu tavallisissa siviilivaatteissa, mutta taisteluympäristössä, kun taas amerikkalaiset ovat puhtaissa vaatteissa ja esiintyvät kurissa ja järjestyksessä. Kuri ja järjestys näkyy juuri hautajaisissa ja Bradley –taistelupanssarivaunun lastaamista esittävässä valokuvassa. Siisteys ja taistelutilanteesta ja taisteluympäristöstä irrottaminen näkyy taas kuolleiden sotilaiden listassa. Somalien takana näkyy palava kuorma-auto, tai sitten somalit ovat raahaamassa amerikkalaista sotilasta.

Lähde: Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell.³³⁵

Somalit itse asiassa esitetään mahdollisimman huonossa valossa verrattuna amerikkalaisiin juuri sivistyksen suhteen. Raakalaismainen sotilaan raahaaminen väkijoukon voimalla ei anna kovin sivistynyttä kuvaa ihmisestä. Maastohousuja esittelevien somalien valokuvan kuvateksti esitti, että somalit ”leuhkivat” sotasaa- liillaan. Amerikkalaisia vastassa ei siis ollut mikään kurinalainen armeija, vaan todellinen vastakohta sille. Aididin joukoilla ei ilmeisesti ollut univormuja käytössään, toisin kuin amerikkalaisilla.

Miten Newsweek käsitteli Yhdysvaltain johtoa verrattuna Aididiin? Yhdysvaltain presidentillä Bill Clintonilla oli yllään puku, kun Aididilla oli ainoastaan kauluspaita. Clinton oli valokuvassa lehdistötilaisuudessa pitämässä puhetta ja valokuvaan

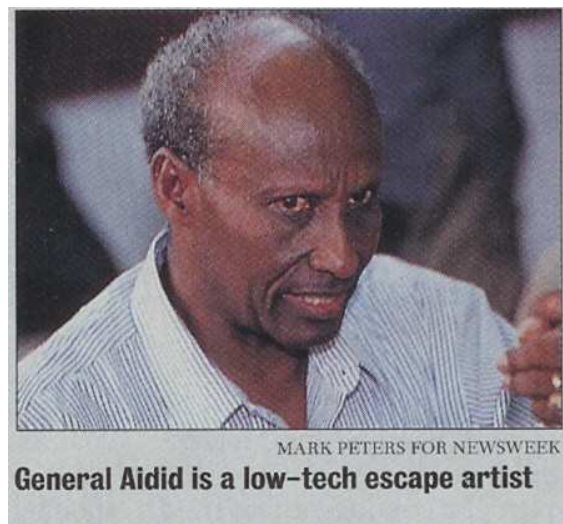
³³⁴ Katso kuva sivulla 102.

³³⁵ Newsweek 18.10.1993, Fire Fight from Hell: kahdesta tunnistetusta ei ollut kuvaa saatavilla ja kaksi sotilasta oli vielä tunnistamatta.

liitetyn kuvatekstin kautta hänet yhdistettiin perinteeseen, jonka mukaan vastoinkäymisten ei saa antaa vaikuttaa lannistavasti tehtävien suorittamiseen. Clinton liitettiin samaan yhteyteen Yhdysvaltain aiempien presidenttien Nixonin ja Bushin kanssa. Aididista julkaistusta valokuvasta ei voinut päätellä, missä ja mistä

Lähde: Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: Wally McNamee.³³⁶

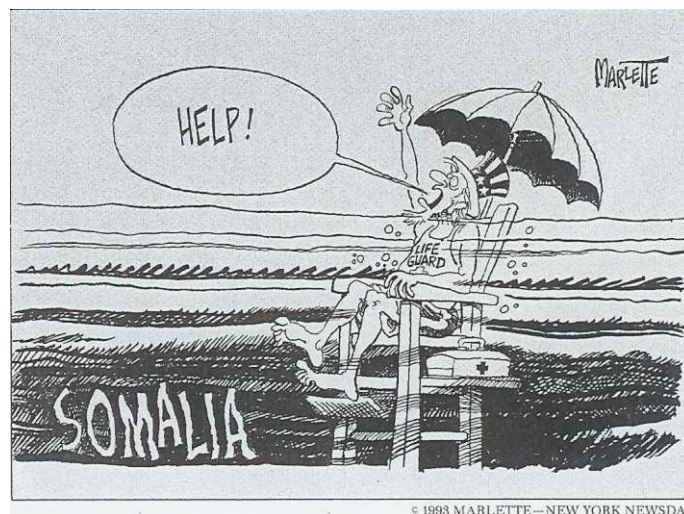
Lähde: Newsweek 18.10.1993,
When the Bad Guy Has No Phone to Tap:³³⁷

³³⁶ Newsweek 18.10.1993, The Making of a Fiasco: Kuvatekstit: “Jos... poistumme tänään...tiedämme mitä siitä seuraisi... –Bill Clinton Somaliain tilanteesta 1993. ...Se olisi merkki todellisille ja mahdollisille tyrannoille ympäri maailman... –George Bush Irakin tilanteesta 1990. ...Se johtaisi Yhdysvaltain johdon luottamuksen romahtamiseen... –Richard Nixon Vietnamin sodasta 1969.”

³³⁷ Newsweek 18.10.1993, When the Bad Guy Has No Phone to Tap: Kuvateksti: “Kenraali Aidid on pakenemisen mestari, joka käyttää yksinkertaista teknologiaa hyväkseen.”

tilanteesta valokuva oli otettu. Valokuvan kokokin oli Clintonin kuvaa pienempi ja kuvatekstillä oli kyseenalainen sävy. Aidid oli se, joka joutui olemaan piilossa vastustajaltaan, kun Clinton saattoi huoletta esiintyä julkisesti. Aidid oli myös kenraali ja siitä Newsweek muisti mainitakin kuvatekstissä. Kuitenkaan kenraalilla ei ollut univormua yllään, mikä voisi johtua juuri matalasta profiilista, jota Aidid Newsweekin mukaan joutui käyttämään. Kuvateksti on kuitenkin myös ristiriitainen: toisaalta siinä tuodaan esille se, että Aidid on ollut ahtaalla ja joutunut olemaan pakosalla. Toisaalta siinä arvostellaan Yhdysvaltain armeijan kyvyttömyyttä käyttää hyväkseen kaikkea sitä kallista huipputeknologiaa, jota sillä oli käytössään. Monista yrityksistä huolimatta Aidid oli edelleen Yhdysvaltain armeijan saavuttamattomissa, eikä Aididin turvana edes ollut kallista teknologiaa.

Yhdysvaltain armeijan kyvyttömyydestä saada Aidid kiinni voidaankin siirtyä Newsweekin julkaisemaan pilapiirrokseseen, jossa otettiin vahvasti kantaa koko Somalian operaatioon.

Lähde: Newsweek 18.10.1993.

Pilapiirroksesta on nähtävissä se, että Somalian operaation hyväntahtoisuus on kääntynyt auttajia vastaan. Aluksi Yhdysvallat ja YK olivat Somaliassa auttamassa ihmisiä ja todella varjelemassa elämää ruokakuljetuksia suojellen. Nyt kuitenkin Yhdysvallat ja YK sekaantuivat Somalian sisäisiin yhteenottoihin joutuen yhdeksi osapuoleksi. Siksi kuvan hengenpelastaja onkin se, joka hukkuu. Piirroksessa on mielenkiintoista se, miksi on valittu juuri rannalla valvontatuolissaan istuva hengenpelastaja. Somaliahan on valtameren rannalla, mutta tuskin hengenpelastajan

kautta viitataan siihen, että Somalian operaatio olisi aluksi ollut helppo tai rantalomaan verrattavissa oleva. Yhdysvaltain merijalkaväki toisaalta alunperin vuoden 1992 joulukuussa nousi maihin juuri Mogadishun edustalla median edustajien ympäröimänä. Näin ollen voidaan ajatella, että pilapiirroksessa viitataan juuri tuohon tapahtumaan ja annetaan ymmärtää, että nyt lokakuussa 1993 asiat ovat toisin.

Kun ajatellaan kysymystä siitä, millaisia mielikuvia ja mielleyhtymiä Newsweekin kuvamateriaali luo tarkoituksellisesti tai tahattomasti, voidaan asiaa käsitellä vastakohtaparien kautta. Vastakohtaparien etsimisellä voi toki olla keinotekoinen ja väkisin väännetty olemus, mutta syyttä suotta vastakohtia ei etsitä. Joitain löydettyjä yhteyksiä voisi pitää ilmeisinä ja tahallisina, toisia taas tahattomina. Kuitenkin valokuvat on julkaistu lehdessä tietojen valintojen perusteella. Vaikka toimittajat eivät välttämättä olekaan ajatelleet kaikkien kuvien luomaa yhteistä yleiskuvaa aiheesta, osoittaa kuvien valinta ainakin alitajuista maailmankuvaa ja ajatusmaailmaa.

Merkittävä vastakohtapari esiintyy pohdinnassa siitä, oliko 3.10.1993 käydyssä taistelussa loppujen lopuksi voittajia tai häviäjiä. Kuvamateriaalin osalta vastakohtina ovat tällöin Aididin voitto ja Yhdysvaltain vastalauseet asiaan. Aididin voittoa kuvaavat valokuvat, joissa on vangiksi otettu helikopterilentäjä Michael Durant, väkijoukon raahaama amerikkalainen sotilas, Yhdysvaltain armeijan sotilaan maastohousut hymyilevien somalien käsissä, hymyilevät kuvat kaatuneista amerikkalaisotilaista, kaatuneen amerikkalaisotilaan hautajaiset, haavoittuva Yhdysvaltain armeijan Blackhawk -helikopteri ja pilapiirros. Yhdysvaltain vastalauseina ovat ainoastaan valokuvat taistelupanssarivaunusta ja presidentti Clintonista.

Aididin voittoa kuvaavissa valokuvissa häviäjiä on pahoinpidelty, heitä pidetään vankina, kohdellaan hyvin julmasti ja raakalaismaisesti, haudataan, pilkataan ja lopulta pilapiirroksen myötä kyseenalaistetaan koko Somalian operaatio. Voittajaosapuolen tehtävä on tietenkin iloita voitostaan levein hymyin, kun ainoat häviäjäpuolella hymyilevät ovat kuolleita sotilaita. Voittajien menestystä korostetaan nimenomaan sillä, ettei heidän tappioita näytetä valokuvissa. Kyseessä voi tietenkin olla se, ettei haluta antaa mahdollisuutta tuntea myötätuntoa vihollista kohtaan.

Toisaalta voi olla niin, että somalien tappioiden sivuuttaminen oli harkittu Newsweekin toimituksen päätös.

Yhdysvaltain vastalauseeksi ei Newsweek anna materiaalia kuin kahden valokuvan verran. Samalla sivulla esitetään presidentti Clintonin perusteluita sille, miksi Yhdysvallat ei saa perääntyä Somaliasta. Tätä perustelua vahvistetaan taistelupanssarivaunun kuvalla, jonka väitetään olevan lähdössä Somaliaan. Vastalauseena on siis peräänantamattomuus ja joukkojen vahvistaminen raskaalla kalustolla. Joka tapauksessa vastalauseet koettua tappiota kohtaan jäävät määrällisesti hyvin pieniksi. Newsweekin toimitus on siis halunnut korostaa taistelun tappioita nimenomaan Yhdysvaltain puolella. Somalien tappiot sivuutettiin ja heistä tehtiin voittajia.

5 Lopuksi

Tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia Newsweekin 18.10.1993 ilmestyneen numeron Somaliaa käsitteleviä artikkeleita kolmen ison kysymyksen kautta: asiantietojen paikkaansapitävyys, asenteellisuus ja valokuvien merkitys. Lopuksi on pohdittava kaikkia näiden kysymyksien tuomia ajatuksia, tulkintoja ja päätelmiä yhdessä.

Newsweekin artikkeleiden ajallinen painopiste oli lähimenneisyydessä, 3.10.1993 taistelussa. Taistelu oli Newsweekille niin tärkeä uutinen, että sitä varten oli laadittu oma artikkelinsa. Taistelusta ja lähinnä sen välittömistä jälkiseurauksista julkaistiin useita tekstiä tukevia valokuvia, joiden pääsisältönä oli amerikkalaisten sotilaiden kokema raaka tai epäinhimillinen kohtelu. Vaikka Newsweek käsitteli lähimenneisyyttä, ei se kuitenkaan pakottanut lehteä valitsemaan hyvin rajattua näkökulmaa asioihin. Näkökulmasta tuli kuitenkin hyvin suppea ja amerikkalaiset sotilaat tai poliitikot olivat joka asiassa pääosissa tai lähtöpisteenä tarkastelulle. Kun Yhdysvallat oli pääosassa, ei Somalian kulttuurille tai Somalian sisäisille tapahtumille ja politiikalle jäänyt tilaa. Näin ollen Newsweek tyytyi esittelemään Somalian johtavista ihmisistä vain Aididin, eikä muita johtajia edes mainittu, eikä annettu ymmärtää sellaisia olevan edes olemassa. Newsweek jätti pois jopa Somalimaan itsenäistymisen ja useat eri klaanit ja niiden keskinäiset valtasuhteet. Jo pelkkä Mogadishun monimutkainen klaanien keskinäinen järjestys olisi riittänyt kyseenalaistamaan Aididin kiistatonta valta-asemaa.

Newsweek otti selkeän kannan siihen, että Aidid oli Yhdysvaltain vihollinen. Tämä näkyi siinä, että vain Aididista oli julkaistu kuva lehdessä. Kuvan yhteydessä ollut kuvateksti kertoi myös siitä, että Aididin asema oli poikkeuksellinen ja ristiriitainen. Aidid oli ollut kesäkuusta 1993 asti maan alla piilossa Yhdysvaltain ja YK:n joukkoja, jotka etsivät häntä. Kuvatekstin saattoi tulkita halveksivaksi, sillä Aididista julkaistu kuva ei antanut hänestä todellista johtajan mielikuvaa. Aididin sanottiin olevan kenraali ja mahtavin Somalian johtaja ja sotapäällikkö ja silti hänet esitettiin ilman univormua ja tarkempaa kontekstia. Somaliaa koskevissa artikkeleissa Aididia kuitenkin nimitettiin varsin kirjavasti kenraalista aina murhaajaksi asti. Kun Yhdysvaltain presidentti esiintyi Newsweekin kuvassa virallisella puhujakorokkeella lehdistötilaisuudessa, ei Aididin kuvan ympäristöä voinut saada selville.

Kun Newsweek jätti Somalian muut johtajat ja alueelliset eriytymiset huomiotta, saatettiin sopivalla kuvamateriaalilla ja kuvateksteillä muokata helposti lukijan Somaliasta saamaa mielikuvaa. Lukijan maailmankuvasta tuli mahdollisesti liian mustavalkoinen, mikäli lukijan tiedot olivat Newsweekin varassa. Newsweek kertoi nimittäin vain Aididin sotilaista, eikä koskaan siviiliuhreista. Samalla valokuvissa amerikkalaisotilaita raahasivat yleistäen vain somalit, eivätkä Aididin sotilaat. Somalit myös ylpeilivät amerikkalaisotilaan maastohousuilla, eikä heitäkään yhdistetty Aididin sotilaisiin. Kun somalien tappioita ei valokuvissa näytetty, oli selvää, että Newsweek loi kuvaa somaleista yhtenäisenä massana, eikä sisällissodan runtelemana ja klaaneihin hajaantuneena kansana. Vihollisen tappioiden puuttuminen taas viittasi siihen, että Newsweekin toimituksen mielestä Aidid ja lopulta kaikki somalit olivat voittaneet taistelun Mogadishun keskustassa. Aididin sotilaiden tappiot olivat suuret ja Newsweek toi esille ne vain yhden kerran. Kantaa ei otettu siviilitappioihin, eikä niihin viitattu millään tavalla. Newsweek näin ollen poisti somalien ja Aididin joukkojen kärsimykset ja hymyilevien ja ylpeilevien somalien kuvilla teki heistä voittajia. Tappioiden suuruuden toteamisen jälkeen on kuitenkin kyseenalaista, miten suuri voitto oli kyseessä.

Newsweek otti selkeästi kantaa siihen, mikä oli tärkeää ja mikä ei. Kaatuneen amerikkalaisen sotilaan hautajaiskuvassa oli kuvateksti, joka kertoi sotilaan palanneen kotiinsa. Erään haavoittuneen amerikkalaisotilaan kohdalla lisättiin dramaattisuutta mainitsemalla, että hänelle oli juuri syntynyt poikalapsi. Kaatuneet amerikkalaiset sotilaat nimettiin ja heidän kuvansa julkaistiin. Amerikkalaisille sotilaille Newsweek antoi kasvot ja heihin pystyi samaistumaan, kun kaikki somalit olivat vihollisia. Heidän osaltaan käsittely oli yksinkertaistavaa ja oikovaa.

Itse taisteluun oli Newsweek panostanut isolla artikkelilla. Yksityiskohtia oli varsin paljon ja niitä lisäsivät amerikkalaisotilaiden haastatteluilla saadut lisätiedot. Näkökulma taisteluun oli hyvin selkeästi Yhdysvaltain puolella ja YK:n ja Aididin sotilaiden osuudet jäivät marginaaliin. Yhdysvaltain määräävästä asemasta kertoo se, että Newsweek toi esille eri yksiköitä ja niiden nimiäkin. Salainen erikoisryhmä Delta mainittiin useampaan otteeseen ja sen merkitystä korostettiin. Muilta osapuolilta ei Newsweek ollut kerännyt tietoa ja se näkyi artikkeleissa selvästi. Somalit olivat kaikki yhtenä joukkona amerikkalaisia ja YK-joukkoja vastaan, eikä puolueettomista tai taisteluun osallistumattomista somaleista kerrottu. YK-

joukkojenkin sivuuttaminen oli rohkea teko, sillä ilman YK-joukkojen ajoneuvoja ei amerikkalaisotilaiden evakuointi Mogadishun keskustasta olisi ollut niin helppoa, eikä olisi välttämättä edes onnistunut. Newsweek ei haastatellut YK-joukkojen sotilaita, eikä antanut heille kasvoja. Edes amerikkalaisen helikopterilentäjän vangiksi jääminen ei saanut Newsweekiä mainitsemaan, että Aididilla oli vankinaan nigerialainen YK-sotilas, joka oli jäänyt jo syyskuussa 1993 vangiksi.

YK –joukkojen ansioiksi luettiin Newsweekin artikkeleissa viivytely ja tottelemattomuus. YK –joukkoja syytettiin pelkuruudestakin ja erästä pakistanilaista upseeria jouduttiin jopa aseella uhaten pakottamaan tulemaan amerikkalaisten avuksi. Yksityiskohtien lisäksi Newsweek toi YK:n toiminnasta kaiken kaikkiaan vain kielteisiä huomioita: joukot olivat huonosti aseistettuja, motivoituneita, eivätkä joukot olleet riippumattomia Yhdysvalloista. Vaikka YK oli sopinut logistiikkapalveluiden jakamisesta yhdessä Yhdysvaltain kanssa, tulkitsi Newsweek asian niin, ettei YK:lla ollut mahdollisuuksia hoitaa joukkojensa logistiikkaa itse. Newsweekin mukaan YK –joukkojen aseistuskin oli puutteellinen, mutta amerikkalaisten joukkojen pelastamisoperaatioon kalusto kuitenkin kelpasi. Tuolloin apu tuli silti liian hitaasti. Newsweekin oli vaikea käsittää, ettei toimintaa amerikkalaisten pelastamiseksi voinut välittömästi aloittaa, sillä YK –joukot eivät olleet tietoisia amerikkalaisten toiminnasta. Toisin kuin Newsweekin artikkeleissa, on YK –joukkojen toimintaa taistelun yhteydessä sotilaspiireissä kiitelty.

Taistelun tapahtumien ollessa Newsweekin artikkeleissa tärkeässä roolissa, osoitti lehti asiantuntemattomuuttaan ansioidensa ohella. Merkittävä osoitus riittämättömästä asiantuntijuudesta oli se, kun Newsweek ihmetteli miksi amerikkalaisten helikoptereiden oli lennettävä niin matalalla. Sotilaathan oli kuitenkin laskettava maahan matalalta. Matala lentokorkeus taas oli Newsweekin mukaan osasyynä kahden helikopterin alasampumiseen. Epäilemättä näin oli. Newsweekin ansioksi voisi lukea sen, että taistelun eri osapuolten aseistus tuli lukijalle erittäin selkeästi esille. Dramatisoitu kertomus vei lukijaa sujuvasti mukanaan ja lukija saattoi hyvin kuvitella olevansa itse mukana tapahtumissa.

Koska taistelu meni Yhdysvaltain osalta erittäin huonosti, kysyikin Newsweek heti Somalian artikkeleiden alussa sitä, mikä meni vikaan. Kysymyksen tehosteena oli koko sivuaukeaman kokoinen kuva, jossa amerikkalaista sotilasta raahattiin pitkin

Mogadishun katua. Artikkeleissa pohdittiin sekä poliittisia että sotilaallisia virheitä. Virheitä lähestyttiin kuitenkin armeijan näkökulmasta ja suurin kritiikki oli suunnattu poliitikkoja kohtaan. Armeijan näkökulma oli toisaalta puutteellinen, sillä ainuttakaan Yhdysvaltain armeijan kenraalia tai Somaliain joukkojen komentavaa upseeria ei oltu haastateltu. Komentavista upseereista ei myöskään ollut valokuvia esillä. Upseerien sijasta Newsweek oli haastatellut taistelussa haavoittuneita amerikkalaisotilaita. Sotilaiden taistelukertomukset tukivat artikkeleissa esitettyjä näkemyksiä siitä, että Yhdysvaltain joukoilla olisi pitänyt olla vahvempaa kalustoa Somaliassa. Newsweekin mukaan Somaliassa olisi pitänyt olla raskaampaa kalustoa niin lentokoneiden kuin taistelupanssarivaunujenkin osalta. Niiden merkityksellä Newsweek spekuloi useaan otteeseen ja julkaisi kuvan vahvistukseksi lähetetystä taistelupanssarivaunusta, joka tosin oli liian myöhään lähdössä Somaliaan.

Newsweekin mukaan Yhdysvaltain joukoilla ei ollut tarvittavaa ilmatukea, mutta todellisuudessa tilanne oli kuitenkin toinen. Joukoilla oli ilmatukea, mutta ei kaikkein voimakkainta sellaista. Silkalla voimakkuudella ei olisi kuitenkaan ollut niin suurta merkitystä, kuin Mogadishun taisteluun osallistuneilla pienillä taisteluhelikoptereilla, joiden todettiin muissa tutkimuksissa olleen merkittävänä apuna Mogadishun katutaisteluissa. Newsweek ei ottanut huomioon kuin yleisölle tunnetuimman Yhdysvaltain armeijan kaluston, jota ei ollut Somaliassa tuolloin.

Yhdysvaltain joukkojen aseistus oli liian heikkoa ja syyllisiksi nimettiin poliitikot, puolustusministeri Les Aspin ja presidentti Bill Clinton. Newsweek ei kyseenalaistanut armeijan toimintaa, vaikka komentava upseeri oli tietenkin vastuussa omista joukoistaan. Yhdysvaltain joukkojen komentavan upseerin roolia olisi voinut tuoda esille, mutta Newsweek ei sitä tehnyt. Itse asiassa poliitikot olivat syyllisiä siihen, että asettivat liian vaativia tehtäviä puutteellisesti varustetuille joukoille. Sotilaiden tehtävänä oli näin ollen totella sokeasti käskyjä, vaikka tarvetta vahvistuksille olisi ollut. Totuus lienee kuitenkin paljon monimutkaisempi kuin Newsweek antaa ymmärtää. Yhdysvaltain joukkojen komentaja teki päätöksen hyökätä ja tällä kertaa Aididin joukot osasivat taistella tehokkaasti vastaan. Epäonnistuminen ei johtunut aseistuksen heikkoudesta, mutta tappioiden suuruus olisi voinut olla pienempi vahvemman kaluston myötä.

Newsweek ei ymmärtänyt Somalian kulttuuria, joten sen käsittelemisen saattoi jättää pois. Klaanien merkityksen Somalian yhteiskunnan merkittävänä ja kenties tärkeimpänä osana Newsweek ohitti ja totesi klaanien olevan kuin suoraan halvoista saippuaopperoista. Vertaus saippuaopperoihin oli merkinä todellisesta ymmärtämättömyydestä Somalian kulttuuria kohtaan. Kun koko kulttuuri sivuutettiin tällaisella lauseella, oli lukijalle jäänyt mielikuva varmasti hyvin alkeellinen, kuin oli myös Newsweekin käsitys Somaliasta. Loppujen lopuksi alkeellisen kulttuurin Somalia haluttiin jättää oman onnensa nojaan, sillä Somalian kiittämättömyys oli havaittu kesän 1993 aikana ja viimeistään 3.10.1993 seurauksena.

Jatkotutkimuksia ajatellen voisi olla hedelmällistä perehtyä Aididin henkilökuvaan pidemmältä ajalta, kesäkuun 1993 alusta lähtien aina lokakuulle 1993 asti. Samalla koko Somalian yleiskuvaan ja sen muotoutumiseen Newsweekin numeroissa voisi päästä paremmin sisälle. Aididin henkilökuva on mielenkiintoinen sen vuoksi, että hän todella oli alunperin Yhdysvaltain ystävänä, kun Yhdysvallat ja YK toivat joukkonsa ensi kertaa Somaliaan joulukuussa 1992. Sen jälkeen tilanne muuttui dramaattisesti ja sen muutoksen tutkiminen voisi olla hyvin antoisaa. Toinen vaihtoehto olisi vertailla 3.10.1993 taistelukertomusta ja Somalian koko tilannetta Newsweekin ja New York Timesin välillä. Jo pieni tarkastelu toi esiin merkittäviä eroja näkökulmien osalta. New York Times oli huomionut siviiliuhrit ja Somalian koko tilanteen eri tavalla.

LÄHTEET

ALKUPERÄISLÄHTEET

Newsweek 11.10.1993 – 18.10.1993.

The New York Times 5.10. - 9.10.1993.

KIRJALLISUUS

Action, not Talk, will define U.S. Foreign Policy, Africa Report, Nov/Dec 1993, Vol. 38, Issue 6, EBSCOHOST:

<http://search.epnet.com/direct.asp?jid=AFR&db=afh&loginpage=Login.asp>,
22.4.2004.

Adibe, Clement, *Managing Arms in Peace Processes: Somalia, Disarmament and Conflict Resolution Project*, United Nations, New York and Geneva 1995.

Ahmed, Qassim Ali, *The Predicament of the Somali Studies*, teoksessa *The Invention of Somalia*, toimittanut Ahmed, Ali Jimale, The Red Sea Press, Inc. Lawrenceville, NJ 1995.

Alasuutari, Pertti, *Laadullinen tutkimus*, Jyväskylä 1993.

Alitolppa-Niitamo, Anne, *Somalipakolaiset Helsingissä: Sosiaaliset verkostot ja klaanijäsenyyden merkitys*, Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Pakolaistoimisto, Helsinki 1994.

Altheide, David L. & Snow, Robert P. *Media Logic*, Volume 89 Sage Library of Social Research, Beverly Hills, London 1979.

Altheide, David L. *Iran vs. U.S. TV News: The Hostage Story out of Context*, teoksessa *Media Power in Politics*, toimittanut Graber, Doris A. Washington, D.C. 1984.

Auvinen, Juha & Kivimäki Timo, *Aid and Conflict: Opportunities for Finnish Preventive Action in Somalia*, Helsinki 1997.

Bathily, Abdoulaye & Hutchful, Eboe (toim.), *The Military and Militarism in Africa*, The Council for the Development of Economic and Social Research in Africa (CODESRIA), Anthony Rowe Ltd. 1998.

Baynam, Simon, *Somalia – UN at the Crossroads*, African Defence Review, No 15, 1994,
<http://www.iss.co.za/Pubs/ASR/ADR15/Baynam.html#Anchor-1659>, 17.5.2004.

Bryden, Matt, *Fiercely independent*, Africa Report, Nov/Dec 1994, Vol.39, Issue 6, EBSCOHOST:
<http://search.epnet.com/direct.asp?jid=AFR&db=afh&loginpage=Login.asp>,
22.4.2004.

Chamberlain, Elizabeth, *Operation restore truth*, Humanist, Jul/Aug 1994, Vol.54, Issue 4, EBSCOHOST:
<http://search.epnet.com/direct.asp?an=9407071951&db=afh&loginpage=login.asp&site=ehost>.

Clifford, E. Day, *Critical Analysis on the Defeat of Task Force Ranger*, A Research Paper Presented To The Research Department Air Command and Staff College In Partial Fulfillment of the Graduation Requirements of ACSC, 1997,
http://www.specialoperations.com/Operations/Restore_Hope/Default2.htm ,
8.5.2004.

Cornfield, Michael, *The Watergate Audience, Parsing the Powers of the Press*, teoksessa *Media, Myths, and Narratives, Television and the Press*, toimittanut Carey, James W. Sage Publications, Inc. Beverly Hills, London, New Delhi 1988.

Davidson, Basil, *Afrika i det tjugonde seklet*, Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala 2001.

DeLancey, Mark, W. *Somalia*, World Bibliographical Series, Volume 92, Worcester 1988.

Doyle, Mark, *A dangerous Place*, Africa Report, Nov/Dec 1993, Vol. 38, Issue 6, EBSCOHOST:

<http://search.epnet.com/direct.asp?jid=AFR&db=afh&loginpage=Login.asp>,

22.4.2004.

Flint, Julie, *Struggling to survive*, Africa Report, Jan/Feb 1994, Vol.39, Issue 1, EBSCOHOST:

<http://search.epnet.com/direct.asp?jid=AFR&db=afh&loginpage=Login.asp>,

22.4.2004.

Fox, Mary-Jane, *Political Culture in Somalia: Tracing Paths to Peace and Conflict*, Uppsala University, Department of Peace and Conflict Research, Report No. 56, Uppsala 2000.

Greenfield, Richard, *Somalis on their own terms*, Africa Report, May/June 1994, Vol.39, Issue 3, EBSCOHOST:

<http://search.epnet.com/direct.asp?jid=AFR&db=afh&loginpage=Login.asp>,

22.4.2004.

Hawk, Beverly G. *African Politics and American Reporting*, teoksessa *Media and Democracy in Africa*, toimittaneet Hydén, Göran, Leslie, Michael & Ogundimu, Folu F. Nordiska Afrikainstitutet, Uppsala 2002.

Hirsch, John L. & Oakley, Robert B. *Somalia and Operation Restore Hope, Reflections on Peacemaking and Peacekeeping*, Washington, D.C. 1995.

Howe, Jonathan T. *Somalia: Frustration in a Failed Nation*, teoksessa *Soldiers for Peace, Fifty Years of United Nations Peacekeeping*, toimittanut Benton, Barbara, New York 1996.

Hoyland, Pippa (toim.), *Human Rights in Somaliland: Awareness and Action, a Report of a Workshop held in Hargeisa, Somaliland*, Organised by Amnesty International and International Cooperation for Development, 17-19 October 1998, Amnesty International (1999), <http://web.amnesty.org/library/Index/ENGAFR520011999?open&of=ENG-SOM>, 18.5.2004.

Hussein, Adam & Richard, Ford, *Removing Barricades in Somalia Options for Peace and Rehabilitation*, United States Institute of Peace, Washington, DC 1998, raportti saatavana osoitteesta: <http://www.usip.org/pubs/peaceworks/pwks24/pwks24.html>, 25.5.2004.

Hussein, A. M. *Somali Civil Wars*, teoksessa *Civil Wars in Africa, Roots and Resolution*, toimittaneet Taisier, M. Ali & Robert O. Matthews, McGill-Queen's University Press, Montreal & Kingston, London, Ithaca, 1999.

Hyband, Mark, *The Politics of Violence*, Africa Report, Sep/Oct 1993, Vol.38, Issue 5, EBSCOHOST: <http://search.epnet.com/direct.asp?jid=AFR&db=afh&loginpage=Login.asp>, 22.4.2004.

Jabir, Mohamed, *Horn of Africa: Family, Population, and Development*, Working Papers E 1/1997, The Population Research Institute, The Family Federation of Finland, Helsinki 1997.

Kelly, John H. Lebanon 1982-1984, teoksessa Conference Report, U.S. and Russian Policymaking with Respect to the Use of Force and Emil, toimittaneet Azrael, Jeremy R. & A. Payin, RAND, Center for Russia and Eurasia, Santa Monica, California 1996, <http://www.rand.org/publications/CF/CF129/>, 2.6.2004.

Kempf, Wilhelm, *Conflict Coverage and Conflict Escalation*, teoksessa *Journalism and the New World Order, Studying War and the Media*, toimittaneet Kempf, Wilhelm & Luostarinen, Heikki, Göteborg University, Göteborg 2002.

Kivikuru, Ullamaija, *An Arm of Democracy for Promoting Human Rights or Simple Rhetoric? Media Developments and Communication Competence in Eastern and South Africa in the 1990s*, Helsinki 2000.

Kivimäki, Timo, *Explaining Violence in Somalia*, Helsinki & Kööpenhamina 1997.

Lewis, I. M & Mayall, James, *Somalia*, teoksessa *The New Interventionism 1991-1994: United Nations experience in Cambodia, former Yugoslavia and Somalia*, toimittanut Mayall, James, Cambridge 1996.

Lewis, I. M, *A Modern History of the Somali, Nation and State in the Horn of Africa*, 4.ed. Oxford, Hargeisa, 2002.

Lippmann, Walter, *Newspapers*, teoksessa *Media Power in Politics*, toimittanut Graber, Doris A. Washington, D.C. 1984.

Luostarinen, Heikki, *Mielen kersantit, julkisuuden hallinta ja journalistiset vastastrategiat sotilaallisissa konflikteissa*, Hanki ja jää, Juva 1994.

Luostarinen, Heikki, *Propaganda Analysis*, teoksessa *Journalism and the New World Order, Studying War and the Media*, toimittaneet Kempf, Wilhelm & Luostarinen, Heikki, Göteborg University, Göteborg 2002.

Maailman tila 1993, *Worldwatch Institute: Raportti kehityksestä kohti kestävästä yhteiskuntaa*, Gaudeamus, Forssa 1993.

MacArthur, John R. *Second Front, Censorship and Propaganda in the Gulf War*, Hill and Wang, New York 1992.

McCombs, Maxwell E. & Shaw, Donald L. *The Agenda-Setting Function of the Press*, teoksessa *Media Power in Politics*, toimittanut Graber, Doris A. Washington, D.C. 1984.

Meyer, Thomas & Hinchman, Lew, *Media Democracy, How the Media Colonize Politics*, Polity Press, Malden, Cambridge, Oxford 2002.

Miller, Laura L. & Moskos, Charles, *Humanitarians or warriors?: Race, gender, and combat status in Operation Restore Hope*, *Armed Forces & Society*: Summer95, Vol.21, Issue 4, EBSCOHOST:

<http://search.epnet.com/direct.asp?an=9508230626&db=afh&loginpage=Login.asp&site=ehost>, 30.4.2004.

Mitchell, W. J. T, *Picture Theory: essays on verbal and visual representation*, The University of Chicago Press, Chicago 1994.

Ohanwe, Augustine C. *The United Nations and post-war conflicts in Africa, Liberia and Somalia as case studies*, Helsinki 2000.

Paschall, Rod, *Solving the Command-and-Control Problem*, teoksessa *Soldiers for Peace, Fifty Years of United Nations Peacekeeping*, toimittanut Benton, Barbara, New York 1996.

Peik, Johansson, *Operaatio Somalia*, Suomi-Somalia -seura, Helsinki 1993.

Peterson, T. Jensen, Jay W. & Rivers, William L. *The Mass Media and Modern Society*, Holt, Rinehart and Winston, Inc., New York, Chicago, San Francisco, Toronto, London 1966.

Roeder, George H. Jr, *The Censored War, American Visual Experience During World War Two*, Yale University Press, New Haven 1993.

Schraeder, Peter J. *United States Foreign Policy Toward Africa, incrementalism, Crisis and Change*, Cambridge University Press, Printed in Great Britain by Athaneum Press Ltd, Gateshead, Tyne & Wear, 1994.

Schraeder, Peter J. *From Ally to Orphan: Understanding U.S. Policy Toward Somalia after the Cold War*, teoksessa *After the End, Making U.S. Foreign Policy in the Post-Cold War World*, toimittanut Scott, James M. Duke University Press, Durham ja London 1998.

Seppänen, Janne, *Katseen voima, kohti visuaalista lukutaitoa*, Tampere 2002.

Serkkola, Ari, *Somalia, taival suvun ja valtion varjossa*, Helsinki 1992.

Somalia Faces the Future, Human rights in a fragmented Society, Human Rights Watch Publications, April 1995 Vol.7, No 2, artikkeli saatavana osoitteessa:
<http://www.hrw.org/reports/1995/somalia>, 23.10.2003.

Somalia -tiedotuslehti, 5/1991, Martinpaino, Helsinki 1991.

Sowards, Steven W. 1996, *Twenty-Five Lectures on Modern Balkan History*,
Lecture 25: The Yugoslav Civil War,
<http://www.lib.msu.edu/sowards/balkan/lect25.htm>, 18.10.2003.

The United Nations and Situation in Somalia, United Nations, Department of public information, Reference Paper, March 1994, New York 1994.

Tveiten, Oddgeir & Nohrstedt, Stig A. *News, Discourse, Rhetoric, Propaganda, Conflict Journalism from a Multi-Methodological Perspective*, teoksessa *Journalism and the New World Order, Studying War and the Media*, toimittaneet Kempf, Wilhelm & Luostarinen, Heikki, Göteborg University, Göteborg 2002.

United Nations and Somalia 1992-1996, The United Nations Blue Books Series, Volume VIII, Department of Public Information, United Nations, New York 1996.

Variations on the Theme of Somaliness, Proceedings of the EASS/SSIA, International Congress of Somali Studies, Turku, Finland, August 6-9, 1998, Turku 2001.

MUUT LÄHTEET

African-American Institute, <http://www.aaionline.org/>, 21.5.2004.

Agence France-Presse (AFP), <http://www.afp.com/english/home/>, 22.5.2004.

Army Fact File, The United States Army Home Page,
http://www.army.mil/fact_files_site/, 5.5.2004.

Associated Press (AP), <http://www.ap.org/>, 22.5.2004.

Black Star: Corporate Photography, Photojournalism and Stock Photography,
<http://www.blackstar.com/>, 22.5.2004.

CIA – The World Factbook (www), <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/>,
23.5.2004.

CNN Interactive 17.4.1997, Cable News Network, Inc. *Photos reveal Belgian
paratroopers' abuse in Somalia*,
<http://www.cnn.com/WORLD/9704/17/belgium.somalia/index.html>, 25.5.2004.

CNN Interactive 7.12.1997, Cable News Network, Inc. *Young photographer exposed
Somalia's horrors*, <http://www.cnn.com/WORLD/9712/07/eldon/index.html>,
23.5.2004.

Fort Drum and the 10th Mountain Division Home Page, <http://www.drum.army.mil/>,
5.5.2004.

Frontline: Ambush in Mogadishu (2001), PBS,
<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/ambush>, 18.10.2003.

Human Rights Watch, <http://www.hrw.org/africa/somalia.php>, 18.10.2003.

MSNBC, About MSNBC, Awards, <http://www.msnbc.msn.com/id/3303584/>,
21.5.2004.

Newsweek, History of Newsweek,

http://www.msnbc.com/m/nw/nwinfo_history.asp, 18.10.2003.

Ogrish.com, <http://ogrish.com>, 15.5.2004.

Philadelphia Online, Blackhawk Down (1997),

<http://inquirer.philly.com/packages/somalia/sitemap.asp>, 23.5.2004.

Profile: AC-130 gunship (2001), BBC News,

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/americas/1602000.stm>, 8.5.2004.

Ranger History, The 75th Ranger Regiment,

<http://www-benning.army.mil/rtb/HISTORY/present.htm>, 10.5.2004.

SecDef Histories – Les Aspin (1994), United States Department of Defence Official Website,

http://www.defenselink.mil/specials/secdef_histories/bios/aspin.htm, 18.5.2004.

Security Council Resolutions – 1993, United Nations,

<http://www.un.org/Docs/scres/1993/scres93.htm>, 16.4.2004.

Sipa Press (1997), <http://www.sipa.com/>, 22.5.2004.

Somalia – UNOSOM I (1997),

<http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unosomi.htm>, 22.5.2004.

Somalia – UNOSOM II (1997),

<http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/unosom2b.htm>, 12.9.2004.

Somaliland Official Website (2000), <http://www.somalilandgov.com>, 11.2.2004.

Somaliland.org, <http://www.somaliland.org/>, 18.5.2004.

Special Operations.com (1998), Brandergy, <http://www.specialoperations.com/>, 10.5.2004.

UNOSOM I, United Nations Operation in Somalia II (2003), United Nations, http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/co_mission/unosomi.htm, 13.2.2004.

UNOSOM II, United Nations Operation in Somalia II (2003), United Nations, http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/co_mission/unosom2.htm, 13.2.2004.

US Army Ranger Association (USARA), <http://www.ranger.org/>, 5.5.2004.

WSOY WEB-Facta (2004), <http://www.webfacta.com/>, 4.5.2004.

Yemen News Agency (Saba), <http://www.sabanews.net/>, 22.5.2004.

LIITE 1

Klaanien alueellinen jakautuminen ja järjestäytyminen poliittisiin ja aseellisiin ryhmiin.

LIIKKEEN NIMI	LYHENNE	KLAANI	SIJAINTI
1 Somali National Movement	SNM	Isaaq	Somalimaa
2 Somali Salvation Democratic Front	SSDF	Majerteen Darood	Pohjois-Somalia
3 United Somali Congress (Aidid)	USC	Hawie: Habargidir	Mogadishu, Keski-Somalia
4 United Somali Congress (Ali Mahdi)	USC	Hawie: Abgal	Mogadishu
5 Somali Patriotic Movement	SPM	Darood	Länsi-Somalia
6 Somali Democratic Movement	SDM	Rahanwein	Keski-Somalia
7 Southern Somali National Movement	SSNM	Dir	Etelä-Somalia
8 United Somali Front	USF	Dir: Issa	-
9 United Somalia Party	USP	Darood: Dhulbahante, Warsangeli	-
10 Somali Democratic Alliance	SDA	Gadabursi	Pohjois-Somalia
11 Somali National Democratic Union	SNDU	Darood	-
12 Somali National Front	SNF	Darood	Länsi-Somalia
13 Somali National Union	SNU	ei klaaneja	Kismau etelärannikko
14 Somali African Muki Organization	SAMO	ei klaaneja	Keski-Somalia

Lisäksi oli olemassa Somali National Alliance, SNA, jonka muodostivat SPM, SDM, SSNM ja USC (Aidid). 1990-luvun alussa SNA:n johdossa oli USC:n Muhammed Farah Aidid.

LÄHDE: Peik s66-76, s91-92; Civil Wars s177; Lewis & Mayall 1997, s.107.

LIITE 2

Somalian klanit ja niiden alaklaanien järjestäytyminen

Lähde: Fox 2000, 59.

LIITE 3

Lyhenteitä

- TFR Task Force Ranger, komentajana kenraali William Garrison. Koostui kahdesta eri osastosta, rangereista ja erikoisryhmä Deltasta. Rangerit: 75th Ranger Regiment. Erikoisryhmä Delta: 1st Special Forces Operational Detachment - Delta (SFOD-D), 400 sotilasta.
- QRF Quick Reaction Force, komentajana kenraali Thomas Montgomery. Yhdysvaltain armeijan 10. Vuoristodivisioona, kevyttä jalkaväkeä, 3500 sotilasta.
- UNOSOM I United Nations Operation Somalia I -huhtikuusta 1992 maaliskuuhun 1993.
- UNOSOM II United Nations Operation Somalia II – maaliskuusta 1993 maaliskuuhun 1995. Vahvuus helmikuuhun 1994 asti 28 000 sotilasta ja siviilipoliisia. YK:n pääsihteerin erikoisedustajana (SRSG -Special Representative of the Secretary-General) maaliskuusta 1993 helmikuuhun 1994 oli amiraali Jonathan T. Howe (Yhdysvallat). Joukkojen komentajana huhtikuusta 1993 tammikuuhun 1994 oli kenraaliluutnantti Çevik Bir (Turkki).
- ORH Operation Restore Hope -Operaatio Toivon palautus, 9.12.1992-4.5.1993, katso UNITAF.
- UNITAF Unified Nations Task Force. YK:n ja amerikkalaisten yhteinen 37 000 miehen vahvuinen joukko-osasto, joka YK:n nimissä 9.12.1992 – 4.5.1993.

LIITE 4

Somaliassa toimineiden ulkomaalaisten joukkojen komentoketju kesällä 1993.

YKSIKKÖ	KOMENTAJA	VASTUUSSA
QRF	kenraali Garrison	Pentagonille
TFR	kenraali Montgomery	Pentagonille
YK –joukot	kenraaliluutnantti Çevik Bir	YK:n pääsihteerille